

Número 6 | Octubre 2022

PELLE MAHA

La llar dels fonaments

Tradició, iniciació i nous corrents

Vivim al ras...

*Als vius, en la vida
Als morts, en la memòria*

Vivim al ras, sabem el que ens espera
Sentim el vent, no ens cal tancar la porta
Tot és obert, ni davant ni darrere...
Vivim, amem, morim de mort ja morta

La mar ho diu: tot el que passa, torna
Anar i venir, en gest interminable
El temps s'ho menja tot, insadollable
Vivim al ras, només l'amor conforta

Tot el que som, ens ho daren en préstec
I el que tenim, perdem de mica en mica
Tothora anem buidant i omplint la pica
Vivim morint, la mort és la més forta

Aparentment; s'ho creu i així es comporta
Com un jutge suprem, inapel·lable
No sap, però, que el nostre viure nega
El seu poder: la vida és la més forta!

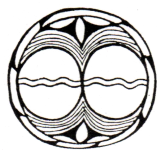
Som terra seca que espera la pluja
Llavor latent que vol donar naixença
I tan sovint vivim de pura pensa
Que ens enlairem com miloca que puja.

Anar i venir, qui sap el que ens espera
Sentir el vent i no tancar la porta
Tot és obert, davant, enmig, darrere...
Vivint al ras, només l'amor conforta.

Toni Planells Costa
gener de 2022

PELLE MAHA

“La llar dels fonaments”

La Casa de Tothom,
creació de tradicionals d'arreu del món,
vol ser espai de trobada i escolta,
oferir un tarannà de respecte i de concòrdia,
obrir un horitzó d'esperança –transcendent–
en els temps convulsos actuals.

Tradició, iniciació i nous corrents

Número 6 | Octubre de 2022

Any IV | Edició Catalunya

Director de publicació:

Rafael Crespo (Barcelona)

Directors adjunts:

Sylvie Payette (Montréal)

Mbombog Nguidjol Soho (Douala)

Consell Editorial:

Joan Gimeno (Eivissa), Núria Suárez (Barcelona),

Jesús Artiola (Breda), Jacqueline Ekollo Nkoth-

Bisseck (París), Nina Ferrer (Eivissa), Alain

Roger Pegha (Douala), Rosa Cardús (Barcelona),

Isabel Osorio (Calafell), Quim Cervera (Sant

Feliu de Llobregat), Laia Martorell (Castellcir),

Pierre Oum Ndigi (Yaoundé),

Josep Maria Mallarach (Olot)

Consell Tradicional:

Mbb Somut Bamut Baso Badjang (Douala)

Ferran Iniesta (Barcelona)

Jean-Philippe Trottier (Montréal)

Disseny i maquetació:

Laia Sadurní

Il·lustració de la portada:

Iskandar Mirza (Timurid dynasty), 1411 (sXV)

Islamic Art

Impressió:

Impremta Aubert | 17857 Sant Joan Les Fonts

Imprès amb paper i tintes ecològiques

Pàgina Web:

Vanessa F. Polaino

Edita:

Intercultura, Centre pel Diàleg

Intercultural de Catalunya

consellderredaccio@pellemaha.com

<http://pellemaha.com>

Número de dipòsit legal de la Generalitat:

B11242-202

Publicació subjecta a la
Llicència de Creative Commons:
Reconeixement
No Comercial-Sense Obra Derivada
<http://creativecommons.org/licenses>

Publicada amb el suport de:
l'Ajuntament de Barcelona

SUMARI

EDITORIAL – La Tradició, en crisi? Tradició espiritual, iniciació i nous enfocaments 4

PRIMERA PART: Les tradicions espirituals, alternativa a la desorientació

<i>Presentació</i>	8
Quim Cervera – La secularització. Les tradicions religioses i espirituals en la crisi actual . . .	9
Mbombog Badjang – La tradició africana. El Mbog i el seu abast universal	14
Jaume Triginé – Espiritualitat protestant. Llums i ombres d'una manera de viure la fe	19
Jesús Artiola – Pouant en la tradició maia	23
Isabel Osorio – El camí intern cap a les arrels espirituals de la tradició	27

SEGONA PART: Tradició i innovacions. Nous enfocaments, nous corrents

<i>Presentació</i>	32
Dani Díaz de Quijano – Els <i>staroslavianski</i> (els antics eslaus)	33
Glòria Puig – La meditació, una eina per fer què? La meditació <i>versus</i> 'les meditacions'	38
Jaume Salinas – La nova espiritualitat	41
Mbombog Badjang – Pensar l'espiritualitat avui	44
Josep Maria Mallarach – El moviment <i>new-age</i> a la llum de la tradició	45
Xavier Melloni – Mutació de les tradicions i vies religioses	49

TERCERA PART: La iniciació tradicional. Els camins de saviesa

<i>Presentació</i>	54
Josep M. Gràcia – «Omnia in numero, pondere et misura»	55
Montse Castellà – La transmissió del budisme	60
Arcadio Rojo – L'experiència directa de la Divinitat en el shivisme caixmir advaita	63
Bamut Baso – La funció de les iniciacions autèntiques	67
Ferran Iniеста – Iniciació cristiana. La francmaçoneria de tradició avui	70
Halil Bárcena – Sufisme, cor de l'islam; islam, cor del sufisme	74

QUARTA PART: Pelle Maha, idees i accions. Entrevista a Satyananda Saraswati

Rafael Crespo i Núria Suarez – Dies de trobada al Tibidabo, Març de 2022	80
L'entrevista – Pelle Maha parla amb Swami Satyananda Saraswati:	
Hinduisme, tradició i modernitat	82
Semblances	88

LA TRADICIÓ, EN CRISI? Tradició espiritual, iniciació i nous enfocaments

Consell Editorial

La paraula tradició s'ha anat popularitzant amb el significat que li donaven els antropòlegs colonials: pràctiques i doctrines passades o dels pobles dits 'primitius', essent gairebé sinònim d'endarreriment, exotisme o artesanía. Podem admetre que hi ha tradicions agràries, arquitectòniques, polítiques i fins i tot culinàries, però tot això ha girat sempre al voltant d'una manera d'entendre i viure el món, una forma particular de saber el sentit d'existir i això és la tradició, senzillament. Quan posem, al títol de la nostra publicació, 'tradició espiritual', fem servir un qualificatiu que no caldria, però que a molts sectors joves els cal, fins aclarir que quan parlem de tradició és sempre la de l'Esperit, allò que està en tot i és tot.

Els llatins anomenaven *tradere*, literalment 'transmetre', al fet de passar de generació en generació allò que era el més important de la vida humana. El terme *traditio* mai es va referir a àmbits particulars de la vida social, sinó a tota la sacralitat que impregnava la quotidianitat. La mateixa activitat ritual dels sacerdots –els sacralitzadors– tampoc era identificable amb altres aspectes del dia a dia. En tradició es transmet, per tant, allò que és substancial, fonamental, per a un poble o conjunt de cultures i això és sempre la tradició i aquesta mai pot ser altra cosa que espiritual. Si nosaltres semblen acceptar les exigències del temps quan diem 'tradicions

espirituals', és per fer comprensible a tothom de què parlem i reflexionem dins d'un espai tradicional i obert com és Pelle Maha, la casa de tothom.

El primer que volem senyalar és que l'origen de cada tradició és suprahumà, no limitat ni finit, i per tant el seu contingut central és metafísic –més pròpiament *metaòntic*, més enllà de l'ésser–, és invariable i no pot superar-se ni degradar-se. Justament, aquesta columna vertebral és única, té l'Etern-Infinit com a fonament, però es plasma en formes múltiples al llarg de la història humana i és això el que anomenem tradicions. Són aquestes formes tradicionals, històriques, les que a vegades poden desaparèixer o empobrir la seva transmissió espiritual, però la tradició segueix present arreu, perquè és la veritable columna vertebral de la humanitat i la seva consciència, limitada però de gènesi eterna. I cada tradició espiritual neix d'una revelació, d'una epifania o manifestació transcendent feta a un poble o a pobles, i la seva força és l'Esperit que tot ho anima i tot ho desplega.

Quan diem que la tradició està en decadència en realitat volem dir que una tradició concreta, una forma tradicional es desajusta, com passa avui amb la cristiana als països occidentals: aquest cristianisme –sobretot catòlic i reformat– es pot regenerar o reformular en allò que té d'institució

humana, però no en la seva immutable font tradicional, crística, que és immutable. Per tant, allò que envelleix en una tradició són les institucions de què s'ha anat dotant amb el pas dels segles, perquè les formes organitzatives són una opció humana i les seves obres i estructures jeràrquiques, per esplèndides que hagin pogut ser, tenen sempre data de caducitat, com nosaltres. Les fórmules de redreçament o reactivació d'una tradició poden ser més o menys eficaces, però això no afecta el llegat essencial, la revelació divina original que cada tradició ha transmès, sigui la maia, la budista, la mbog, la shivaïta, la musulmana o qualsevol altra.

Parlar de tradició ens acaba portant a la iniciació, de la qual avui es parla més sovint que no pas de tradició: on és la diferència? En realitat quan una forma tradicional neix, quan una actualització de la revelació divina es manifesta, és perquè hi ha humans que han rebut el missatge i el coneixement i, per tant, han estat els seus primers *iniciats*. La iniciació és el camí d'accés al misteri, a l'ésser i al no-ésser, i aquesta ruta sempre adopta mètodes particulars, propis de la forma tradicional en què neix. Per això, perquè el seu objectiu és el coneixement diví, la iniciació és una i universal, però com que aquesta via a la saviesa pren les formes de cada lloc i època, podem parlar d'iniciacions, en plural, perquè el mestratge sempre se segueix dins d'una tradició determinada.

Certament, algunes persones poden excepcionalment accedir al misteri sense fer-ho en el marc i amb el mètode d'alguna forma tradicional, perquè això està inscrit en la genètica de l'espècie, però aquesta no és la norma. Així, si actualment les persones inquietes que cerquen el sentit d'existir

busquen iniciar-se en el coneixement sagrat, molt sovint al marge de qualsevol tradició històrica, es deu principalment a la desorientació que el pensament modern ha generat: la crítica de l'humanisme –individualista, progressista i base ideològica de tota la modernitat– a l'espiritualitat potser ha estat més condescendent amb l'àmbit iniciàtic que no pas amb les seves tradicions, potser perquè les escoles iniciàtiques li semblen elitistes i –erròniament– al marge de qualsevol cosmovisió espiritual. Insistim que una via iniciàtica no és fiable si es dona fora del context tradicional, concret, històric, senzillament revelat.

En aquest número que teniu a les mans o en pantalla podeu observar un aparent error, perquè el títol situa la iniciació al costat de la tradició i, en canvi, dins la revista la iniciació queda ubicada en tercera i última posició. La raó és fàcil d'entendre i és que ni l'equip editorial ni el consell tradicional hem volgut concloure o culminar la publicació parlant de nous corrents i enfocaments, que s'han situat –II– entre els apartats de tradició –I– i d'iniciació –III– perquè només el temps dirà quin pes o continuïtat tindran les noves propostes davant la fiabilitat històrica de la sacralitat tradicional. Podríem haver silenciats o ignorat realitats com les noves religions aparegudes en els darrers dos segles o els plantejaments més vinculats a la *new-age* i predisposats a crear nous espais de culte i espiritualitat, però això seria impropï del què fundacionalment ha volgut Pelle Maha: la confiança que proporciona la saviesa de cada tradició viva i el diàleg que les tradicions han assumit quan estan guiades per la metafísica, que presideix tota la realitat existent. Per tant, obertura, escolta de les noves opcions,

reflexió, intercanvi d'experiències i d'idees –II–, però sempre en un marc sòlid format per l'experiència viva de les tradicions –I– i les seves vies iniciàtiques –III– que avui són presents i que no pateixen la crisi de sacralitat com el modern Occident. Aquesta és la raó d'un ordre diferent entre el títol del núm. 6 i la distribució interna de les temàtiques.

Voldríem acabar aquesta breu nota editorial destacant que hem estat escrupolosos en no variar res dels escrits que llegireu, amb independència del nostre grau d'acord. També podreu comprovar, com en ocasions anteriors, que al costat de textos força conceptuals n'hi ha d'altres de molt personals i que són estils d'expressar l'experiència i el coneixement sagrats. Tenim una orientació general, la d'un espai tradicional que s'obre a persones i propostes de múltiple procedència, ens preocupa la realitat immanent en la que som i sobre la que reflexionem, però ens vertebrava a tots la verticalitat transcendent i la presència eterna de la veritat. No fem publicitat de cap forma tradicional concreta, però totes elles tenen cabuda a les nostres trobades directes i en aquestes pàgines, i no sols això, tenen accés a nosaltres tots els buscadors honestos, inclosos agnòstics i ateus. Ens limitem a garantir un marc obert però amb bons fonaments arquitecturals, aquells que hem rebut de la tradició eterna en les nostres respectives tradicions: Pelle Maha és la casa que acull al pelegrí, vingui de prop o de lluny, amb curta o llarga experiència, invitant-lo a l'escolta, la paraula, la reflexió i la construcció d'un món menys desorientat.

Què vol Pelle Maha?

Pelle Maha –la Llar de Tothom o per a Tothom– és un espai obert a la reflexió, establert per homes i dones de diversa cultura i tradició espiritual.

Les eines de Pelle Maha són senzilles: les nostres tradicions –arrelades i vives– i el coratge de dir la veritat, obrint horitzons a l'esperança.

A Pelle Maha hi estan invitats no sols tradicionals d'arreu del món, sinó també persones inquietes –agnòstiques, racionalistes o espiritualment no adscrites– a la recerca de respostes fonamentals, les de sempre, però en els temps convulsos en què ens ha tocat viure.

Cap veu sincera i respectuosa serà rebutjada, cap experiència autèntica serà menystinguda i cap recerca de veritat serà silenciada. Espai d'aliança de l'Esperit, l'únic mètode que s'evita és el de la confrontació dualista, comprensible però portador històric de massa dolor.

Pelle Maha, amb les seves trobades, debats i textos (revista impresa i web pellemaha.com), vol contribuir a un redreçament espiritual de la nau humana. En aquesta antiga però renovada Llar dels Fonaments, tothom qui s'interroga honestament hi té cabuda.

El Consell Tradicional

Maig de 2022
Douala-Barcelona-Montréal

PRIMERA PART:
Les tradicions espirituals,
alternativa a la desorientació

D'entrada, voldríem aclarir que la sensació que té gran part del món occidental que la tradició s'està morint i és irrecuperable, és justificable en bona mesura, però no generalitzable al conjunt del món. Aquesta publicació 'la fem' físicament a la ribera mediterrània, però tenim el contrapunt equatorial africà i també les reflexions que arriben des del Quebec o la Sibèria. El món no s'esgota en la modernitat occidental, que, com bé han dit autors de l'Índia, només és una província humana i no el destí fatídic de la humanitat. Ni tan sols la guerra d'Ucraïna, que a l'Oest europeu i a l'Amèrica del nord ens sembla la més terrible, pot fer-nos oblidar les dotzenes de guerres que es viuen silenciosament a altres continents. Per tant, la primera precaució per llegir-nos és ser conscient que la fi de l'espiritualitat que es proclama a Occident avui és un fenomen circumscrit a una regió de la terra i una anomalia que, confièm, s'anirà dissipant.

La nostra funció editora, tal com l'entenem des de l'inici, no és parlar del que diuen els escrits d'aquest primer apartat sobre les formes tradicionals enmig del desgavell de la cultura moderna, sinó considerar què ens diuen aquests breus articles sobre la suposada fi de l'espiritualitat. Ens dóna una primera pista el fet que només dos dels cinc col·laboradors siguin cristians i que només el de confessió catòlica parla obertament d'una crisi gairebé terminal del cristianisme, molt visible en un país com l'espanyol, on fa poques dècades tot era oficialment catòlic. La segona pista a seguir és que, malgrat quatre dels autors siguin ibèrics, tres ens parlen de tradicions (maia, protestant, islam) que no són la històrica del país, fet que dóna una idea de la dimensió del naufragi de la forma tradicional més antiga. Si a això hi afegim que aquest fenomen de caiguda de la pràctica ritual a tot Occident és general i vertiginós els darrers anys, no costarà massa veure que una forma tradicional s'està evaporant a la regió suposadament més avançada del món i que la gent inquieta busca alternatives en altres tradicions, percebudes com a minoritàries però autèntiques i sovint fora del marc històric europeu, com serien els exemples musulmà i maia.

En contrast, si veiem l'Europa oriental, on l'ortodòxia cristiana és ben activa, o zones asiàtiques i africanes, on el cristianisme disposa d'un fort dinamisme endogen, podem pensar que el vincle entre les religions d'estat a Europa i la dominació colonial ha pesat fort en la deserció de moltes persones inquietes, justament aquelles que no identifiquen patriotisme amb espiritualitat i que no se satisfan del 'món feliç' que la modernitat postcolonial ha anat forjant. ¿Resposta a la crisi de buidor i absurd? Certament, aquell horitzó que garanteixen les tradicions, algunes de les quals ens parlen des de l'experiència dels seus membres. Escoltem-los.

Consell Editorial

LA SECULARITZACIÓ

Les tradicions religioses i espirituals en la crisi actual

Quim Cervera i Duran

*“Viu millor el pobre dotat d’esperança
que el ric sense ella”*

Ramon Llull

De fa temps afirmem que estem en una societat pluralista, democràtica i secularitzada. És molt dir. L’anàlisi, fins fa poc hegemònica, en sociologia de la religió, era que estàvem en un procés secularitzador imparable. Secularització és un concepte ambigu i polivalent. Tant pot expressar la desaparició del fet religiós, com el desplaçament de la religió a l’àmbit privat o la pèrdua de la tutela religiosa sobre l’economia, la política i la cultura. Fins i tot en aquesta darrera interpretació caldria matisar l’anàlisi, i concentrar-la més en el món occidental. I encara són actuals fets que posen en qüestió aquesta tutela: la reina del Regne Unit, que és cap de l’Església anglicana, els privilegis de les esglésies luteranes als països escandinaus, o el Concordat amb la Santa Seu a l’Estat Espanyol, etc.

El centrament en el fet secularitzador quan s’observa el fet religiós, està influït pel racionalisme i el liberalisme occidental, procedents de la Il·lustració i del valor dominant de la ciència (i la tècnica) com conexe ment prioritari i modelador. Forma part del que n’hem acostumat a dir modernitat.

Aquest desencantament del món (Max Weber) s’ha vist interpel·lat per la irrupció de la pluralitat religiosa i espiritual arreu, via migracions, via els viatges popularitzats, via relacions internàutiques, a causa de la globalització. Aquesta ha permès el coneixement o la informació i la presència de totes les religions en cada territori del nostre planeta. S’ha tornat a re-encantar el món? O és que no s’havia desencantat? De totes maneres, cal tenir en compte les “veritats” i les “aportacions” del fet secularitzador.

L’ateisme i l’agnosticisme moderns

L’ateisme i l’agnosticisme moderns són fills també de la Il·lustració, i del domini del racionalisme científic, i possiblement de la por al suposat perill de les religions (o pseudoreligions, o manipulacions de les religions per part dels poders polítics i econòmics) que han produït conflictes bèl·lics i destrucció humana i social.

L’ateisme i l’agnosticisme poden ser purificadors de les derives falsament religioses, integristes i fonamentalistes i de les imatges de Déu, que els creients religiosos es fan de Déu, i que no són Déu. Les crítiques marxista, nietzscheana i freudiana a la religió les podem prendre també com una purificació i

com una crida al discerniment dels àmbits de la religió i l'espiritualitat.

Com diu Leonardo Boff, els creients religiosos tenim etapes personals atees i agnòstiques i les persones atees i agnòstiques tenen etapes o moments creients en el Misteri diví de la Vida. I ens podem preguntar: ¿ens cal passar per l'ateisme, per l'agnosticisme, per purificar imatges de Déu i per evitar caure en els perills fonamentalistes de les religions? I per això deu ser convenient la relació dialògica entre creients religiosos i ateus. Fa bé a tothom i ens posa en contacte amb el nostre interior contradictori i ambivalent.

Les religions són absorbents?

Les religions tendeixen a emparar-ho tot, a protegir-ho tot amb una abraçada maternal (oceànica), i sembla que intenten donar resposta a tot. Com em recordava un capellà i sociòleg francès, Josep Debes, historiador de l'ACO (Acció Catòlica Obrera) francesa, pel 1977 a París, tot cristià té a dins un integrista que desitja implantar el Regnat cristià (la cristiandat?) dominant la societat, donant resposta a tot, des de la fe cristiana.

Sovint els neoconvertos, per allunyar-se d'altres etapes en què varen tenir altres creences religioses (processos de substitució religiosa) o altres conviccions, o per foragitar les etapes atees o agnòstiques, tenen el perill, per reforçar la seva nova adquisició espiritual, d'encaminar-se vers un cert fonamentalisme-integriste, conscient o no. I viceversa: per fugir de temps personals religiosos i haver-se adherit a l'ateisme, ho fan amb una radicalitat que fins i tot poden re-negar el seu passat religiós.

Són incompatibles les tradicions de la saviesa humana –religioses i espirituals– amb la modernitat?

Hi ha un continuïum (europeu i occidental) entre Liberalisme – Drets humans – Democràcia (representativa i per delegació) – Modernitat – Humanismes i, per tant, en els valors de la llibertat individual, de la raó científica, del progrés.

Com ens comentava un professor de Sociologia de les relacions internacionals a l'Institut Caholique de París, en temps de la Guerra Freda (1978), per a la URSS el dret al treball i a l'habitatge no era real, si no hi havia treball i habitatge per a tothom. Eren dues cosmovisions (la de la URSS i la dels EEUU i Europa) –ens deia– difícils de comprendre's, i això que tal professor era de pensament conservador.

No es pot negar que la modernitat ha aconseguit expressar una Declaració de Drets Humans, que encara que sigui de caire individualista, ha pogut anar-se estenent fins col·locar-se com a referent ètic i judicial. Fins i tot s'ha anat ampliant a drets socials i ecològics.

La postmodernitat, o el que prefereixo anomenar la ultramodernitat, ha propiciat valorar el món emocional i afectiu, l'experiència personal, els símbols, el mateix fer religiós i espiritual, com a contrapunt a l'hegemonia de la raó científica en el camp del coneixement. Tot i així, ha accentuat aquest individualisme que extravia els valors i les experiències comunitàries.

Com diu Boaventura de Sousa Santos, caldria una fecundació mútua entre la tradició liberal dels Drets Humans i les tradicions religioses

teològiques d'alliberament per tal de fer compatible la modernitat amb les savieses de la humanitat que contenen dimensions comunitàries, socials i espirituals profundes, necessàries per a la "salvació" de la desorientació i els desencaminaments humans i planetaris. Les teologies de l'alliberament, així, possiblement obririen pas a valorar la sacralitat per part de l'humanisme incrustat en el corrent filosòfic i ètic dels Drets Humans.

¿Els humanismes ètics es poden desempal·lar de l'individualisme, del cientisme i del progressisme per poder-se reivindicar també com una convicció sàvia i com una proposta pràctica alliberadora i aportar quelcom aprofitable a les antigues i grans tradicions religioses? I, en concret, al cristianisme?

Recordo que els cristians, quan eren perseguits a l'imperi romà, eren tractats d'ateus, ja que no volien adorar els que eren, per a ells, ídols. Els humanismes ètics moderns tenen molt del germen cristià. El cristianisme inclou un humanisme fraternal. La crítica religiosa que contenen els humanismes i les espiritualitats laiques actuals poden ser un correctiu a la idolatrització de certs elements cristians i recordar que el cristianisme (com a mínim des del punt de vista teològic, no tant des del punt de vista antropològic o sociològic) és més una fe que una religió.

El mite del progrés

Un altre aspecte de la modernitat és el mite del progrés, encara tant present en els programes polítics de l'esquerra; fins i tot, a vegades, es confon esquerra política amb progressisme. Alguna forma d'humanisme modern no ha posat encara en qüestió tal mite i segueix "creient" en el creixement tècnic i econòmic (i afavorint una elit

poderosa) que ens porta al col·lapse. Arcadi Oliveres i altres economistes apunten contràriament vers el "decreixement".

Simone Weil ja va destapar tal mitificació i considera que les arrels de la noció de progrés són de tipus messiànic-religiós. Es tracta de la idea jueva del desenllaç messiànic de la història, de la culminació a la terra del destí d'Israel (cal observar la influència de tal mite en el mateix Marx i en una forma d'entendre el cristianisme). Simone Weil segueix a Berdiaev, que creu que aquesta idea messiànica es va secularitzar i es va transformar en el mite del progrés i així ha esdevingut una mena de religió que ha substituït la fe cristiana. Per a Weil, el mite del progrés és una idolatria que permet instrumentalitzar l'ésser humà i que redueix la dimensió eterna religiosa a una situació històrica (historització de l'escatologia, profanació dels valors espirituals del cristianisme). Per a ella el mite del progrés és una estratègia humana per escapar de l'angoixa que prové de l'experiència de la desgràcia. És un engany, una il·lusió que ens tranquil·litza en l'esperança d'un futur millor i, de fet, ens priva de la veritable esperança. Esperem de Déu –o d'un heroi, o d'un canvi radical– el progrés que arregli els problemes de la humanitat.

Les tradicions religioses i espirituals són una alternativa social?

Els intents de reforma del capitalisme –un capitalisme verd o feminista, o altres intents de refundació– estan abocats al fracàs, ja que aquest sistema antvida està fonamentat en la reproducció de la desigualtat, de la pobresa i de la depredació del medi ambient, és a dir, de la destrucció de la vida.

¿Sense fer doncs cap concessió al capitalisme, els humanismes moderns, malgrat el seu lligam amb tal sistema econòmic, podrien tenir potencialitats per enderrocar tal sistema de producció, de consum i d'estil de vida, que ha esdevingut quasi una mena de religió?

Per tal que això sigui factible, tals humanismes necessiten de l'ajut de les tradicions religioses i espirituals, de l'art i de la ciència (una ciència oberta a altres formes de coneixement).

Però què ofereixen les tradicions religioses i espirituals? Són una alternativa social, és a dir, econòmica, política i cultural al capitalisme? O més aviat són un far, un semàfor, un indicador que enfoca i denuncia on està el “mal”, que assenyalava les persones i poblacions que sofreixen i són víctimes de les injustícies socials? I per tant ens calen les anàlisis, els diagnòstics de les ciències socials i humanes a propòsit de l'estratègia política per transformar realment les estructures socials. I cal acceptar que molta part de la política d'esquerres segueix condicionada per l'humanisme modern, pel mite del progrés i per un menyspreu o valoració marginal del fet religiós i espiritual. No se li reconeixen la seves capacitats transformadores personals i socials. I, a la pràctica, no és possible un canvi real i radical en favor dels més desfavorits del món, i en favor de la natura, sense un esperit religiós i espiritual.

De fet, les primeres comunitats cristianes amb la seva comunió de bens, apuntaven vers una utopia realitzable i realitzada a petita escala del que hauria de ser tota la societat. És una anticipació i un exemple-model que podem trobar al llarg de la història en diverses comunitats humanes, com en certes tribus africanes o ameríndies, o en

comunitats anarquistes del segle XIX, XX i XXI. L'anhel comunista llibertari sembla com si estigués sempre present en el cor dels pobles, més o menys latent, més o menys visible o invisible.

El conjunt de moviments alternatius –ecologisme, pacifisme, feminisme, altermundisme, cooperativisme, empreses d'economia social i solidària, sectors del mateix moviment obrer o veïnals tradicionals– van forjant una cultura feminista, de la pau, de l'ecologia i de la solidaritat, que ens regala uns hàbits i valors que no solament preparen un sistema social alternatiu al capitalisme sinó que ja ens proporcionen experiències directes, encara en germen i en fragments, de tal nou futur model. Ara bé, tant per la necessitat d'unir i relligar (re-ligió=re-lligar) tots aquests fragments com per donar paraula i sentit a tal nova construcció, tant per mobilitzar en aquesta direcció com per oferir consciència a les majories (encara il·lusionades i enganyades amb la “normalitat consumista”) i per tal que els nous valors compensin el dol del decreixement, són indispensables les aportacions de les grans i sòlides tradicions religioses i espirituals. A més a més, les religions (*re-legere*) re-llegeixen (i re-elegeixen) la Realitat.

La ciència moderna, si no cau en la ideologia cientista (pensant que és l'única forma de coneixement), si s'obre a altres coneixements procedents de l'art i de les tradicions religioses, si deixa d'actuar per la via del domini i opta pel camí de la contemplació i l'admiració, ens evita caure en ingenuïtats o il·lusions. I ens posa en alerta envers les *new ages*, i les pseudoespiritualitats. La ciència ofereix eines per transformar la realitat personal (la psicologia), social (les ciències socials) i natural (ciències físiques, químiques i ecològiques).

El biòleg escolapi Ramon M. Nogués, ja fa anys ens donava uns criteris per discernir entre les religiositats populars i els nous corrents religiosos. Una veritable espiritualitat, ens deia, ha de ser raonable, lliure i alliberadora, afectuosa (que capacita a estimar i a rebre amor), que encamini a implicar-se i a estar al costat dels pobres, i que sigui comunitària: hi podríem afegir que respecti la natura.

31 de desembre del 2021

Per ampliar el tema:

- Cervera i Duran, Joaquim M. *Església, mare i creu* Edicions Saragossa, Barcelona 2010. *El diàleg interreligiós, esperit del comunisme de la precarietat* Ediciones Experiencia, Barcelona 2020

-Corbí, Marià “*La construcción de los proyectos axiológicos colectivos. Principios de Epistemo-logía Axiológica*”. Ed. Bubok. Barcelona, 2013.

- Gilman-Opalsky, Richard “*Por un comunismo de la precariedad. Lectura subversiva del Manifiesto Comunista*”. Ed. Bellaterra. Barcelona, 2015

- Graeber, David “*Fragmentos de antropología anarquista*”. VIRUS Editorial. Barcelona, 2019.

- Oliveres, Arnau “*Contra el supremacisme i el fonamentalisme. L'Espiritualitat una via interna de transformació social*”. Auto-edició. 2020.

- Otón, Josep “*Simone Weil: el silenci de Déu*”. Fragmenta Editorial. Barcelona, 2008.

- Riechmann, Jorge “*Otro fin del mundo es posible, decían los compañeros*”. mra ediciones. Barcelona, 2019.

- Sousa Santos, Boaventura de “*Si Dios fuese un activista de los Derechos Humanos*”. Ed. Trotta. Madrid, 2014.

LA TRADICIÓ AFRICANA

El *Mbog* i el seu abast universal

Mbombog Somut Badjang

1 - Presentació del *Mbog*

El *Mbombog* - El *Mbombog* és, en el més alt grau, el primer garant de la tradició africana, i més precisament de la societat tradicional bassa. Com a tal, el *Mbombog* assumirà diverses funcions:

- el *Mbombog* és el principal guardià de la tradició
- el *Mbombog* és el guia suprem de la societat
- el *Mbombog* és el guia espiritual de la societat
- el *Mbombog* és el principal regulador de l'ordre social

Al voltant del *Mbombog* graviten diversos organismes especialitzats, que li donen suport en el compliment de la seva missió social.

Etimològicament, el terme *Mbombog* resulta de la duplicació del terme *Mbog*, traduïnt així, d'acord amb les normes lingüístiques bassa, l'expertesa en el camp del *Mbog*.

Semànticament, el terme *Mbombog* fa referència a multitud de significats, inherents a les nombroses variacions a les quals dona accés el terme *Mbog*.

Tradició africana - Per tradició, entenem la gramàtica específica desenvolupada per un grup social concret i que serveix com a instrument per gestionar l'existència d'aquest grup. En resum, són alhora:

- una graella de lectura de l'espai-temporal existent: espai, present (len)-passat-futur (*yaani*)

-un codi d'aplicació dels actes necessaris per a la realització de la vida quotidiana

- un suport harmònic al desenvolupament i gestió de les expectatives, aspiracions i esperances legítimes dels membres del grup.

La tradició seria, doncs, al nostre entendre, la juxtaposició de la visió del món i de tots els esforços que es fan per satisfer les necessitats materials i immaterials, pròpies de cada col·lectiu.

El *Mbog* - Ens aproparem al concepte del *Mbog* evocant una famosa màxima seva, transmesa pel més il·lustre dels nostres mestres d'avui en el més enllà (*Mbombog* Yamb Bell Yamb Maa): «Ningú pot pretendre limitar o circumscriure el *Mbog*. En el moment que comences a parlar del *Mbog* ja se t'escapa». Així, quan l'esperit a través de les seves elucubracions amb prou feines aconsegueix considerar el Tot com el llindar últim del seu viatge, el *Mbog* ja està més enllà de la dimensió circumscribida. La saviesa aconsellarà limitar-se modestament i humilment a un mètode d'aproximació segons el principi de "peces escollides".

Així mateix, amb tota serenor, modestia i humilitat, farem els següents comentaris.

La tradició africana, la tradició bassa en el nostre cas, es pot traduir correctament a través del terme *Mbog*, en la mesura que es

mantingui fidel a la definició anunciada anteriorment. Tanmateix, és clar, la recíproca no es verifica en la mesura que el terme *Mbog* no es pot traduir, en sentit estricte, per la "tradició africana o la tradició bassa".

En un nivell menys exotèric, el *Mbog* vol ser el domini privilegiat de l'expressió de les preocupacions existencials i metafísiques de l'espècie humana. Tenim, doncs, davant nostre una doble vessant de les preocupacions dels *Mbog*: l'especificitat i la universalitat.

2 – El *Mbog*. Una concepció de la "vida"

Més enllà del seu arrelament, determinat en el temps i l'espai, el *Mbog* vol ser un marc d'aportació, que, fent un esforç d'objectivitat òptima per tal de transcendir tots els particularismes (cultures, races, regnes –animals, minerals, vegetals–, geografia, èpoques,...), portaria a l'elaboració i aplicació d'una taula de valors universals, compatible amb una coexistència harmònica de totes les espècies, i en totes les èpoques. Enfocament que sustenta un entorn de vida òptim, basat en una ètica estricta, a partir d'uns fonaments basats en tres pilars:

- Comunicació controlada (intercanvi) entre les parts de l'ecosistema (equitat)
- un mode controlat de producció-depredació (relació amb el medi ambient)
- el criteri de correcció (estabilitat) que ha de complir qualsevol acció que es dugui a terme (adequació amb el tríode: necessitat – harmonia – durabilitat).

El *Mbog* concep «la vida», no només com una dimensió "vegetativa", sinó també com el procés d'una existència polaritzada per l'eix que hem definit anteriorment. El *Mbog* ofereix a l'espècie humana un ideal d'existència, fins i tot una existència ideal, que permet afrontar,

amb serenitat, els diversos perills d'una naturalesa sovint capritxosa.

El *Mbog* sempre té el projecte de fer del pas de tots i cadascú pel planeta una estada d'harmonia i felicitat, en un ambient d'optimisme justificat.

3 – El *Mbog*. Un adveniment necessari o una curiositat intel·lectual a la recerca d'exotisme?

Una de les facetes del *Mbog* - El *Mbog* està personificat per la imatge d'una dona jove (deessa si es vol) amb virtuts extremes:

- bellesa exterior i interior inigualable
- gelosia inigualable
- puresa inigualable
- autonomia i llibertat inigualables
- una amant inigualable

Seduir-la és la prova més difícil imaginable per a qualsevol que vulgui dur a terme aquesta empresa. Els seus criteris de selecció són d'una dificultat formidable, sent el fracàs el més normal per a qualsevol candidat. Malgrat això, per a l'afortunat, ofereix una vida plenament feliç. S'entén que a la primera desviació de l'escollit, el pitjor càstig posarà fi al seu idil·li paradisiac.

Aquesta breu història d'amor pot proporcionar les lliçons següents:

- un nivell culminant d'elevació de l'esperit
- difícil accés
- un alt grau de puresa
- fidelitat absoluta
- llibertat total de decisió sota l'única limitació del valor
- una manifestació oportuna en què la paciència és la regla.

Tot això tradueix la coherència del rigor de l'ètica del *Mbog*, coneixement immutable a través de l'espai i el temps, que sap entrar en

hibernació quan el context no li és favorable, i s'esforça per manifestar-se només quan hi ha necessitat (esperat i acceptat en plena consciència i llibertat).

El Mbog. Necessitat o trivial oportunitat?
Aquest apartat presenta un resum sense edulcoracions del marc i la qualitat de vida de *l'homo sapiens sapiens* en l'actualitat.

El planeta blau, a l'entrada del tercer mil·lenni, està passant per una fase de la seva història que l'expressió "regne de paradoxes" pot descriure perfectament. El paradigma dominant fins aleshores s'ha generalitzat en aquest context de globalització galopant. Aquest marc de quasi homogeneïtat de la normativa autoritza més que mai a realitzar una avaluació objectiva del rendiment del model implantat, sense recórrer a projeccions i estimacions, perquè els fets poden ser suficients per si mateixos. De la mateixa manera, una valoració per sector geogràfic pot no ser adequada, ja que la integració és ara global. Per tant, la següent imatge es presenta a tothom:

Els mitjans:

- el coneixement acumulat ha assolit un nivell molt alt
- la capacitat i el volum de producció han assolit un nivell elevat
- els guanys i els beneficis realitzats han assolit un alt nivell.

Els resultats:

- incapacitat per satisfer les expectatives vitals de més de la meitat de la població humana
- pobresa extrema sense sortida per la majoria
- un desastre ecològic a escala planetària si es manté el curs seguit
- una psicosis productivista que condueix a una bulímia tecnològica acompanyada d'un esgotament exponencial de recursos, manipulacions

amb un desenllaç incert sobre el patrimoni genètic dels recursos vegetals, animals i ara humans

- sobre l'estat psicològic de l'espècie humana: un desastre existencial, amb la desaparició del sentiment simple i lliure de felicitat i alegria d'existir.

Les causes:

Les causes són nombroses i diverses; tanmateix, tenen la característica de poder llegir-se en una lògica de filiació del tipus causa primera – causa secundària, conseqüència primera – conseqüència secundària. Optem, doncs, per una evocació limitada a les causes materials centrals i essencials.

En un moment en què es decreta que la civilització humana ha arribat al seu punt més alt d'expressió, acompanyada del bombo mediàtic d'organismes internacionals i nacions poderoses, a través de consignes avui conegudes –drets humans, salut per a tothom, igualtat, fraternitat, modernitat, cooperació, assistència humanitària, etc.–, ¿quina mirada objectiva tindria sobre la mateixa realitat, el segon *sapiens* de *l'homo*, o fins i tot una lúcida entitat no terrestre? Podria sortir de la seva observació amb la imatge d'un món infantil presoner d'una cursa esbojarrada cap a l'abisme, en la qual els poderosos, mitjançant una hipòcrita però decidida ideologia política, implementen tots els mitjans possibles per evitar a tota costa un autèntic futur per als altres, posant tots els recursos al servei d'aquesta finalitat, tots els engranatges i òrgans reguladors de la societat, és a dir, l'educació, la religió, les finances, el comerç, l'exèrcit, la diplomàcia, etc.

A canvi, i potser per calmar aquesta consciència maltractada (perquè encara és humana), impeding qualsevol son calmat, s'elabora i s'aplica, dins d'un marc mediàtic adequat, una

estratègia de caritat a escala planetària, transformada en un mode de regulació per a les societats humanes de la majoria del planeta. Floreixen així en l'escena internacional moltes organitzacions en tots els àmbits, dedicades a la caritat envers els desposseïts que ja s'han convertit en indigents: grups d'assistència seculars, grups d'assistència confessionals, organitzacions no governamentals de tota mena, socors múltiples, "corporacions" sense fronteres, etc... L'apogeu de la paradoxa, les mateixes causes que produeixen els mateixos efectes, l'estratègia de caritat originalment destinada a la perifèria de les nacions poderoses, es troba avui al cor de les nacions que l'han secretat.

La lògica de la globalització, es podria dir amb humor macabre, davant d'un flagell que ha esdevingut cosa de tots; aquesta és la tragèdia de tota l'espècie *homo sapiens sapiens*.

Resignació-fatalitat (pessimisme) o acció-esperança (optimisme)

A problema global, solució global. Programat Un, la raça humana, un cop separada en una visió dualista de l'existència, entre dominadors i dominats, redescobreix la seva unitat inicial, la seva "comunitat de destí" (fa molt de temps ignorada o descartada), sota la constricció de l'eminència d'un desenllaç fatal, ara palpable. Els òrgans de govern, malgrat una aparent consciència gradual del risc que s'ha fet evident, malgrat el seu discurs poc convincent i tranquil·litzador, mostren de moment la seva incapacitat per donar una solució adequada a la crisi creixent.

Per tant, ha esdevingut molt urgent mobilitzar tots els recursos de l'*homo sapiens sapiens* de tots els àmbits de la vida, per tal d'esperar trobar els camins i mitjans susceptibles de permetre el salt qualitatiu, possible salvador de tota l'espècie, i que pugui o hauria de donar

accés a una existència millor i serena. Això al mateix temps salvaria l'espècie de l'oprobri d'unir-se a la llarga cohort de carrerons sense sortida evolutius. Amb l'afegit, el dubtós mèrit de no haver estat víctima d'un cataclisme natural (destí còsmic), sinó la trista víctima el baix rendiment de la qual no haurà permès l'accés a una existència equilibrada, per manca d'haver sabut utilitzar la seva plenitud d'habilitats posades a la seva disposició per la "mare naturalesa providencial", per permetre-li el compliment del seu destí.

"Quin malbaratament!", tal seria la paraula clau, emesa en forma d'improperi, en un esclat de pessimisme passatger, per un autèntic *homo sapiens sapiens*, davant d'aquest quadre angoixant.

4 – El Mbog. Una "ciència de la vida"

El Mbog es presenta al final com un potent impuls mil·lenari de creativitat, produït pel geni de l'esperit (no per les circumvolucions cerebrals) de l'espècie humana, capaç de proposar-se en solució-resposta (amb d'altres), per als múltiples problemes del moment amb què es troba l'espècie humana. La contribució del Mbog es basa en la seva capacitat per complir satisfactòriament els criteris següents:

- projecte d'un ideal en el marc d'una existència terrenal feliç
- definició del sentit de l'existència
- determinació de la perspectiva dels camins a seguir
- mitjans a implantar (condicions d'accés i límits).

El Mbog posa a disposició de l'espècie humana la possibilitat d'accedir a una existència a l'alçada de les disposicions naturals visibles i ocultes de l'*homo sapiens sapiens*. És a dir, una existència ètica i codificada, respectant els imperatius essencials, que són: els particularismes, l'harmonia, la pau, el progrés i l'estabilitat.

Només un context d'aquest tipus pot permetre a l'ésser humà actual aconseguir el control d'una existència regulada d'una manera òptima, plasmant amb raó merescuda el segon sapiens de l'expressió avui tan equivocada d'*homo sapiens sapiens*, que implica el domini sobre el saber-coneixement: la saviesa. *Homo sapiens sapiens* és una espècie dotada d'un arsenal innat evolutivament formidable:

- la culminació del seu alt grau de bipedisme: l'empoderament de les extremitats superiors en relació a la locomoció (*Mut Binam* = l'ésser amb extremitats particulars)
- el cap perd pràcticament tota la funció de prensió que antigament havia assignat a la boca, fent-se més disponible per a altres horitzons: creativitat, especulació, llenguatge, ...
- l'alliberament de les extremitats superiors enforteix l'opció de manutenció (*manu tenere*): fina precisió de gestos, art, tècnica, ...

En l'escala dels sentits posats a l'abast de totes les categories de la creació, la tendència actual ha estat atorgar una importància decisiva i quasi exclusiva només als sentits de la percepció immediata, portant, en el millor dels casos, les altres potencialitats no immediates a una funció marginal, paper menyspreat i qualificat de manera pejorativa per l'autoritat acadèmica com a "sentits animals" (Sobre quina base racional? Encara n'esperem una resposta objectiva). Malgrat les possibilitats que ofereix una ciència objectiva d'observació del comportament a la natura, la ciència de la veritat per decret ignora les evidències òbvies. ¿Seria prelògic o una qüestió d'intel·ligència primitiva (segons els criteris actuals), constatar que en el moment de les crisis que impliquen el pronòstic vital, en un moment en què tots els sentits "superiors" queden desbordats, moltes espècies només deuen la seva salvació a la seva capacitat de posar en

acció potencialitats concretes, les úniques capaces d'assegurar-ne la salvació?

Es creu comunament que "superman" és un heroi perquè salva vides. ¿En quina qualitat els "superhomes dels sentits" (encara que no fossin poders immediats) no tindrien el lloc d'honor que els correspon, per una ciència aparentment capaç de funcionar amb una "lògica racional" contradictòria amb tota serenitat? Tot sembla indicar que aquesta categoria d'habilitats, la circumscripció de les quals és de moment incerta per mitjà de l'anomenada ciència clàssica, constitueix, sens dubte, l'última i principal muralla protectora de qualsevol criatura, i la intervenció de les quals només es produeix en situacions últimes.

Qualsevol espècie desconnectada del seu entorn de vida ideal veuria gradualment disminuir aquestes habilitats vitals. La diferència de capacitat de reacció, en aquest sentit, entre un animal en el seu medi natural i un animal idèntic en un medi domèstic, tendeix a demostrar-ho. Així, recórrer a facultats d'accés no immediates, lluny de confirmar un retorn al nivell subordinat d'existència, correspondria més aviat a un salt qualitatiu saludable, que permetria a cada espècie optimitzar les seves possibilitats d'accedir a un ús efectiu de les seves habilitats innates, i per tant, permetre's així una existència harmoniosa, d'acord amb el seu potencial real. El mateix passa amb l'*homo sapiens sapiens*, de manera clara i ineluctable.

Per tant, correspon a l'humà modern treure el seu "comodi" (*joker*), tot polsós i groguenc per un llarg abandonament, arriscat, perillós i inconscient. Tot fa pensar que el mil·lenni que ha començat ha de ser espiritual (en el seu significat autèntic) o veure com l'ésser humà desapareix per sempre.

ESPIRITUALITAT PROTESTANT

Llums i ombres d'una forma de viure la fe

Jaume Triginé i Prats

Introducció

Plantejarem, en primer lloc, el concepte d'espiritualitat com una dimensió universal i innata de tots els éssers humans. Tot seguit, presentarem els principis nuclears del protestantisme que li proporcionen la seva identitat en el conjunt de les religions. La darrera part d'aquest treball consistirà en interrelacionar ambdós aspectes a fi de descriure l'espiritualitat protestant esmentant tant els seus aspectes positius com les seves limitacions.

L'espiritualitat: una dimensió universal i innata

De tots els éssers creats, només l'home i la dona posseeixen la capacitat de transcendir i anar més enllà de si mateixos, ja que les seves conductes no segueixen el model estereotipat d'estímul-resposta, propi dels animals. Si bé alguns dels comportaments associats a manifestacions de la transcendència com relacions socials i cooperació, sensibilitat i reaccions emocionals, rituals estètics... també s'insinuen de forma primigènia en alguns animals, només l'ésser humà té consciència plena de la seva existència, es fa preguntes, filosofa o s'orienta a realitats metafísiques com la idea de Déu.

El filòsof vienès Ludwig Wittgenstein (1889-1951), conegut per les seves recerques sobre el llenguatge, considerava conductes transcendents: a) *L'ètica*. Té a veure amb el sentit del deure, actuar d'acord amb codis normatius, orientar-se compassivament vers els altres. b) *L'estètica*. Guarda relació amb el disseny i/o la creació de coses útils i belles mitjançant diferents disciplines artístiques i tècniques. c) *L'espiritualitat*. Dimensió individual que condueix les persones a indagar la dimensió profunda de la realitat, es fa preguntes sobre el seu sentit últim i s'orienta al Misteri que l'embolcalla, amb independència dels nom que faci servir per invocar-lo.

En la pràctica de la religiositat, les tres conductes estan interrelacionades ja que s'acostuma a esmentar l'anomenada regla d'or consistent en tractar als altres com voldríem ser tractats nosaltres. És el *component ètic*. Es fan servir rituals, simbologies... És la *dimensió estètica*. És cerca el sentit o fonament últim de l'existència. És *l'espiritualitat*.

Persones i grups li donen un sentit no sempre coincident. Steve Nolan, Philip Salmarsh i Carlo Leget (2001) assenyalen que: «L'espiritualitat és una dimensió dinàmica de la vida humana que fa referència a la manera mitjançant la qual la persona experimenta, expressa o indaga el sentit de la seva existència, la manera com es relaciona amb el

moment present i amb si mateixa, amb els altres, amb la natura, amb Déu i amb tot allò que és significatiu o sagrat».

Parlar d'espiritualitat és esmentar una predisposició *universal*, ja que les seves manifestacions les trobem en les cultures de tots els temps. També *innata*.

Segons el psicoanalista Carl Gustav Jung (1875-1961) «l'home és religiós (espiritual) per naturalesa, en ell trobem un instint religiós (intel·ligència espiritual) que forma part integrant de la seva estructura psíquica. Negar-ho significaria comprendre de manera parcial la vida psíquica».

L'innatisme i la universalitat de l'espiritualitat explica el fet que moltes persones que es defineixen no religioses es manifesten com a espirituals i cerquen la pau interior, col·laboren amb ONGs o practiquen el silenci i la meditació o altres formes d'espiritualitat secular. Com expressa el teòleg Juan José Tamayo (1946): «L'espiritualitat no requereix pertinència o afiliació a una organització o comunitat religiosa. És una dimensió fonamental de l'ésser humà».

Tres principis nuclears del protestantisme

El 31 d'octubre de 1517 és considerada la data d'inici del protestantisme. Aquell dia, un monjo, Martí Luter (1483-1546), frare de l'ordre de Sant Agustí, clavava a la porta del temple de la Universitat de Wittenberg un manifest amb 95 tesis en les que expressava les seves doctrines netament evangèliques. Martí Luter pretenia revisar les pràctiques de l'església a la llum de la Bíblia, entesa com a paraula de Déu, i redescobrir l'evangeli de la gràcia i el significat de la fe en l'obra salvadora de Jesús. Les tesis estaven escrites en llatí, però al cap de dues setmanes tothom

les podia llegir en alemany i al cap d'un mes la resta de països europeus les llegien en les seves pròpies llengües. Havia esclatat la reforma religiosa del segle XVI.

Un dels principals èmfasis teològics del protestantisme és: *només l'escriptura*. En el segle XVI, l'església havia situat, de fet, en un mateix nivell que la Bíblia el magisteri de l'església, la tradició, els concilis... Des de el segle XVI, pels cristians reformats *la Bíblia és l'autoritat màxima* de l'església en tot allò que té a veure en les qüestions teològiques i en l'ètica personal i comunitària.

El poble tenia restringit l'accés a la paraula de Déu, tan sols el clergat hi tenia accés. Des d'aleshores i fins avui, tot creient reformat ha pogut llegir per si mateix la Bíblia, en la seva pròpia llengua. Ara bé, donada l'absència d'una estructura unificadora, hi ha qui *confon el lliure accés i/o examen de la Paraula de Déu* (la qual cosa significa que tothom pot llegir les escriptures sense cap intermediació i rebre els beneficis espirituals d'aquesta lectura) *amb la seva interpretació* (que requereix d'uns coneixements i un mètode). Tota interpretació és científica. La interpretació de la Bíblia requereix dels coneixements de les ciències bíbliques i hermenèutiques: geografia, història, antropologia, religions comparades, sociologia, psicologia, lingüística...

Només la gràcia ha estat un altre dels fonaments de la doctrina reformada. La salvació és un regal de Déu. No es tracta de seguir uns determinats ritus o pràctiques religioses, com succeïa al segle XVI. La salvació no es pot assolir a cap preu mundà, com es pretenia, per exemple, mitjançant la compra de les indulgències per a la construcció de la Basílica de Sant Pere a

Roma. La salvació és l'expressió de l'amor i bondat de Déu.

Allò que pertoca a l'ésser humà és dipositar la seva fe, en el sentit de confiança, en l'obra del Crist. *Només la fe* esdevé un puntal fonamental de la teologia reformada. La fe com a resposta a la gràcia de Déu. Les obres no són enteses, doncs, com actes meritoris per assolir la salvació, sinó com la resposta ètica i agraïda del creient.

L'espiritualitat protestant

L'espiritualitat en el protestantisme és personalista. Tothom pot apropar-se lliurement a Déu sense cap intermediació. És una conseqüència natural del que anomenem *sacerdoci universal dels creients*. En les esglésies protestants no hi ha sacerdots (en el sentit de mediadors); tenim ministres, pastors, diaques... (en el sentit de servidors de la comunitat). L'espiritualitat és un do i una tasca que cadascú és responsable de conrear. Això no exclou la necessitat de mediacions facilitadores de la intuïció i la comprensió del Misteri.

Una de les mediacions més significatives en la pràctica de l'espiritualitat personal és la lectura reflexiva i normativa de la Paraula de Déu. En aquesta pràctica tenim, d'una banda, el fet positiu del lliure accés al text sagrat i els beneficis que se'n deriven. D'altra banda, la pluralitat d'interpretacions, com a resultat d'aquest apropament individual, comporta el risc d'apartar-se del sentit original del text. L'anomenat mètode històric-crític (estudi científic del sentit dels texts antics), propi dels grups més oberts, ens apropa al que els autors pretenien trametre, entenent i considerant sempre el context en què van ser

escrits. L'apropament literal que pretén presentar el relat pedagògic o teològic com si fossin història objectiva, cosa que succeeix en els grups més conservadors, ens situa en el fonamentalisme.

La pregària té també un paper important en l'espiritualitat reformada. Es tracta de dirigir-se a Déu amb la confiança de dirigir-se a un Pare amorós que vol el millor pels seus fills. Més que pregàries preestablertes, s'acostuma a pregar amb les pròpies paraules de cadascú, d'una forma natural i espontània. Aquesta pregària íntima es pot produir en qualsevol moment i circumstància: al començar i acabar el dia, en qualsevol moment significatiu, a la pròpia cambra, caminant, al transport, a la feina, al llit de l'hospital, a l'església... També com a resultat d'un moment més intencional, com pot ser després d'un temps dedicat a la lectura de la Bíblia o altres texts espirituals.

No s'exclou pregar amb oracions d'altres com són les oracions que trobem en el conjunt de la Bíblia. Els Salms són un material poètic amb el qual els creients han aixecat el seu cor a Déu des dels seus inicis fins avui.

Si bé l'espiritualitat és una predisposició de l'home i de la dona, a més a més d'ésser viscuda de forma individual, també té una expressió comunitària. Un dels seus exponents són els serveis religiosos. La Reforma del segle XVI va produir canvis significatius en la *litúrgia* dels cultes, com: a) l'ús de la llengua del poble; b) la participació dels laics (mitjançant la música, les lectures bíbliques, les pregàries...); c) el paper central de la predicació tenint com a base la Bíblia.; d) la celebració de dos sagraments que són el Baptisme i el Sant Sopar, entesos com a *símbols* que uneixen la realitat visible (l'aigua,

en el Baptisme, o el pa i el vi, en el Sant Sopar) amb allò invisible o transcendent. Es tracta d'una litúrgia senzilla, directa, comprensiva i participativa.

Un dels lemes més coneguts del cristianisme reformat és: *Església reformada sempre reformant-se*. I és que les estructures tendeixen a l'anquilosament, a la rutina, al manteniment de formes que potser van ser vàlides en un determinat moment històric però que ja no diuen res a noves generacions en nous contextos. Això vol dir que l'església ha d'estar permanentment revisant les seves estructures i les seves pràctiques. L'església reformada procura mantenir aquesta actitud de permanent reforma, interpretant els signes dels temps i restant oberta al que l'Esperit diu a les esglésies.

Algunes referències bibliogràfiques

- Botey, J. *A 500 anys de la reforma protestant*. Cristianisme i Justícia. Barcelona, 2017.
- Carod-Rovira, Josep-Lluís. *Història del protestantisme als Països Catalans*. Edicions Tres i Quatre. València, 2016.
- Estruch, Joan. *Entendre les religions. Una perspectiva sociològica*. Editorial Mediterrània. Barcelona, 2015.
- Jou, D. *Dios, cosmos, caos*. Ediciones Sígueme. Salamanca 2015.
- Matabosch, A. *Luter i la reforma, ahir i avui. De la confrontació a la comunió*. ISCREB. Barcelona, 2017.
- Nogués, Ramon Maria. *Neurociencias, espiritualidades y religiones*. Editorial Sal Terrae. Santander, 2016.
- Torralba, Francesc. *La vida secreta de la pregària*. Angle Editorial. Barcelona, 2017.
- Diversos autors. *Luter, La Reforma i les reformes pendents*. Publicacions de l'Abadia de Montserrat i Fundació Joan Maragall. Barcelona, 2017.

POUANT EN LA TRADICIÓ MAIA

Jesús Artiola i Ruhi

A la memòria del germà Xuhn Iljom, que va deixar aquest món per convertir-se en estrella.

«Estas voces, que vienen de los primeros tiempos, hablan a los tiempos que vienen. Brotan de la memoria de los Mayas, pero dicen lo que dicen para que las escuche el mundo... y nos invitan a recrear el hilo roto de la vida, a sanar la violada dignidad de la naturaleza y a recuperar nuestra perdida plenitud.»

Eduardo Galeano, "Raxalaj Mayab' k'aslemalil" (Cosmovisión maya Plenitud de la vida).

El text que comenceu a llegir té alguna cosa d'agosament, d'imprudència. No sóc maia ni conec bé, tampoc, cap llengua maia (exceptuant el significat d'algunes paraules i expressions importants però disperses). L'escric des d'aquest atreviment imprudent. Llegiu-lo des d'aquesta prudència. Però l'escric també des del respecte, l'amor i l'agraïment travats al llarg d'una recerca de deu anys sobre el pensament dels pobles quètxua-aymares dels Andes i maies de Meso-amèrica. Una recerca feta a través de textos però també a través del viatge, la convivència i l'amistat amb comunitats i amb autoritats (tan tradicionals com modernes) d'aquests pobles. Tota la legitimitat que pugui tenir prové de la confirmació que em fan amics maies i andins en el sentit que he entès alguna cosa vàlida sobre aquest pensament mil·lenari.

Alguns aclariments abans d'entrar-hi:

a) D'acord amb les recerques de l'americanista Raphael Girard, considero que la diversitat dels pobles amerindis expressa la pluralització en llocs i èpoques diferents d'una mateixa matriu civilitzatòria: la maia. Les cultures originàries de l'Abya Yala són unigenèsiques, en paraules de Girard, o, en paraules de Ramiro Reinaga, són «iguales por dentro y parecidas por fuera».

b) Aquesta realitat no és una relíquia d'un passat gloriós precolombí que va desaparèixer amb la invasió espanyola. Certament, la invasió va debilitar profundament el continent, va transformar i alterar greument la transmissió, va congelar per segles la dinàmica pròpia de desplegament d'aquests pobles... Certament, la criminalitat de la colonialitat ho va alterar tot i ho continua alterant molt. Però els pobles amerindis no són una relíquia del passat: són memòria viva, presència i llavor. La continuïtat de la memòria no s'ha escapat en cap moment, ni la consciència de ser una determinada civilització viva i en resistència, ni la voluntat de fer-se presents en el món contemporani des de les seves específiques comprensions del temps, la història, el treball, la política...

c) Les pràctiques colonials de l'antropologia europea i nord-americana han tendit a frag-

mentar els pobles amerindis en multiplicitat de cultures locals inconnexes, aïllant-les de la realitat de civilitzacions mil·lenàries que són precisament les que fonamenten, travessen i donen sentit a aquesta multiplicitat de cultures “locals”. Les meves recerques i aquest mateix escrit van en la direcció contrària: quan parlo de “tradició maia” no parlo només d’algunes cultures localitzades actualment entre el sud de Mèxic i Guatemala. Parlo d’una tradició viva que fonamenta la identitat profunda del con-junt de Mesoamèrica i que comparteix dimen-sions essencials amb les cultures dels Andes.

1. En l’albada de l’Abya Yala: el *Pop Wuj*

D’acord amb Raphael Girard, el *Pop Wuj*, «Bíblia maia», és la clau a la vegada mítica i històrica que ens obre tant a la comprensió de la realitat maia (de forma específica) com americana (de forma global).

Pop Wuj o *Popol Wuh* vol dir «llibre dels esdeveniments». *Wuj* significa «llibre» i *Pop* «teixit», però també «temps». És el llibre, doncs, on es narra el teixit dels esdeveniments del temps, l’esdevenir del teixit de la creació-formació. Es tracta de la plasmació escrita de les tradicions orals del poble maia-quitxé de Guatemala, recollida pel dominic Francisco Ximénez al segle XVIII en castellà i retornat al maia-quitxé al segle XX (de l’era cristiana) per Adrián Inés Chávez.

La narració del *Pop Wuj* comença amb l’arrencada del temps, dels «esdeveniments». En aquell moment en què:

«No había eso que es objeto, todo era formación,

todo vibraba
en la oscuridad, en la noche (...) Así es pues que el
cielo estaba
etéreo, pero estaba el espíritu del cielo,
he aquí su nombre: Doble Mirada, le dicen (...) *Vino y habló entonces aquí con el que viene del
Infinito (...)*
se hablaron, pensaron y meditaron;
se juntaron y se pusieron de acuerdo en
pensamientos y palabras;
se quisieron y se amaron bajo esta claridad.
De una vez pensaron crear la humanidad y su
subsistencia¹».

L’Ú-Dual, Cor del Cel-Cor de la Terra, descrits en un intens polimorfisme, en diàleg amb el que ve de l’Infinit (entenem Hunab-Ku: l’únic donador, la font única de la mesura i el moviment), inicien una dinàmica de trobada, de diàleg i d’amor de la qual aniran emergint multiplicitat d’éssers en què es manifestarà la dinàmica de la creació-formació. Aquesta dinàmica, habitada des de l’inici fins a la fi per la reciprocitat entre allò creat i les forces creadores-formadores, tindrà la seva culminació en la creació dels homes i dones de blat de moro. Aquests, després de tres creacions fallides de la humanitat (de fang, de fusta i de jade), són considerats bons per les divinitats; en tenir paraula, pensament i sentiments són capaços de celebrar la creació, ser-ne consciència i agraïment, així com participar en la dinàmica recíproca de recreació i cura que la creació-formació necessita per mantenir-se en harmonia.

«Ya llegó el amanecer, que se haga bien la
construcción,
que se revele el buscador de la existencia,
la descendencia pura, los verdaderos hijos».

¹ POP WUJ, 2 a, Ediciones de la Casa Chata, Mèxic, 1979.

Des del moment en què «no hi havia res d'això que és objecte» fins a l'Albada, amb el començar a caminar la paraula dels veritaders fills, des de la revelació del buscador de l'existència, la tradició maia ens situa sempre en una paraula que és reciprocitat, interdependència, compromís, participació, relacionalitat de tot l'existent per mantenir, recrear, cuidar, celebrar l'harmonia del Real. Des d'una conceptualització més filosòfica crec que podem parlar, tant en la tradició maia com en el que els amics de la Universitat Amawtai Wasi anomenen «Racionalitat Abya Yala» d'un «Principi de Relacionalitat Creadora i Criadora» com a metàfora fonamental de l'estar-sent amerindi del real: el món no és objecte (molt menys mercaderia!), el món no és extensió inerta, el món no és matèria a dominar ni l'humà n'és subjecte conqueridor; el món i l'humà són relació, l'estar-sent del Real és diàleg i ens apareix en la mesura precisa de la capacitat de cura, de *cariño*, de criança, de tots els implicats en aquest diàleg generador i regenerador.

El «Cor», eix fonamental

Allò fonamental, doncs, en la tradició maia és la cura de la capacitat per estar-sent en el diàleg de recreació de la vida. És l'assumir una responsabilitat en aquest estar-sent a través del «Do» propi. Això ens porta a parlar del «Cor» com a centre fonamental. És per la maduresa del Cor, per la participació en el Cor, per la cura del Cor, que hom està (o no està) en disposició per participar en la recreació del Real a través del Do, o dels Dons, que li són propis. «La concepción del Corazón puede ser uno de esos elementos de similitud entre los pueblos no solo de Mesoamérica sino también de la parte andina

de América (...) el corazón se encuentra en la mayoría de los pueblos de Abya Yala, dado que es en el corazón donde se conserva el conocimiento, la sabiduría milenaria, desde el corazón es posible pensar en función de la familia, la salvaguarda de la madre tierra (...) Estas informaciones encontradas nos muestran que el corazón como centro importante de pensamiento, sentimiento y acción es un elemento coincidente entre varios pueblos del Abya Yala». Veiem aparèixer el terme Cor, i l'ideal d'«una persona amb Cor» en totes les llengües maies i andines: Sonco Runa (quètxua), Chuyman Jaque (aymara), Naabl (chimalteco), Ch'ool (q'eqchi), O'tan-O'tanil (tseltsal) Altzil (tojolabal), Yóllotl (nahua)... I ho veiem present tant en els usos populars de l'ameríndia contemporània com en la recerca d'alt nivell dels vells Tlamatinimez nahuatl precolombins que expressaven l'ideal de la plenitud humana en adquirir «Rostre i Cor».

Què és, aleshores, aquest Cor? Evidentment no ens estem referint a la literalitat de l'òrgan físic. Cal acostar-s'hi des de la metàfora, des de la poesia (Flors i Cants, deien els Tlamatinime) i des del conjunt d'usos lingüístics i de pràctiques rituals en els que apareix. Per l'extensió pròpia d'aquest text, tanmateix, intentaré acostar-m'hi imprudentment des del llenguatge filosòfic. Parlem, en parlar de Cor, d'alguna mena de dimensió tant de la realitat com del pensament, tant de la naturalesa, com del diví, com de l'humà que és centre de la relacionalitat en la que es cria «l'estar-sent» del real. El Cor ens apareix sempre com alguna mena de facultat, de capacitat, de praxi o de dimensió de la mateixa realitat en la qual i a través de la qual la unitat relacional d'un Cosmos viu es simbolitza, es vivència i es recrea. En termes de la praxi humana podem observar també el

Cor com el resultat de la integració progressiva i contínua de pensament-paraula-vivència-sentiment-acció en un Cosmos viu i multi-dimensional. Aquest procés inclou el teixir-se conjunt dels diferents moments del temps (passat, present, futur), de les generacions presents amb els avantpassats i amb els descendents així com inclou les diverses formes de l'experiència (sensible-racional, ritual-simbòlica i també imaginària-onírica).

Torno a les paraules de la intel·lectual maia María Patricia Pérez Moreno: «*La noción del corazón expresa el estado de ánimo, espiritual y físico de los hombres y mujeres, de los dioses, de los animales, de las plantas y del universo. También, a través del corazón se describe y se conoce cómo es la persona y los demás seres que habitan el planeta. Por tanto el corazón aparece como el centro del pensamiento, acción, conocimiento y sentimiento de las personas y de los demás seres*».

És des d'aquí on ens podem situar en una nova significació de què és conèixer. L'amauta Fausto Reinaga afirmava que «El pensament és fluid còsmic, espurna solar» i els amics d'Amawtay Wasi ens diuen que «*Conocer algo*

des de la racionalidad Abya Yala significa realizarlo celebrativa, cósmica y simbólicamente». Tot plegat ens recorda les paraules del filòsof africà Eboussi Boulaga: «El saber és la celebració de la força vital per reintegrar-se.»

Per saber-ne més:

- Raphael GIRARD, «*Origen y desarrollo de las civilizaciones antiguas de América*», Editores mexicanos unidos, México, 1977. GIRARD, Raphael, «*Origen y desarrollo de las civilizaciones antiguas de América*», Editores mexicanos unidos, Mèxic, 1977.
- Ramiro REINAGA, «*Tawantinsuyu. Cinco siglos de guerra queswaymara contra España*», Mink'a, Chukiapu-Kollasuyu, 1972.
- Universidad Intercultural indígena Amawtay Wasi, «*Aprender en la Sabiduría y el Buen Vivir*», Quito, 2004.
- María Patricia PÉREZ MORENO, «*Corazón. Una forma de ser-estar-hacer-sentir-pensar de los tseltaetik de Bachajón, Chiapas, México*», Abya Yala, Quito, 2014.

EL CAMÍ INTERN CAP LES ARRELS ESPIRITUALS DE LA TRADICIÓ

Isabel Osorio Patilla

*«Hi va haver temps en què jo censurava el meu
proïsme
si la seva religió era diversa de la meua.
Ja el meu cor acull tota forma:
prat per a les gaseles,
claustre per als monjos,
temple per als ídols,
Kaaba per al pelegrí,
taules de la llei,
volum de l'Alcorà.
Amor és la meua religió,
a qualsevol part que s'orienti.»*

(Ibn Arabí, s. XIII)

Recordo les paraules que em va ensenyar el que va ser el meu mestre sufí *tidjan* africà, sobre mi mateixa: «Tu ets un arbre amb branques i arrels, no has de tallar cap branca. Tu ets la simbiosi de tot».

Vaig aprendre el que volien dir les seves paraules. Signifiquen que, com a arbre que he crescut i continuo creixent al llarg de la vida, sóc el resultat de totes les ensenyances, els aprenentatges, els sabers, les pràctiques, els desafiaments, experiències, aventures i desventures... per això és important mantenir l'arbre dret, complet i nodrit.

L'espiritualitat és més que un fet individual i col·lectiu. Cada subjecte viu l'espiritualitat com una experiència personal i al mateix

temps de manera comunitària, penso que encara que l'individu, per una qüestió espiritual i/o mística, decideixi aïllar-se de la comunitat (és el cas d'eremites o d'autoritats espirituals), sempre ho farà en referència a aquesta comunitat (religiosa, mística i/o espiritual). L'espiritualitat és un procés, un camí, una via en la qual tant la persona com la comunitat comparteixen allò més profund de l'ésser; alhora és sentiment, és percepció, és claredat, és experiència, és intel·lecte, és trobar el sentit i alhora perdre el sentit, és un deixar de buscar paraules...

Aquestes reflexions em porten a l'Àfrica, concretament a Senegal, on vaig viure i visc, part del meu procés espiritual.

Les espiritualitats africanes estan profundament arrelades a la societat i a la cultura, s'integren en la vida quotidiana i en tots els àmbits de la societat i de les comunitats, fent que aquestes s'impregnin de particularitats cosmogòniques i que es reflecteixin a les maneres de viure i de pensar; la qual cosa es pot veure a través de l'àmplia diversitat d'orientacions espirituals que existeixen al continent africà.

Un dels paradigmes d'aquesta diversitat espiritual és l'Islam sufí africà. Una de les hipòtesis sobre la data d'arribada de l'Islam al continent africà és l'any 615, a Abissínia

(l'actual Etiòpia); les primeres incursions van arribar a l'Àfrica del Nord vers finals del segle VII i principis del segle VIII, i a Senegal les primeres conversions a l'Islam daten del segle XI.

Un dels factors que han facilitat la seva expansió, especialment a l'Àfrica de l'Oest, és el concepte de comunitat: la *Ummah* és la comunitat musulmana per essència; això fa que l'Islam en convivència amb la concepció africana d'estructura sociocomunitària en la qual s'integra l'espiritualitat d'arrel iniciàtica sigui un Islam més místic, iniciàtic, i més proper a les persones; les quals són característiques fonamentals del sufisme (*taṣawwuf*) i faciliten que s'integri a les tradicions espirituals africanes també de base comunitària i iniciàtica.

L'Islam sufi s'organitza en forma de *tariqa*, que significa Via i Camí en àrab. Una *tariqa* és un orde religiós de caire místic; un *Cheikh* és un mestre iniciat que està autoritzat a ser guia espiritual i que s'ha format en una confraria (*tariqa*).

Senegal és un model de societat interètnica i interreligiosa, on existeix una gran pluralitat ètnica i lingüística, així com una paradigmàtica pluralitat d'orientacions espirituals que hi conviuen, essent l'Islam sufi el que s'ha propagat entre gran part de la població. Les orientacions espirituals més representatives són quatre *tariqas* sufis: la *Tidjaniya*, la *Mouridiya*, la *Qadiriya* i la *Ilahiya* (*layennes* de Yoff, Dakar); també existeixen alguns moviments musulmans reformistes, com ara el moviment *Ibadou*, a més de religions cristianes minoritàries i una pluralitat de tradicions espirituals.

Cada confraria ha desenvolupat les seves pròpies estratègies com a forma de resistència davant del poder colonial, per, d'aquesta manera, preservar la identitat espiritual, cultural, política i econòmica.

El treball és un valor important reconegut dintre de l'Islam, és una obligació moral que permet l'equilibri entre la dimensió espiritual i la dimensió temporal ("terrenal"), es tracta d'un deure des del qual s'ha de practicar una ètica que s'ha de reflectir en totes les seves activitats; aquesta recerca de l'equilibri és present en tots els àmbits de la vida d'una persona musulmana. La *djihad al akbar* en àrab significa el *gran combat*, tot i que el seu significat és més complex, podem simplificar que s'entén com el combat amb un mateix, contra els desitjos i les passions que poden portar l'individu a fer-se mal o bé fer-ne als altres i abandonar la Via, el Camí.

A Senegal he après que l'espiritualitat i el fet de pertànyer a una comunitat és una via de vincle social i d'arrelament, que l'espiritualitat és l'expressió i l'essència d'una tradició que és dinàmica, que alhora es complementa amb la plasticitat de les societats africanes, la qual cosa permet una millor adaptació social, cultural i econòmica de les persones. El fet de pertànyer a una comunitat implica vincles a nivell de xarxa, amb unes relacions comunitàries estructurades que funcionen a nivell econòmic i de solidaritat, que es pot donar tant localment com a nivell transnacional.

La meua introducció a l'Islam no és per l'atzar, existeix una trajectòria que comença des de la infantesa; podríem dir que es tracta d'una qüestió ancestral. La meua família d'origen és andalusa, concretament de Còrdova; per tant ja hi havia unes arrels i branques musulmanes (recordem la metàfora

de l'arbre del meu antic mestre *tidjan*). Sempre he sentit d'alguna manera que aquesta història m'acompanyava, primer des de la inconsciència i més endavant des de la consciència: la Còrdova musulmana. Una altra influència important en el meu procés vital i espiritual és l'experiència migratòria paterna a París durant molts anys, des d'on m'arribava molta informació i documentació des de la diàspora, que feia créixer el meu interès per aprofundir en l'Islam.

Amb el temps, i donant continuïtat al meu procés, tant a nivell professional com personal i espiritual, vaig entrar en contacte amb persones musulmanes del Magreb (Marroc i Algèria) i durant anys vaig viatjar al Marroc. La primera vegada que vaig viatjar al Marroc em vaig sentir com a casa, el paisatge local i urbà em transportava a la ciutat de Còrdova.

Per qüestions professionals vaig entrar en contacte amb comunitats africanes, sobretot de Senegal, amb la qual cosa vaig aprofundir en l'essència del sufisme africà que conviu amb una gran diversitat d'orientacions espirituals "ètniques" o africanes. Recordo que des de la infantesa sempre havia tingut interès en viatjar a l'Àfrica, encara que ho veia com quelcom llunyà i fins i tot impossible; encara recordo un somni que em va deixar una forta petjada. Des dels meus estudis de Psicologia i Psicoanàlisi vaig aprendre la importància dels somnis, també més tard a Senegal, on hi ha persones expertes en interpretar somnis.

Des de l'especialitat d'Antropologia Mèdica vaig fer un treball de recerca amb persones procedents de Senegal a la diàspora, la qual cosa em va permetre acostar-me més a les arrels del sufisme africà i a les espiritualitats

africanes que són tant presents fins i tot en la vida quotidiana. Algunes d'aquestes persones ja les coneixia d'abans del treball de recerca i em van convidar a fer la meua primera estada a Senegal; des de llavors Senegal forma part del meu camí i la meua vida. En aquell primer viatge vaig ser adoptada com a filla de la família que em va acollir, i es va establir un llaç personal i familiar molt profund; és una branca de l'arbre que no puc tallar. Al segon viatge vaig ser adoptada també per una segona família –les dues famílies pertanyen a la *tariqa Tidjaniya*.

Cheikh El Hadji Malick Sy, fundador de la *tariqa Tidjaniya* de Senegal (1853-1922).

Continuo vivint i aprofundint en el sufisme africà i altres espiritualitats africanes que hi conviuen. Sóc *talibé*, deixeble; amb un llarg camí a recórrer.

El sufisme s'associa al terme de misticisme o, tal com es diu a Senegal i altres països de l'Àfrica Occidental, a *mistyque*; no relacionat amb tota forma d'espiritualitat sinó amb els misteris i secrets no accessibles als ulls, a les orelles i a les boques profanes; també s'associa a allò ancestral, invisible i ocult, present a les tradicions espirituals africanes.

Al llarg de la meua experiència i estudi sobre espiritualitats a Senegal he pogut comprendre que l'expressió *mystique* s'utilitza quan no hi

ha una explicació “natural” o “racional” de quelcom (com es diria a Occident), que existeixen altres significacions; que s'inclouen també dintre de la medicina que cura el cos, l'ànima i l'esperit, que pot també curar ancestres que poden arrossegar penes, conflictes i reparacions pendents, purificant així malalties, afliccions i adversitats dels seus descendents.

Le mystique a Senegal és un paradigma de misticisme i espiritualitats en context negroafricà, des d'on s'aborda una realitat sociocultural en la qual interactuen desafiaments, representacions, símbols i pràctiques en la vida quotidiana i en totes les dimensions de la vida i de la mort.

L'activitat *mystique* es desenvolupa en l'ordre d'allò ocult, secret, ancestral; sense oblidar la intersecció entre el món visible i el món invisible. També està estretament vinculada al ritu iniciàtic.

A Senegal, com en d'altres països africans, quan esdevé una malaltia, una adversitat o una mort inesperada que no forma part del cicle vital, si no té una justificació “natural”, una possibilitat és donar-hi una explicació *mystique*, pronunciant l'expressió: «*C'est mystique*».

D'aquesta manera veiem present la sacralitat en les pràctiques terapèutiques africanes i l'eficàcia simbòlica.

En el context negroafricà, el ritu articulat al voltant de la mort evoca el que és sagrat, que s'oposa al mateix temps a la mort així com està inserit a la vida. Es produeix una relació intrínseca entre la mort i la vida: *la mort forma part de la vida*.

El conjunt d'imaginariis, símbols, representacions socioculturals i pràctiques rituals sostenen l'equilibri individual i del grup (social i comunitari) a partir de la salut i el benestar, des d'una perspectiva somàtic-biològica, mental, moral, social i espiritual.

A les societats africanes el procés d'iniciació és fonamental per a l'equilibri; una de les funcions de la iniciació és com a ús ritual per vèncer la por de la mort. Els processos d'iniciació són altament complexos, i el ritu iniciàtic a través de cerimònies comunitàries és un element clau en la qüestió *mystique*.

Tarragona, 5 d'abril de 2022

Referències bibliogràfiques

- Osorio, Isabel. *Representacions, pràctiques i espiritualitat sufi d'una Yaye Fall a la diàspora*. Revista Pelle Maha. Núm. 3. L'estat del món i les tradicions espirituals. Març 2020. <http://pellemaha.com/index.php/2020/05/25/representacions-practiques-i-espiritualitat-sufi-duna-yaye-fall-a-la-diaspora/>
- Osorio, Isabel. *La sacralitat en les pràctiques terapèutiques africanes, iniciació i eficàcia simbòlica*, presentat al Cartell Psicoanàlisi i religions. Tarragona, octubre 2018.
- Thiam, El Hadji Ibrahima Sakho. *Les aspects du mouridisme au Sénégal*. Tesi doctoral de 3r Cicle en Ciències Polítiques. Universitat de Siegen. Alemanya 2010.

SEGONA PART:
Tradició i innovacions.
Nous enfocaments, nous corrents.

L'humanisme modern, ple de bones intencions inicials, ha creat un model de vida anestèsic, còmode, individualista i, sobretot, abocat a la buidor i l'absurd. Lluny queden els ateismes forts d'il·lustrats com Voltaire o de progressistes com Marx, però també es difuminen les recerques dels grans psicoanalistes i les angoixes dels millors existencialistes. En aquest context de pa i circ, l'Occident actual no pot oferir gaire davant el misteri de l'existència i els camins d'accés a la resposta, allò que en el passat havien fet les tradicions espirituals i molt especialment les Esglésies cristianes.

Hem dit que les formes tradicionals varien amb el pas del temps, es reajusten o desapareixen, però la tradició que les sustenta totes és indestructible, eterna, perquè és d'origen diví. Això es troba a la base d'experiències i reflexions de signe divers, perquè moltes són les persones espiritualment inquietes que consideren que el grau d'anquilosi al que han arribat la majoria de tradicions, massa lligades a les formes i poc obertes a la metafísica, fa desitjable separar-se clarament del seu àmbit ple d'estereotips i de fórmules obsoletes. Un parell d'escrits, fets per col·laboradors formats en camins diferents –cristianisme, maçoneria–, reflecteixen bé la necessitat d'anar al fet transcendent, sense negligir la immanència en la que existim, deixant de banda les formes arcaiques, erigides en obstacle a la realització espiritual dels buscadors de la veritat. Un dels autors ha descrit la doctrina i rituals d'un moviment neoreligiós –staroslavianski– que té presència des del segle XIX a Polònia, Ucraïna i Rússia i que és una resposta als universalismes i també a les religions institucionals, en aquest cas els Patriarcats ortodoxos.

Sense cap ànim de polèmica –Pelle Maha és escolta i reflexió– altres autors d'aquest apartat han situat els valors bàsics de la doctrina i la pràctica tradicionals –budisme, cristianisme– dins la més estricta ortodòxia, evitant amalgames que en el paradigma modern semblen desitjables però fora d'eix des d'un punt de vista de les formes històriques de la tradició. Aquests escrits són una invitació a no menysprear el ric llegat que ens aporten encara les antigues tradicions espirituals, vives i disponibles. Finalment, un text breu d'autor africà –mbog– reflexiona pausadament sobre les condicions d'una espiritualitat forta, vertical però horitzontalment compromesa, per als reptes del món globalitzat on vivim. Tot aquest apartat, on hi trobareu fortes diferències d'enfocament i on alguns autors suggereixen una nova tradició o espiritualitat sense traves antigues, és un regal per a l'anàlisi ponderada, el contrast i l'enriquiment, sempre que no negligim ni la verticalitat de sempre ni les fortes variacions del present.

El Consell Editorial

ELS STAROSLAVIANSKI

Daniel Díaz de Quijano

La *Rodnoveria* (родноверие) *rodnaya vera*, fe materna, nadiua o del llinatge, és una nova religió creada al s. XIX per part d'un etnògraf polonès, de nom Zorian Dołęga-Chodakowski (1818), qui, a partir de la comparativística entre diferents cultures eslaves contemporànies va repescar i reconstruir tota mena d'elements culturals i religiosos precristians que havien perviscut en la *longue durée*, sovint sense context i desfigurats, en el folklore, la llengua, els costums, etc. Arran d'aquest pescador cultural de la *longue durée*, van anar naixent grupets de no-cristians, neo-pagans, a diferents països eslaus i que experimentarien un cert creixement al voltant dels anys 1920-30, en paral·lel al fenomen viscut a l'Alemanya prenazi, però en aquest cas de contingut eslau. La nova religió dels eslaus antics sempre serà molt minoritària (orientativament, per sota de l'1% de la població) en alguns indrets de Rússia, Ucraïna i Polònia. En temps soviètics, de manera general, va passar moments baixos i no és fins a l'ensorrament de l'ordre soviètic i l'arribada del capitalisme de terra cremada, la violència als carrers i la humiliació nacional permanent dels anys 1990, quan tindrà un cert ressorgiment.

A Krasnoiarsk, a la Sibèria central, aquesta mena de confessió probablement hi arriba molt més tard del seu naixement, cap a finals dels anys 2000, en un context de recuperació

econòmica, amb un ruble fort, una presidència forta, la fi de les hostilitats entre grups d'homes armats al servei de diferents oligarques i l'esmoreïment del conflicte a Txetxènia, amb una llarga cua d'escaramusses entre insurgents i exèrcit, però ja passada l'etapa de batalla oberta. Ara bé, tant organitzadors com seguidors no tenen dubte en condimentar el relat del seu recent establiment i **emfasitzen sempre el caràcter etern i arrelat de la seva fe, que els emparenta directament, espiritualment, amb els seus avantpassats**, en rus, els seus *priedki* (предки), que literalment vol dir "els qui són al davant", atès que el parlant d'eslau antic es posicionava de cara al passat: d'esquena al futur.

Els practicants de *Krasnoiarsk* mai no fan servir l'expressió *Rodnoveria* per a referir-se a si mateixos, sinó православные, *pravoslavnie* o ortodoxos, староверие, *staroverie* o els de la fe antiga, seguidors dels веды, els vedes, i старославянские, *staroslavianskie* o eslaus antics. Tres de les quatre denominacions fan referència a d'altres religions i poden induir a confusió. Així doncs, no es tracta ni de l'església ortodoxa russa, que és cristiana, ni de l'escissió que en va quedar fora arran d'una reforma de caràcter pràcticament només ritual al s. XVII, i els representants de la qual, els *staroverie*, en rebutjar la reforma, van haver d'exiliar-se al bosc profund (és conegut

el cas de la velleta Agàfia, *starovieraia*, que vivia aïllada a la taigà profunda del sud de *Krasnoiarsk* fins que uns geòlegs en expedició en helicòpter la van trobar el 1978, a ella i la seva família, i els van fer emmalaltir) o al continent americà (a l'Amèrica del Nord i el Brasil, principalment). Tot i així, la nova religió de la *Rodnoveria* emprà aquests - en positiu: «nosaltres som els ortodoxos, els de la fe antiga». La següent paraula-símbol amb què s'identifiquen, els vedes o textos de saviesa, els emparenta amb els vedes hindús, i en aquesta línia, amb la qüestió racial i lingüística de l'indoeuropeisme: «Els vedes nostres són els veritablement antics. Si de cas, són els de l'Índia els que estan emparentats amb els nostres». Finalment, l'expressió *staroslavianski* o eslaus antics és una manera de referir-se a si mateixos que coincideix amb la denominació de la llengua antiga comuna als eslaus, que es considera sagrada i incorrupta, i que l'església ortodoxa cristiana russa, amb variacions respecte als neopagans, també fa servir en la litúrgia.

Una càbala russa i una etimologia alternativa

La llengua i l'escriptura russes tenen un paper clau en la fe eslava antiga i tot portador d'aquesta llengua té en l'inconscient un passaport encriptat cap al Coneixement.

Cada lletra de l'abecedari ciríl·lic, a més a més de reproduir un o dos sons, també es pot utilitzar com un ideograma que representa un concepte. Així, si en castellà la "L" és de Lugo, en rus la "Л" o "Л" s'anomena liudi (люди), que vol dir gent. La be oclusiva "Б" és diu *bog* (бог), que vol dir Déu, i es pronuncia bokh i la be labiodental "В" correspon a *ved* "вед", coneixement o saviesa. Aleshores la paraula *liubov* (любов), que vol dir amor, es desxifra com "la gent que coneix a Déu". També la

paraula *bog o bokh* (бог), que vol dir Déu, es desxifraria per les seves inicials: *bog on glagol*: "Déu, ell és el verb". Els iniciats en aquesta religió, ja siguin mainada o adults, el primer que fan és estudiar les equivalències entre lletres i conceptes a partir d'un quadre que repeteixen en tots els sentits (del davant al darrere, en diagonal, etc.) i que, segons que afirmen, s'hauria emprat històricament amb aquesta mateixa finalitat: per a què els infants aprenguessin les lletres.

El repertori d'etimologia alternativa és extens, **creatiu** i se significa com un exercici de **restauració** del significat veritable de les paraules, del camí de pas, que els hauria estat arrabassat al llarg de la història. Una força oculta estrangera i antirussa hauria anat decretant de la mà d'uns tsars-titella un seguit de reformes lingüístiques amb l'objectiu de confondre el poble. Operativament afectarien a nivell de les lletres, afegint-ne i eliminant-ne de l'abecedari, i de les paraules, canviant-ne la semàntica i l'ortografia.

D'aquesta tasca en surt una manera pròpia de parlar. Així, per a dir "gràcies", en lloc de dir *spasibo* (спасибо), faran servir l'alternativa *blagodariú* (благодарю). La primera variant literalment vol dir "Déu et salvi", d'arrel clarament cristiana, mentre que la segona vol dir "t'ofreno el bé". Aquí el subjecte de la frase és el propi parlant, la qual cosa expressa la **concepció sagrada que es té del poble eslau i dels seus integrants**. No en va, la paraula *bogatir* (богатырь), paraula russa per denominar nobles o cavallers mitològics, es desxifraria com a *boga-ti*, "els que es tutegen amb els déus", i que serien els avantpassats dels eslaus contemporanis.

La primera lletra de l'abecedari antic "А" es deia az (аз o bé азъ) i volia dir "jo" mentre que

una reforma tardana introduiria la lletra-diftong ia (я), que també vol dir “jo” en rus contemporani i que és la darrera de l'abecedari, ni més ni menys. Així, els noms escollits per als infants mai contenen la lletra ia (я) i són d'arrel eslava antiga, sovint compostos per dos elements: Miro-slav, Iaro-mir, Vladi-slav, Vladi-mir, Svet-lana, etc. Finalment, algunes de les lletres ciríl·liques antigues tenen també una equivalència amb números, la qual cosa també es pot emprar en el desxiframent de les paraules, i contribueix a crear una sensació de sistema filosòfic total, que tot ho explica, en harmonia.

El temps

Els *staroslavianski* consideren que la història oficial és falsa i tant afirmen que la història comença molt abans com molt després de l'acceptat acadèmicament. L'any 2022 dC correspon al 7530 en el calendari vèdic que segueixen. Arran d'aquests 7530 anys, es nega la veracitat del sistema de datació per carboni 14, que dona datacions més antigues. Així doncs, arqueòlegs, historiadors i paleontòlegs queden sota sospita, en tant que agents de la confusió. A partir d'aquí hi ha una rica literatura de revisionisme històric o d'història-ficció, els detalls de la qual són motiu de debat entre els integrants de la nova fe antiga eslava. Així doncs, generalment es considera que el període de l'antiga Rus, a l'actual Ucraïna i sud de la Rússia europea, seria un període daurat precristià. L'arribada del cristianisme i després dels tàrtars s'interpreta com l'origen de la decadència, la pèrdua de continuïtat amb la religió eslava pròpia i l'entrada d'una moral sexual restrictiva, amb elements puritans. Un dels temes estrella de la historiografia *staroslavianskaia* és l'apropiació de l'antiga Tartària, dibuixada en mapes

europaus medievals i moderns des de la mar Càspia al Pacífic, incloent la Sibèria, l'Extrem Orient i l'Àsia Central. Aquest territori desconegut per a occident i que se suposava habitat per nacions de llengües altaïques (túrquiques i mongòliques), els *staroslavianski* diuen que en realitat s'anomenava Tatària i no pas Tartària, i que no eren tàrtars sinó eslaus. **Sí, efectivament: la Sibèria com a centre civilitzatori, no pas com a perifèria ni cementiri per a dissidents polítics. L'autocentralitat.**

Finalment, caldria afegir dues qüestions inconnexes però relacionades amb el temps: 1) es considera que la humanitat està travessant un canvi de període històric cap a un futur còsmic més lluminós, i 2) la vida de les persones es subdivideix en franges d'edat en què cal accomplir diferents objectius materials, reproductors i espirituals i sumen xifres de l'ordre de 150 anys, a les quals es considera que es pot arribar si duus una vida adequada.

El ritual

El ritual es podria resumir com un Sant Joan enriquit que se celebra seguint un calendari litúrgic de base solar neolítica, amb elements forestals o de l'estepa-bosc. Les festivitats coincideixen amb els solsticis i els equinoccis. S'hi balla en cercle, al voltant d'una foguera i, depenent del moment de l'any, s'hi afegeixen diferents elements rituals. **Les esvàstiques o *kolovrats* (коловраты) són el símbol per excel·lència de la representació solar i n'hi ha una diversitat ingent.** Juntament amb els vedes, recorden l'arrel indoeuropea dels eslaus. Els practicants gaudeixen de debatre i fins i tot de discutir sobre tota mena de detalls rituals. Participar d'aquests espais

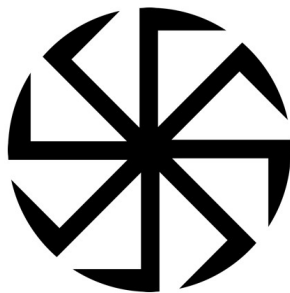
informals de creació cultural és símbol d'integració al grup.

Les dones i els homes

Als aplecs *staroslavianski* hi sol haver una combinació de complementarietat i divisió de funcions entre homes i dones. Les cerimònies solen ser presidides per un home i una dona alhora, però n'hi ha d'exclusivament masculines. A l'estiu se celebra un aplec en honor del déu Perun, el déu eslau de la masculinitat i de la guerra. D'entre els participants, hi ha un grup pràcticament només d'homes que habitualment practiquen l'art marcial russa sistema. Entre ells hi ha un ambient gairebé exclusivament masculí, amb una dinàmica d'intercomprensió mútua i amb una pràctica diària, al gimnàs, de la violència esportiva i simbòlica però també explícita i amb valor militar.

Tot això s'emmarca en una concepció russa de **l'home com a protector**. D'ençà de l'actual presidència a la Federació Russa que es potencia la celebració del 23 de febrer com a dia del protector de la pàtria. Es felicita a tots els nens, joves i homes per la seva funció de defensor de la pàtria. El deure de tot nen, en créixer, i de tot avi, mentre pugui, és defensar la pàtria. Se'ls fa interioritzar aquesta idea des de petits i majoritàriament conceben la guerra com una part indestriable de la vida: tota generació n'ha tingut una. La guerra és un lloc del qual no t'en pots escapolir, que no deixarà d'existir i on molt probablement calgui anar-hi a fer-hi la pròpia aportació personal. Després se'n torna i es continua amb la resta de la vida, que es regula per un funcionament a part. Això té una sèrie d'implicacions. Normalment, la majoria de gent vol estar preparada per a aquest

moment, tot i que, evidentment, no vulgui anar-hi. La mena de mentalitat que es crea els fa veure's a si mateixos com a **posseïdors del propi destí, capaços de contribuir a la pervivència de la seva comunitat** a través de la protecció que li ofereixen, i inclús amb una certa **autoestima** col·lectiva que es plasma en frases fetes com que «qui a Rússia ve amb l'espasa, espasa rep» o que «els russos no hem començat mai cap guerra: només les acabem», en relació sobretot a Aleksandr Nevski, primer, i a Hitler, després. L'altra data remarcable és el 9 de maig, dia de la victòria contra els nazis, en què el conjunt de la població desfila en processó, fotografia dels avis en mà, en els anomenats “regiments immortals” (бессмертный полк). Així recorden els avis i àvies soviètics que cada família té i que van morir lluitant contra el feixisme. Recorden també que va ser gràcies a la guerra, a la victòria militar, que van guanyar esdevenir un país que era segurament el segon del planeta en molts paràmetres, i en alguns el primer i tot. Tota aquesta concepció en positiu de la vessant militar de la vida té una solució de continuïtat en la praxi religiosa dels nous eslaus antics, si més no, en la preeminència que té el déu Perun davant dels altres déus del panteó.

El kolovrat, símbol per excel·lència dels *staroslavianski*.

Racisme i alteritat

Ja hem esmentat com els tàrtars són considerats portadors d'una cultura negativa. La Xina és vista com una competidora en calendari i horòscop i com una usurpadora d'arts marcial (Kung Fu i Tai Txi) i gimnàstica matinal (Qi Gong). Algunes de les persones fan un relat racista que es basa en el color dels ulls i que associen a diferents onades d'extraterrestres que arriben a la Terra per conformar la raça blanca. Curiosament, l'Àfrica negra no forma part de l'esquema: seria un món completament a part. Aquesta història no és genuïnament eslava, sinó que corre per internet, amb variacions, també en cercles esotèrics occidentals i per tant es desmarca de la línia general que sí que és autocentrada i oposada a la globalització també des de l'esoterisme.

La relació amb les nacions siberianes, com a norma general, es fa amb actitud de superioritat, malgrat que molts russos siberians puguin tenir avis d'aquestes nacions. Tot i la contradicció que suposa, també en termes generals se'ls respecta pel seu coneixement ecològic tradicional (TEK, segons la sigla en anglès) que els ha permès de sobreviure en les dures condicions siberianes. Concretament, els nous eslaus antics de Krasnoiarsk també s'interessen pels llocs de culte xamànics, p. e. de nacions com la khakasa, atès que **enten**en que la Terra és travessada per meridians d'energia tel·lúrica i que d'altres tradicions els poden ajudar a trobar-los.

sovint, però, no se'ls anomena obertament, tot creant un "ells" misteriós. A diferència d'occident, la Unió Soviètica de la postguerra no estava avergonyida de la deriva que el racisme europeu havia fet cap al nazisme. Això va permetre que es continuessin determinades línies de recerca: lingüística comparada de tipus indoeuropeista i nostràtic, antropologia biològica descriptiva de "races humanes" i arqueologia de poblacions blanques antigues, dels aris, que molt probablement es trobaven a l'hemisferi est. De tota aquella activitat intel·lectual en quedarà un cert pòsit a nivell popular que els *staroslavianski* contemporanis recullen.

En resum, la fe eslava antiga és un neopaganisme que comparteix estètica i continguts amb determinats corrents d'extrema dreta, sense ser-ne estrictament. Restaura la sacralitat de la persona i de la nació en un discurs autocentrat i antiglobalitzador.

Combina una reivindicació de l'arrel i els avantpassats, als quals s'accedeix a través de la llengua, amb la innovació cultural: és la pertinença al llinatge la que t'autoritza a crear la nova etapa cultural. El resultat és creador i expansiu, mai decadent ni acomplexat. Ofereix una comunitat d'acollida, una praxi ritual purificadora i energitzant, i unes mínimes guies del guió de vida, la qual cosa fa el bé als seus feligresos, hi hagi o no revelació divina fundacional. Finalment, resol la funció protectora a la societat. Si el contingut pot despertar dubtes, el continent, el tub d'assaig, aguanta fermament.

Antisemitisme i indoeuropeisme

Març de 2022, Krasnoiarsk

Els jueus són considerats l'enemic exterior per excel·lència, la mà negra que actua contra el poble rus, l'origen de tots els mals. Molt

LA MEDITACIÓ, UNA EINA PER FER QUÈ?

La meditació *versus* “les meditacions”

Gloria Puig Kowerdowicz

La pràctica fonamental del budisme, sobretot del budisme zen, que és el que jo personalment més conec, és la meditació. Fins fa uns anys, hi havia poca gent que medités, i els que meditàvem no ho feiem públic. Era quasi una activitat esotèrica. Amb prou feines hi havia centres ni mestres en el nostre país; hi havia poquíssimes llibreries especialitzades on, a part de trobar-hi llibres interessants, hi podies tenir converses estimulants amb els llibreters i on fins i tot s'hi feien reunions amb persones que també tenien inquietuds espirituals.

Em sembla que va ser a finals dels anys 70 del segle passat que es va popularitzar la meditació, sobretot de la mà de Jon Kabat-Zinn, que va desenvolupar el *Mindfulness Based Stress Reduction*, més conegut com a *mindfulness*, com un mètode de reducció de l'estrès basat en l'atenció plena. Aquí va arribar cap als anys 1980. S'ha de dir que el *mindfulness* parteix del budisme, perquè, de fet, l'atenció plena (que és la traducció de *mindfulness*) és una de les 8 pràctiques per fer front al sofriment que Buda va recomanar dintre de les Quatre Nobles Veritats. Però el *mindfulness* és una pràctica secular que exclou l'aspecte espiritual que té l'atenció plena en l'ensenyament de Buda. Els beneficis que es busquen en el *mindfulness* són eminentment pràctics i aplicats a la vida diària, especialment a l'àmbit de la salut, per a la reducció de l'estrès i per a la prevenció i cura de malalties, i no com una pràctica espiritual. En aquest sentit, se li ha de reconèixer el seu paper gens menyspreable.

La meditació com a remei contra el sofriment

La meditació és un dels camins que ens va indicar Buda per poder posar fi al sofriment. Per això és interessant el *mindfulness*, perquè es medita amb la intenció de pal·liar el sofriment físic. El que passa és que Buda, en donar-nos eines per combatre el sofriment, no parlava només de trobar un benestar físic sinó una experiència de plenitud.

Sakyamuni Buda, amb la capacitat exhaustiva per dilucidar tots els detalls de qualsevol concepte que caracteritza el pensament indi, va parlar del sofriment en la primera de les Quatre Nobles Veritats, que afirma que a la vida hi ha sofriment, i que la causa del sofriment és l'aferrament. Ens aferrem a infinitat de coses: a les que ens agraden, perquè no volem que s'acabin; a les que no ens agraden, perquè volem que s'acabin. Patim perquè no acceptem que les coses siguin com són, perquè volem que siguin diferents, com ens agradaria que fossin.

Per deixar de patir, Buda recomana deixar anar tot allò a què ens aferrem, o sigui, deixar de tenir preferències, deixar de jutjar, deixar de tenir ambicions, en resum, deixar d'identificar-nos amb el que vol el personatge que ens creiem que som i que és la causa de la infinitat de problemes en què ens fiquem sense voler.

Com fer-ho? Com deixar d'identificar-nos amb aquesta persona que ens acompanya a tothora des que naixem fins que morim?

Hi ha tradicions que parlen de matar l'ego, d'eliminar-lo. Això espanta molta gent, naturalment. Però quan s'entén el sentit profund d'aquest principi ens adonem de l'alliberament que comporta deixar anar aquest jo i donar espai al que realment som perquè es manifesti.

Utilitat de la meditació

En el budisme zen es proposa prendre consciència de la presència d'aquest jo que s'esmuny per totes les esquerdes que pot per sorgir i ressorgir sense parar, conèixer-lo íntimament, i, a partir d'aquesta intimitat, anar afloixant el poder que té sobre nosaltres. L'espai que va deixant el va ocupant el Jo més autèntic, la nostra veritable naturalesa, el que no neix ni mor. La recompensa, doncs, és enorme; tant, que no la podem ni imaginar des de la ment. Per això en el budisme zen la meditació es presenta sense objectiu, el que s'anomena *mushotoku*, perquè qualsevol objectiu que puguem imaginar es queda curtíssim al costat del que pot aportar la intimitat amb el que som profundament.

Actualment, a la nostra societat, tan ansiosa per aconseguir resultats concrets i pràctics a curt termini, per trobar una felicitat que puguem sentir com a tal, encara que sigui momentània i parcial, parlar de no pretendre res, de no buscar res, de deixar d'identificar-se amb el jo, produeix una certa perplexitat, i quan es parla d'eliminar-lo sorgeix una mena de terror. No és estrany: a qui li pot fer gràcia abandonar l'únic que coneix? D'aquí ve l'aparició de tantes organitzacions pseudoespirituals, que agafen conceptes de les tradicions i les ofereixen a la nostra societat com una tècnica desvinculada de les dimensions més profundes de la Tradició, que són realment espirituals.

Segons aquestes organitzacions, la meditació pot servir a un ampli ventall d'objectius: trobar un benestar físic o mental o emocional, aprendre a calmar la ment o el cos, obrir canals subtils o txakres, desenvolupar la intuïció, experimentar estats alterats de consciència, tenir poders, adquirir abundància, etcètera. I curiosament, parlen de meditacions, en plural: “meditacions per combatre el mal de cap”, “meditacions per atreure l'abundància”...

Així, doncs, mentre que l'objectiu del budisme és alliberar-se dels condicionaments, tornar al nostre estat essencial, un estat que no necessita ni esforç, ni disciplina, ni control, ni manipulació de la ment ni del cos, les propostes meditatives que s'ofereixen avui dia consisteixen a exercir un cert control sobre la ment per aconseguir que les coses siguin com ens agradaria que fossin, no com són; en altres paraules, ens condiciona encara més, alimenta encara més aquest petit tirà omnipresent que és l'ego. Per tant, comporta més sofriment.

En general les organitzacions pseudoespirituals agafen expressions extretes de les tradicions espirituals per adaptar-les als interessos de la societat, dels interessos egoics, com “recuperar la identitat”, “connectar amb l'espiritualitat per nodrir la vida”, entre altres. Evidentment, no es refereixen a cap identitat profunda, igual com el concepte darrere d'espiritualitat que ha de nodrir la vida resulta una mica banal. I, inversament, s'agafen expressions del món de les teràpies i s'apliquen a nocions espirituals, com quan es porta el concepte de “creixement personal” a l'àmbit de la consciència, ignorant que la consciència no pot créixer ni decreixer. Hi ha una confusió de termes, conceptes i pràctiques, fruit de la comprensió superficial del que és el jo, de la identificació amb el jo aparent, que és el que es vol cultivar, en comptes de transcendir-lo.

Hi ha un terme especialment que és objecte de confusió actualment, i és consciència. Així com fa un temps vèiem anuncis de cremes zen, decoració zen, etcètera, avui dia una de les paraules de moda en l'àmbit de les múltiples ofertes o propostes pseudoespirituals és consciència/conscient (negoci conscient, menjar conscient...). La consciència en aquest sentit és una cosa que s'utilitza per assolir diferents objectius, en comptes de ser allò en què ens deixem anar. Sincerament crec que no es fa amb mala intenció, i sembla que es refereixen al que s'entén per consciència en un sentit psicològic o derivat de l'atenció plena de què parlava més amunt, i no en el sentit més profund, com un coneixement immediat i directe, és a dir, oposat a la inconsciència generalitzada.

Controlar o deixar anar?

En aquesta nova orientació de la meditació tan generalitzada avui dia, es donen unes tècniques a la ment perquè pugui controlar-se a si mateixa i modificar l'experiència. Són tècniques orientades a controlar i manipular, doncs. S'ha de reconèixer que, per mitjà del control mental, podem aconseguir moltes coses, com calma mental, concentració, etcètera. Aquestes tècniques, degudament emmarcades, podrien ser uns exercicis preparatoris, però és evident que, mentre sigui la ment qui dirigeixi l'experiència, no ens portarà a despertar-nos a la natura essencial.

En el budisme zen aquesta tendència de la ment a controlar, a manipular, s'intenta deixar anar des del començament. Això és el fonament de la pràctica.

Per despertar a la naturalesa essencial que som realment, hem de poder anar més enllà de les ambicions d'aquesta personeta que seu a meditar, més enllà de qui controla i de qui manipula. Ens n'hem d'alliberar per alliberar-nos.

Sigui com sigui, com diu un dels vots del Bodhisattva, «Les portes del Dharma són in comptables i és el meu anhel aprehendre-les tote». Per tant, ben vingudes siguin les paraespiritualitats si constitueixen una porta perquè algú que busqui més enllà trobi l'autèntic missatge de Buda.

Referències

<https://bigmind.org/>
<http://www.satcit.com/>

LA NOVA ESPIRITUALITAT

Jaume Salinas

¿Qui no va gaudir del musical “Hair” o de “Jesus Christ Superstar”, o de músics com Vangelis, Mike Oldfield o Jean Michel Jarre, entre d'altres, de les dècades dels 70 i 80 del segle passat? Qui no es va fer pròpia la lletra d'Imagine, de John Lennon, com a símbol d'una nova espiritualitat? Qui no va creure, per algun moment, que anàvem de cap cap a un món meravellós, en què deixaríem enrere les velles religions, que separen l'ésser humà?

El gran risc va ser, i és, la banalització, sobretot a partir de finals de la dècada dels 60 del segle passat, amb la moda del *new-age*, referida a l'entrada a l'era d'Aquari. Posar barretes d'encens, cantar mantres sense saber què significaven, o consumir música enllaunada, pretesament transcendent, a més del consum de substàncies relaxants, o el seguiment de l'últim guru de moda, era sinònim de la nova espiritualitat.

Actualment, aquest risc s'ha centuplicat, primer amb l'aparició de centenars de coaches, que recreen l'última cosa per estar en la veritable espiritualitat, i segon, amb la quantitat ingent d'artefactes de tota mena, que estan provocant un encadenament mental i físic de l'ésser humà a la matèria. L'últim, allò que es coneix per IA, intel·ligència artificial i tot allò que es relaciona amb el Transhuamanisme, autèntica amenaça per a l'ésser humà, ja que existeix l'amenaça seriosa de ruptura o desconnexió total amb la nostra dimensió sagrada. Valors com la bellesa i la bondat estan reculant en favor de la foscor i la por.

No estic en contra de cap progrés tècnic ni tecnològic, sinó que poso l'accent en el risc que suposa encadenar-se exclusivament al món de la matèria, en aquesta era fosca del *Kali Yuga*, segons els hindús, a punt de finalitzar, on estem vivint les darreres raneres, per renéixer en una nova edat d'or. Però mentre aquesta no arriba, el cert és que cada cop hi ha menys pràctica religiosa; encara que un 80% segueix declarant-se “creient” (més per motius culturals), la realitat és que les nostres esglésies cada cop estan més buides i les vocacions en total declivi. I allò que és més preocupant: la generació actual, l'anomenada “generació Z”, que majoritàriament està totalment desconnectada de qualsevol valor espiritual. Aquest fenomen també es dona en altres cultures i religions, fins i tot a l'islam, on l'abandonament de la pràctica s'està donant cada cop més en els joves, malgrat que en aquesta religió, no és fàcil deixar-ho i és considerat un tema tabú.

Però tornem a la finalitat d'aquest treball, que no és altra que plantejar si realment és possible o no construir una nova espiritualitat, que doni sentit a les nostres vides, malgrat les actuals circumstàncies de crisi total que estem vivint. La resposta és contundent: SÍ. I afegeixo, és més necessària que mai.

Una cosa certa és que, al llarg de la nostra vida, hem viscut o viurem alguna experiència important que ens farà variar la nostra visió i forma de viure, ja sigui per motius de salut, economia, afectivitat, estatus social, etc.

Aquesta experiència ens pot ajudar a “despertar” del somni en què estàvem, i ens obligarà a replantejar-nos què fer amb la nostra vida. En alguns casos, la religió ajudarà a superar el trànsit, però en molts altres, la majoria, obligarà a buscar nous enfocaments per donar sentit a la vida. Es variarà el “per què” pel “per a què” de la vida, la pròpia vida, s’entén.

Diu un proverbi sioux que la religió és per als que tenen por d’anar a l’infern, mentre que l’espiritualitat és per als que ja hi han estat.

L’espiritualitat és el camí intermedi entre religió i ateisme, amb matisos, ja que la primera implica “creure” en un ésser superior (al que anomenarem Déu, Al·là, Jehovà o Khrisna), i l’ateisme ho nega, en no poder-se provar materialment aquesta existència. La clau de l’espiritualitat és saber connectar amb l’interior d’un mateix, valorar l’experiència de tot allò viscut i buscar la connexió amb tot i amb Tot. És una feina, per no dir un procés, dur i d’evolució lenta, en què la persona pren consciència de les seves vivències i deixa al marge qualsevol creença religiosa. És a dir, començar a creure en un mateix, com va dir Krisnamurti¹.

Si la religió necessita un element fonamental –la fe i un cos doctrinal–, l’espiritualitat és una vivència personal i intransferible, no circumscrita a res en concret i sí a tot allò que doni sentit a la pròpia vida. Per això, l’espiritualitat pot beure de tots els corrents religiosos, o no; en aquest cas, podríem parlar d’una espiritualitat laica, cada vegada més en voga, i que no tractaré en aquest espai, ja que vull centrar-me en la primera opció.

Un altre signe distintiu de l’espiritualitat és que és antidogmàtica i tolerant. Dóna per vàlida qualsevol opció religiosa, encara que no en practiqui cap o pugui participar en més d’una...

o en totes. No es tracta d’organitzar una nova religió a la carta, triant el que més convé de cada religió, sinó que s’aprofundeix en els aspectes comuns de cadascuna, molts ocults a través dels temps, com podrien ser les antigues escoles de Misteris, o a través del gnosticisme (en el cristianisme), o el sufisme (a l’islam), entre d’altres. És el que es coneix com la Tradició. En el món occidental, la Maçoneria ha estat, i és encara, el dipositari d’aquesta Tradició, que permet mantenir viva aquesta connexió entre la nostra dimensió humana i la divina.

L’autèntic cercador sempre ha sabut que, darrere la forma externa de cada religió, hi ha un “fons” comú que les uneix totes, i que el Principi Absolut, origen de la Vida i de tota la seva manifestació, està per sobre d’ella. Respecta la forma externa d’adoració, pròpia de la seva cultura, però sap que no cal, ja que l’autèntica estada de la Divinitat és en un mateix, més enllà de temples, mesquites, sinagogues o ashrams.

És un despertar conscient, en què no hi ha cel o infern com a resultat d’un premi o d’un càstig als nostres actes. No hi ha un Déu benèvol o venjatiu. Tampoc no hi ha uns manaments d’origen diví. Si es va establir una llei, va ser més per conveniència social que no pas divina, essent moltes vegades la forma de control de l’ésser humà. Els déus de cada religió són invencions o creacions a imatge i semblança nostra, als quals hem dotat de les nostres mateixes qualitats: just, venjatiu, etc. Ens hem oblidat que som lliures i que ens hem de responsabilitzar de tots els nostres actes, sense necessitat de demanar perdó o d’agrair a ningú més que a un mateix i als altres.

Però, com he dit, aquest despertar és un procés lent, en què, mica en mica, es va qüestionant tota la nostra estructura de creences i es

¹ És molt aconsellable llegir i rellegir, tantes vegades com sigui necessari, el Discurs de Dissolució de l’Ordre de l’Estrella d’Orient, el 2 d’agost de 1929

comença a recórrer un nou camí, no cap enfora sinó cap a dins, la destinació final és el nostre cor, veritable òrgan director de la nostra vida. La quantitat de simbologia que amaga el cor en el cristianisme, l'islam o l'hinduisme! Però aquest viatge només es pot fer en silenci, el que es practica des de l'antiguitat en les escoles pitagòriques, passant per determinats ordes monacals... o en el primer grau de la Maçoneria. Un silenci que permet escoltar a l'altre i que també permet escoltar-se a un mateix.

La millor manera, per no dir gairebé l'única, d'aconseguir aquest silenci, que apaivagui el soroll de la ment, és mitjançant la meditació; en paraules de Pablo d'Ors²: «no hi ja una camí tan radical per arribar a l'autoconeixement com el de asseure's cada dia en silenci i quietud a meditar. Això ens permet treballar la mansuetud i en l'acceptació del que hi ha i el que som». Meditar no és posar-se en una determinada postura, o encendre barretes d'encens, que si bé poden ajudar també ens poden distreure del nostre real objectiu: reiniciar el camí cap al nostre Centre, de retornar a Casa, de retrobar-nos a nosaltres mateixos, despullats i sense tots els condicionaments mentals, culturals, socials o religiosos que ens han condicionat. Quan et trobes a tu mateix, et reconnectes amb la Vida i valors les coses d'una forma diferent. Aquesta connexió és el que jo anomeno "connexió amb la Divinitat". L'únic lloc on em puc connectar millor és a la natura, ja sigui al costat del mar o al bell mig del bosc. En aquells moments sento com estic unit a tot el que m'envolta. Albiro que aquest principi diví, per dir-ho d'una forma, està viu dins meu, que tot està interconnectat.

Els recents descobriments, en els darrers anys, en el camp de la física quàntica, han permès demostrar alguns d'aquests conceptes, com ara que som energia, que tots els éssers humans

estem interconnectats, que som éssers de llum, que la força dels nostres pensaments modula la realitat, entre altres.

És per això, i per acabar aquestes línies, que voldria resumir el que per a mi és aquesta nova espiritualitat, que alguns anomenen com a "neopanteisme":

- Deixa de creure en un Déu, creat a la nostra imatge i semblança, premiador i castigador.
 - Si tenim passions, sentiments, impulsos, necessitats és perquè forma part de la nostra naturalesa. Ens regim pel principi del lliure albir.
 - Nosaltres som els que ens creem els nostres "premis" i "càstigs", d'acord amb el que fem. Respectem als altres i tractem-los com volem que ells ens tractin a nosaltres.
 - Sàpigues veure el principi de Divinitat (per anomenar-ho d'alguna forma), en tot el que veus i el que vius. Déu està als temples, però també en els camps de refugiats.
 - Nosaltres som els únics guies de la nostra vida.
 - Si vols alabar a Déu, cuida la natura i sigues respectuós amb ella i amb la Vida en la seva totalitat. La millor forma d'alabar-lo és a través de l'alegria i de l'amor.
 - No creguis en Déu, viu-lo dins teu i en tot el que fas: a la feina, quan estàs amb la família o els amics, etc.
- L'única cosa segura és que estem aquí, que estem vius, que aquest món és ple de meravelles.
- Per últim, no busquem Déu fora. No el trobarem. Busquem-lo dins nostre... el trobarem bategant amb nosaltres.

Barcelona, abril de 2022

² És aconsellable llegir la seva Biografia del Silenci

PENSAR LA SACRALITAT AVUI

Mbombog Somut Badjang

Tradició i formes tradicionals

L'Esperit és per tot i en tot, sempre.
La Tradició és eterna, les seves formes no.
Agraïts a la Providència, sempre generosa.
Oberts de cor i sense por a l'alteritat: l'altre no és una amenaça.
Exigir una base convencional anul·la la convergència espiritual.
Hem de ser confiats, malgrat la nostra incertesa acadèmica.
No s'han de controlar les ànimes ni ofegar-les en presons "tradicionals".

La sacralitat en l'actualitat

Ens limitarem a la presentació d'un enfocament introductori.
És molt breu, però és probable que continuï desenvolupant-se.

1 - Trenca amb una asfixia mil·lenària ambient:
Posicionament fort en relació a les diverses dinàmiques convencionals omnipresents i sovint abusives.

2 - Una nova ventilació de l'espai sagrat:
Ofertir respostes eficients a les noves expectatives;
reclamació de diversos vincles legítims: aferrament a l'autenticitat, vincle emocional,

vinde familiar.

3 - Interpel·lació per un nou repte:
Configuracions a perfilar; nous perfils per posar en fase amb el Cor de l'Ésser, l'Ànima dels pobles, la Cultura de les Nacions.
La necessitat de redimensionar adequadament les Àrees de Sacralitat Coherents i Autèntiques.

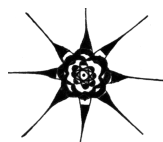
A propòsit de Pelle Maha

Pelle Maha és un espai de trobada:
exigeix obertura, escoltar.

Pelle Maha és un espai de tolerància:
demana comprendre, respectar.

Pelle Maha és un espai d'intercanvi:
busca enriquiment, agermanar.

Douala, Març-Abril de 2022

EL MOVIMENT *NEW-AGE* A LA LLUM DE LA TRADICIÓ

Josep Maria Mallarach

El moviment de la *new-age*, un terme que fa referència a la “Nova Era d'Aquari”, que ha de seguir a l'Era de Peixos, és un moviment “espiritual” occidental que va començar el segle XIX a Europa i que a partir de la segona meitat del segle passat s'escampa i es desenvolupa arreu del món. Els seus primers portaveus varen ser Emanuel Swedenborg, Franz Mesmer, Helena Blavatsky, Rudolf Steiner i George Gurdjieff. Altres autors destacats posteriors (considerats “profetes” pels seus seguidors) són Krishna-murti, Alan Watts, Aldous Huxley, Aurobindo, Gopi Krishna i Teilhard de Chardin. El que ve a continuació segueix, a grans trets, l'anàlisi de Charles Upton (2001)¹.

Els preceptes centrals de la *new-age* es basen en elements procedents de les tradicions espirituals i metafísiques orientals i occidentals, interpretats i combinats de manera sui generis, a partir d'ideologies pròpies de la modernitat (evolucionisme, progressisme, feminisme i democratism) amb una infusió de tècniques i mètodes procedents de l'autoajuda i la psicologia de la motivació, la salut holística, la parapsicologia, la investigació de la consciència i la física dels confins del món material, especialment la física quàntica. El canadenc R. M. Bucke va encunyar el concepte de “consciència còsmica”.

El seu objectiu és crear «una espiritualitat sense fronteres ni dogmes de confinament» que sigui inclusiva i pluralista, amb «una visió holística del món». Aquest “nou paradigma” comprèn tant la ciència com l'espiritualitat però, significativament, exclou les grans religions de la humanitat, i per tant, l'ensenyament dels innumbrables savis i sants que s'hi han vinculat al llarg de la història de la humanitat. D'altra banda, no sols comprèn la ciència moderna, sinó també nombroses “pseudociències”, però és significatiu que també exclogui les ciències tradicionals autèntiques vinculades a religions operatives, amb algunes excepcions, per exemple els fragments de ciències occidentals tradicionals que vehicula l'antroposofia.

Les idees dominants de les doctrines *new-age* són: el progressisme, l'evolucionisme, el cientifisme i el sincretisme, l'individualisme, el psicologisme, l'humanisme científic i moralista, i els menyspreu (latent o obert) del Sagrat, unides a una pseudomística que gravita entorn de la consciència còsmica, unida a una profunda incomprensió escatològica.

En el seu ideari s'hi inclouen elements procedents de diverses tradicions espirituals i religioses de la humanitat: el monoteisme, el panteisme naturalista, el panenteisme i el politeisme, combinats amb l'arqueo-astronomia,

¹ Charles Upton (2001) *The System of Atichrist. Thruth & Falsehood in Postmodernism & The New Age*. Sophia Perennis. Ghent, NY

l'astrologia, l'ecologia pregona (atea o agnòstica) i la psicologia pregona junguiana, entre altres.

El menyspreu de la raó i la lògica no permet constatar que moltes d'aquestes doctrines són incompatibles i mútuament contradictòries.

De fet, moltes de pràctiques de la *new-age* s'inspiren en les religions més importants del món, n'agafen ensenyaments o pràctiques de branques minoritàries, els treuen de context i els combinen amb aportacions procedents del gnosticisme, el neoadvaita, el neopaganisme, l'espiritisme, el teosofisme, diverses formulacions de l'ocultisme i/o pseudoesoterisme universalista, antroposofistes, gurdjieffians, neo-deistes, aquarians, etc. És digne de remarca que solen excloure de la seva perspectiva les virtuts (que els sants encarnen de manera eminent), i, d'una manera particular, tot allò que faci referència a la renúncia, el sacrifici o l'ascesi.

Les múltiples organitzacions d'aquest corrent tenen una influència cada vegada més gran en governs i organitzacions nacionals i, sobretot, internacionals de molts dels països tecnològicament desenvolupats. Algunes organitzacions *new-age* han rebut el reconeixement oficial "d'entitats col·laboradores" o "entitats observadores" de l'Organització de Nacions Unides (ONU) i són presents en la majoria d'esdeveniments internacionals –normalment darrera el teló– influint profundament en les agendes i en les resolucions. Entre les organitzacions *new-age* més prestigioses cal esmentar Esalen (Califòrnia), Findhorn (Escòcia), Monte Verità (Suïssa), i l'Open Center i l'Omega Institute (Nova York). A Catalunya, el popular programa radiofònic "L'ofici de viure" (que ha tingut rècords d'audiència durant molts anys) sintonitza molt sovint amb aquesta perspectiva.

Les doctrines i els mètodes de "realització" que propaguen les organitzacions de la "Nova Edat"

són rebutjats no sols per totes les autoritats "ortodoxes" de les grans religions i tradicions espirituals de la humanitat, sinó també, per la majoria de les tradicions indígenes del món que encara es conserven íntegres. No obstant això, la seva influència en moltes organitzacions religioses contemporànies és important i cada vegada més significativa, i molts dels autors religiosos (conferenciant, escriptors, etc) de més èxit als països occidentals n'estan poc o molt influïts. A Catalunya s'ha infiltrat en molts àmbits religiosos catòlics, diverses esglésies evangelistes, diverses vies sufis, escoles budistes zen i tibetanes, així com en múltiples corrents neoadvaites, taoistes, etc.

New-age vs Tradició

Tot seguit s'ofereix un sumari de creences que comparteixen la majoria de moviments i d'organitzacions del corrent *new-age* (NA) seguida de la doctrina tradicional (DT), vehiculada per les principals Tradicions espirituals de la humanitat.

NA: La consciència en l'univers evoluciona contínuament i avança cap a nivells més alts de compassió i d'amor incondicional.

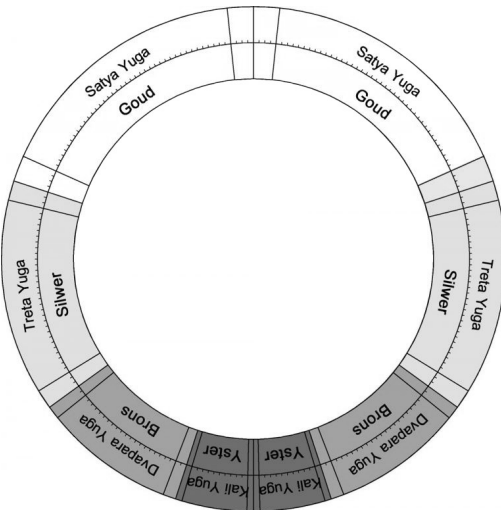
DT: La Consciència (atribut de la Divinitat) és eterna i immutable, motiu pel qual no pot evolucionar.

NA: Molts tipus de vida diferents són conscients i participen en el procés evolutiu. Éssers que s'han desenvolupat més que nosaltres, i parts de nosaltres mateixos, que són més conscients que la nostra personalitat, poden guiar els éssers humans en aquest estadi d'evolució.

DT: Moltes Tradicions afirmen que l'home, fet a imatge divina, té una consciència total (que no pot evolucionar) però si involucionar, ofuscar-se, fragmentar-se, o enganyar-se. El "progrés" humà pressuposa una purificació, una mort de la confusió o l'engany, seguida d'un desvetllament o il·luminació, per retornar a l'estat de perfecció original (adàmic, natura essencial o primordial).

NA: La Terra es troba actualment en un punt crític en el seu desenvolupament. Des d'ara i fins l'any 20XX (es postulen diverses dates) serem testimonis d'un canvi molt important en els valors, estils de vida, i l'orientació espiritual, a mesura que s'avanci, globalment, cap a una major maduresa espiritual.

DT: La majoria de Tradicions afirmen que som prop del "final dels temps" (l'Edat Fosca, Kali Yuga, l'Edat de Ferro, etc) el que comporta una progressiva ofuscació, dissolució i quasi desaparició de les doctrines espirituals autèntiques. Múltiples profecies indiquen que és l'època de la proliferació de "falsos profetes" o "mestres de l'engany".

La majoria de Tradicions no donen cap garantia que després "d'aquest món" o "d'aquest cicle" n'hi hagi d'haver un altre de millor, és dir, que comenci una Edat d'Or a la Terra. Conceptes com l'Apocatàstasi cristiana impliquen una reabsorció de tota la mani-festació en Déu.

NA: Per arribar a aquesta etapa de més maduresa, la Terra es veurà sotmesa a una gran transformació dels valors i de l'organització social existent, a més de canvis importants en la mateixa Terra (terratrèmols, tsunamis, activitat volcànica, etc.).

DT: La majoria de Tradicions que contenen profecies relatives a la "fi dels temps" (siguin religions històriques o ahistòriques –com les tradicions indígenes) donen signes detallats que corresponen als dels temps que vivim. La majoria d'aquests signes corresponen a la humanitat i són de caire moral.

NA: Molts "guies" estan a disposició per ajudar-nos a través d'aquests canvis i entrar en una Nova Era d'harmonia i de pau al món. Noves energies, d'una major freqüència o intensitat, ja arriben en l'actualitat al nostre món.

DT: Moltes Tradicions afirmen que a l'època de la "fi dels temps" és més difícil que mai trobar un mestre o un guia espiritual autèntic o veritable. Per contra és quan més proliferen els "falsos guies", les "falses doctrines" i les "falses vies espirituals". A les vies iniciàtiques autèntiques no sols s'hi oposen les organitzacions contrainiciàtiques, sinó també nombroses organitzacions pseudoiniciàtiques, que formen el gruix del moviment de la *new-age*.

NA: Les grans religions de la humanitat ja han passat i no poden ser d'ajuda per seguir endavant en l'evolució espiritual. Calen noves eines i noves tècniques que sovint inclouen la

mediació o el contacte regular amb “ens” de nivells subtils, astrals, etc. o bé amb “mestres il·luminats invisibles”, que són els nous guies.

DT: Totes les Tradicions religions històriques –sense excepció– afirmen que perduraran “fins a la fi dels temps”. El seu llegat sagrat (procedent de la Revelació, Intel·lecció o Inspiració) no pot “passar” ni “decaure”, cosa que, per contra, sí que és el cas de moltes organitzacions o institucions religioses, com moltes d’aquestes mateixes Tradicions ja havien profetitzat fa segles.

NA: Els obstacles que les religions comportaven per poder seguir vies espirituals “madures” (druidisme, neopaganisme, egípcia, etc) s’han esvaït, motiu pel qual aquestes vies estan a l’abast de tota la humanitat.

DT: Totes les Tradicions necessiten proteccions per defensar-se dels enemics, per preservar el seu Llegat Sagrat. Els enemics declarats de les Tradicions són les organitzacions anti-tradicionals que adquireixen múltiples formes i es disfressen de moltes maneres diferents. L’afebliment o decadència de moltes religions ha permès que els agents de les organitzacions tenebroses es poguessin infiltrar dins de moltes organitzacions religioses contemporànies. Moltes de les “vies espirituals” per les quals el moviment de la *new-age* té més interès corresponen a religions o vies espirituals antigues, que han desaparegut de la societat. L’autenticitat del seu “ressorgiment” és difícil d’escatir, hi pot haver algun cas legítim, que cal valorar curosament.

NA: Totes les doctrines, lleis sagrades i els seus dogmes són invencions que encotillen el desenvolupament espiritual, motiu pel qual s’han de “superar”.

DT: Les Tradicions tenen el deure de transmetre doctrines i preceptes sagrats (que poden comportar dogmes o no) amb tota integritat, juntament amb els seus comentaris inspirats. Formen l’estructura o esquelet de la Tradició, de manera que són aquestes doctrines les que aporten els criteris per discriminar el progrés espiritual i per valorar si una realització espiritual és autèntica o no.

NA: Nosaltres mateixos creem la nostra pròpia experiència en tots els nivells de la realitat. No hi ha culpables ni víctimes. Si creem una situació difícil per a nosaltres, ho fem, en realitat, per aprendre certes lliçons de l’experiència.

DT: El Coneixement no és experimental, sinó innat, però oblidat. Cada nova Revelació l’ha actualitzat per a un sector de la humanitat, aquell al qual està destinada (tot i que tradicions com la cristiana, islàmica o budista s’adrecen a “tota la humanitat”). A escala individual, el coneixement es pot actualitzar a resultes de certes experiències o vivències. Les proves són un do, destinat a ajudar-nos a créixer espiritualment, a superar-nos.

NA: La matèria segueix al pensament. La nostra realitat física és creada i modelada per les nostres creences. Per canviar la nostra realitat física, primer hem de revisar les nostres creences sobre el que volem canviar.

DT: La majoria de Tradicions afirmen que la Realitat total consta de diversos nivells ontològics (o de Realitat, d’Ésser), degudament jerarquitzats, i que els nivells invisibles superiors són els que regeixen els nivells visibles inferiors. Els éssers humans no creem la realitat, és al revés: la Realitat ens configura a nosaltres.

MUTACIÓ DE LES TRADICIONS I VIES RELIGIOSES

Xavier Melloni i Ribas

1. Vies antigues i vies noves

Venero i m'inclino davant les altes i antigues tradicions que ens precedeixen. Ens han permès arribar fins on som avui. Alhora, ens trobem en un altre moment de canvi d'època, civilitzatori i de consciència, i noves "iniciacions" i comprensions de la Realitat (del món, de l'humà i del diví) han de prendre el relleu –i ja ho fan encara que potser no ens n'adonem.

Que n'apareguin de noves no significa necessàriament que les antigues s'extingeixin, però crec que implica considerar que aquestes ja no són dispositàries de l'impuls transformador civilitzatori que se'ls va encomanar en el moment que van sorgir. Ho poden seguir essent per a certes persones i per a certs grups, però de forma marginal o secundària, a menys que estiguin disposades a passar per una gran mutació.

Totes les tradicions van aparèixer en un moment determinat. Si fins aquell moment no hi eren, vol dir també que en un altre moment poden desaparèixer, perquè són cristallitzacions geohistòriques –és a dir, circumscrites en el temps i en l'espai– d'una manera d'accedir al Transcendent i de manifestar-se el Sagrat.

El Diví és inesgotable i pren totes les formes

disponibles; les conté totes, alhora que les depassa. És sagrada la via i és sagrada la forma que ens posa en contacte amb el Transcendent, però no podem caure en l'error d'absolutitzar cap manifestació o una determinada manera d'iniciar-se.

¿Com podem saber si no ens trobem a l'inici de noves vies iniciàtiques –tradicions– que encara no ho són perquè no tenen recorregut? Tota nova via és vista amb sospita o menyspreu per les antigues. No ens pot estar passant el mateix?

2. El pas per la Modernitat

El moment de canvi d'època en què ens trobem crida a la conjunció entre immanència i transcendència. Si bé el pas per la modernitat ens ha fet perdre la "primera innocència", vivim el temps en el que és possible assolir una "segona innocència", no tornant enrere sinó assumint, travessant i transcendent els reptes de la modernitat. Entenc per "Modernitat" la fascinació per la immanència i la seva exaltació, la qual sovint ha caigut en una ideologització de caràcter ateitzant. Crec que aquest pas per la modernitat és irreversible, no com una fatalitat, sinó com una condició de possibilitat per a la maduració de la consciència i per capacitar a abraçar més Realitat.

¹ Cf. Jean Gebser, *Origen y Presente*, Atalanta, Girona, 2011. El títol de l'obra donat per l'autor mateix (*Ursprung und Gegenwart*, 1949-1953) no acaba d'expressar el nucli del seu contingut. Millor hagués estat *L'Origen en el Present*, o el títol de la traducció anglesa: *The Ever-Present Origin*.

Participo de les etapes de consciència descrites i analitzades per Jean Gebser als inicis dels anys 50 en la seva obra *Origen i Present*¹: de la primera etapa, l'arcaica, no en tenim rastres històrics; la màgica, de caràcter fusional i unidimensional, està marcada per la immediatesa emocional i s'expressa en el punt; la mítica, de caràcter bidimensional, viu en l'exaltació de la imaginació i està expressada pel cercle; la racional, on apareix la consciència d'un jo que se situa en l'espai, marcant un punt de perspectiva de caràcter tridimensional, i està expressada pel triangle; i, finalment, l'etapa en la que ens trobaríem ara, la integral o espiritual, de caràcter tetradimensional –ja que el temps ha entrat a formar part de la comprensió de l'espai– caracteritzada per la diafanitat i la pluriperspectiva; que s'expressa en l'esfera. Per il·lustrar aquesta successió d'estructures de consciència, Gebser fa unes penetrants anàlisis de diverses disciplines de cada període, particularment de les arts. Per comprendre bé la seva aportació, cal tenir en compte dues coses: d'una banda, que aquesta darrera etapa no suposa l'extinció de les anteriors sinó la seva integració, perquè cadascuna conté una aproximació vàlida a la realitat; en segon lloc, és fonamental entendre que l'Origen al qual Gebser es refereix no és un inici, que quedaria en el passat, sinó l'Instant Originari, fora del temps, que roman sempre en el Present. Cada moment emana de l'Origen, cada instant és la seva manifestació, la qual percebem fragmentàriament segons la modalitat de cada estructura de consciència².

Aquesta visió ascendent de la consciència coincideix amb el pensament de Pierre Teilhard

de Chardin, per a qui la Matèria avança per diversos estats de complexitat de la Vida en una transformació creixent vers l'Esperit³. També ho trobem en algun tret del pensament de Panikkar, qui parla d'una successió de diverses tríades (el temps ecumènic, econòmic i catòlic; la consciència no-històrica, històrica i trans-històrica, etc.)⁴, encara que ell no participava d'una perspectiva lineal ni evolucionista simplista.

Utilitzant encara un altre llenguatge (emprat per Paul Tillich i pel mateix Raimon Panikkar en alguns moments), podem dir que ens trobem en un moment en què dos models anteriors han arribat a un punt de màxima saturació: l'heteronomia (on el *nómos*, l'ordre de les coses, és donat des de fora, *héteros*, per un Ésser suprem que mana el que s'ha de fer) i l'autonomia (*auto-nómos*, el jo com a criteri absolut d'autoregulació). Tots dos han fet fallida i han mostrat la seva insuficiència, la qual cosa dona pas al punt d'inflexió que està naixent: el temps de la teonomia o l'ontonomia, en el qual Déu –en clau religiosa-teista– o l'ésser –en clau filosòfica– són la instància interna que cal escoltar més enllà del jo però sense alienar el jo, ja que el jo participa de la Consciència de la totalitat del *nómos*, de la qual n'és cocreador.

Aquesta visió ascendent és ben diferent a la de les religions tradicionals –i també a la Tradició–, les quals consideren que la matèria i aquest món són una degradació o una caiguda d'un estat anterior lliure de la matèria i de les passions i egocentracions que la seva densitat comporten.

² Les aportacions de Ken Wilber són una versió americana de les intuïcions de Gebser. Cf. *El espectro de la consciència* (Kairós, 1990), *Espiritualidad integral* (Kairós, 2007), *La religión del futuro* (Kairós, 2018), etc. A

³ Cf. *El fenómeno humano*, Taurus, Madrid, 1968.. A

⁴ Cf. "La realitat cosmoteàndrica", a: *Visió trinitària i cosmoteàndrica*; Déu-Home-Cosmos, Opera Omnia VIII, Fragmenta, Barcelona, 2017.

Crec que el gran repte que vivim és arribar a conjuntar immanència i transcendència. Allò propi de la transcendència és la revelació, la qual cosa disposa a l'obediència; allò propi de la immanència és la indagació i disposa a la cocreació. Descens i ascens, sense contraposar-los sinó harmonitzant el doble moviment de receptivitat (la transcendència fecundant la immanència) i dinamisme (la immanència ascendint vers la transcendència). L'escala de Jacob no és només en una direcció; sinó, seria una escala incompleta.

Això implica que hem de recórrer la totalitat de nosaltres mateixos perquè som manifestació divina. Som cocreadors: la Transcendència s'ha fet Immanència per tal que la Immanència assoleixi la Transcendència. En termes del Mestre Eckhart, el que és propi de Déu és "engendrar", mentre que el que és propi de les criatures és "travessar". Avui en dia encara diríem més: la Immanència també és transcendent perquè prové de la mateixa Transcendència que ha volgut fer-se immanent, no a causa d'una caiguda, sinó per fer-ne experiència de la finitud. Que l'impuls ascendent de la immanència caigui en opacitat és degut a un moviment apropiatiu latent en l'ésser humà, apropiació i opacitat que també es donen en els transmissors de les revelacions tradicionals, que haurien d'estar-ne lliures en tant que receptores de la Transcendència.

3. Trets del nou paradigma religiós i de consciència que emergeix

Goso presentar en poques línies el que crec que són els trets característics del moment de consciència –o de l'Esperit– en el que ens trobem i les vies espirituals que se'n desprenen.

3.1. La plena assumpció de nosaltres mateixos

El nou estat de consciència passa per la plena assumpció de cadascú. Som un reflex únic de l'Únic. Això comporta el coneixement de la pròpia corporeïtat, del propi psiquisme i del propi esperit, els quals han de ser coneguts i reconeguts en la profunditat d'un mateix. No accedim a la Realitat sinó a través de nosaltres mateixos. Quan més complets, més completa serà la nostra comprensió (coneixement) i entrega (amor) a la Realitat.

3.2. Una mirada integral que no escindeix la realitat

Cal la integració de les diferents disciplines del saber. Després de la seva difracció en la hiperespecialització, ens cal una mirada conjunta de saviesa en la que totes les formes de coneixement trobin el seu lloc. Totes són necessàries per a l'avenç de la matèria vers l'Esperit: la geologia i la teologia, la biologia i la tecnologia, les humanitats i les ciències, les arts, etc., sense contraposar-les sinó conjuntant-les.

3.3. És temps de poder abraçar el llegat espiritual de totes les tradicions

És temps de conjuntar les tres grans constel·lacions religioses de la humanitat: les còsmiques-aborígenes; les humanes-abrahàmico-teistes; les transcendents-ocèàniques, recollint així la triada cosmoteàndrica.

Aquest nou estat de consciència –o de l'Esperit– pot ser assolit a través d'una tradició determinada o des de cap d'elles. Rumi utilitza la imatge del compàs: un dels peus ha d'estar ben arrelat en una tradició i l'altre pot recórrer la totalitat de la circumferència. Ara bé, també

pot ser que el punt d'arrelament no sigui cap tradició o religió concreta, sinó la profunditat del cor arrelat en l'Ésser. Ibn Arabi arriba a dir que hi ha tantes religions com persones, perquè cadascú és un relligam únic amb l'Únic. Després, podem compartir creences, textos, rituals i normes de conducta amb una determinada comunitat.

3.4. Integrar la tríada

Sigui quina sigui la tradició religiosa que hom segueixi –o encara que no en segueixi cap–, d'alguna manera s'haurà d'integrar una tríada fonamental:

- *Silenci*: caldrà conrear cada cop més la capacitat de silenciar-se (ment i desigs) per acollir la Presència que es dona en el present.

- *Paraula*: Hi ha textos que nodreixen i són els textos sagrats de la humanitat. Tenim a disposició la totalitat del llegat espiritual de la humanitat.

- *Acció*: El criteri de discerniment d'una pràctica religiosa o espiritual serà sempre la capacitat d'alteritat, és a dir, de fraternitat, no només entre humans sinó també amb els demès éssers de la terra, animals, vegetals i minerals. Si l'Ú s'ha manifestat en cada ésser i cada ésser és manifestació de l'Ú, l'aproximació al nucli de l'Ésser comporta intrínsecament la aproximació a cada ésser. Si no és així, la pretensió d'unió amb l'Ú és un engany.

3.5. Crear comunitats cosmoteàndriques:

Aquest triple conreu pot portar a crear comunitats en les que hi hagi un compromís de viure segons la figura arquetípica del monjo, del

monachós, l'ú, l'unificat amb si mateix, amb la terra, amb la resta dels humans i unit a l'Ú. Des de fa un temps, en certs cercles es parla del "neomonacat". A la meua manera d'entendre, aquestes comunitats estarien fonamentades en tres eixos, en relació amb la tríada anterior:

- el cultiu del Silenci amb tres hores de meditació compartida (matí, migdia i vespre), per ser batejats diàriament per les seves aigües regeneradores;

- el cultiu de la fraternitat i l'autoconsciència;

- el cultiu del vincle amb la Terra en una relació de reciprocitat en el rebre i el donar.

Caldran rituals, formes de celebrar aquesta tríada cosmoteàndrica. Però els rituals no s'inventen, sinó que es creen, es cocreen, es revelen. Això demana una gran fidelitat, una gran finesa de cor i de ment per saber escoltar i reconèixer les formes que encara estan per venir.

Benaurats els qui sentin aquesta crida i tinguin el coratge i la humilitat de seguir-la.

Del substanciós diàleg mantingut telemàticament fa uns mesos amb en Jean-Philippe Terrein, retinc que el que es va dir que el silenci apofàtic requereix una gran puresa. A més silenci, més possibilitat de perversió. Tanmateix, cal elegir entre una puresa amb riscos o una trivialitat sense riscos.

TERCERA PART:
La iniciació tradicional.
Els camins de la saviesa.

En qualsevol grup humà, quan una tradició neix és perquè la transcendència s'hi manifesta en tota la seva immensitat. Aquesta actualització de la veritat s'expressa en una cultura determinada, amb formes que són pròpies d'un lloc i d'una època. Aquesta porta oberta al misteri és diàfana per als primers que han rebut aquesta revelació, aquest missatge essencial per vertebrar tota una comunitat o fins i tot gent de pobles ben diversos. Allò que es rep en cada fundació és etern, invariable, únic, però certament les formes són particulars, concretes i estan sotmeses al pas del temps. Però cada tradició espiritual disposa d'una ruta d'accés al coneixement ple, a la saviesa, d'un mètode peculiar –aquí parlem de companyonatge, maçoneria, budisme, mbog, rectificació escocesa, sufisme– en les formes genuïnes però de continguts universals: a aquesta ruta d'aproximació en diem iniciació. I les iniciacions només en són variants.

Mentre una tradició es manté viva, practicada, ritualitzada, parlada, sempre preserva i transmet la dimensió metafísica o metaòntica de les nostres vides i de tot el que ens envolta, perquè en cada forma tradicional està tota la potència revelada. Al seu si, les tradicions preserven una o més vies iniciàtiques, mètodes que 'inicien' en la saviesa i que comencen per la transmissió viva i ininterrompuda d'una influència espiritual. Després, els iniciats en qualsevol via històrica seguiran cuidant la pràctica interior que els acosta al misteri, sense defallir, i seguiran transmeten el missatge. Lluny de la confusió moderna que considera que tothom obtindrà l'objectiu que es proposi, indiquem que això mai ha estat així en cap activitat humana, malgrat la pretensió igualitària de considerar que tothom és apte per realitzar-se espiritualment. Ben cert que som iguals en essència, complementaris en les nostres qualitats, però diversos i, per tant, només alguns accediran al coneixement en plenitud. Així com hi ha mals governants, també hi ha mals iniciats. Cap tradició i cap iniciació és democràtica: la jerarquia sagrada expressa la diversitat de dons o carismes.

Insistirem que les escoles iniciàtiques o vies de realització només existeixen a l'interior d'una tradició, a la qual estan vinculades des del seu naixement. Excepcionalment, algun individu hi accedeix sense l'ajuda de la transmissió dels mestres i els seus exercicis o fora del marc específic d'una tradició històrica. Tampoc és pertinent parlar abusivament de 'doctrines iniciàtiques', perquè el coneixement neix amb la revelació, aquesta és sempre metafísica i cada experiència tradicional disposa d'una doctrina clara que, només en ocasions, la iniciació aprofundeix en algun aspecte. Cal cautela en accedir a la iniciació i estalviar-se innovacions fantasioses.

El Consell Editorial

OMNIA IN NUMERO, PONDERE ET MENSURA

Josep Maria Gràcia

Sant Joan Baptista. Fragment. Leonardo Da Vinci.

Introducció

Hi ha una dificultat manifesta en parlar de què és i què es vol dir amb “iniciació”. El terme, guenonià per excel·lència, és ambigu: de ben segur, encara que amb matisos, hi hauria acord de fons, però en les formes totes les tradicions espirituals ho enfoquen diferent. Per altra banda, amb aquest terme, com amb altres expressions pròpies de l'argot metafísic tradicional, es dona una paradoxa: quan s'utilitza, tothom s'entén però, en realitat, cadascú entén una cosa diferent. Jo parteixo de la tradició occidental més propera, que és, en origen, la meua, i per a mi, parlar d'iniciació vol dir parlar del “Conèixer-te a tu mateix”, parlar de l'*gnóthi seautón* dèlfic. I com que sempre he cregut que la “iniciació en els misteris” és quelcom radicalment vinculat a la vida pràctica, avui, res d'exposicions teòriques ni de descrip-

cions més o menys històriques: avui parlaré de l'ofici –que és exactament el que vull dir amb “vida pràctica”–, concretament, de l'ofici de l'arquitecte, que és el meu, i de com m'ho faig per seguir una vida virtuosa tendent a la “realització espiritual”.

Coneixement adquirit

Des que tinc memòria he volgut fer d'arquitecte. Com si hi tingués el cap, el cor i la pell preparats. He estat format en l'Acadèmia de les Ciències, en la Francmaçoneria i en el *Compagnonnage*, sense que tot plegat formi part d'un pla preconcebut clar i precís; ans al contrari, he anat fent a mida que m'hi anava trobant. En la primera, durant sis anys, he adquirit un coneixement tècnic, una formació humanista de molta qualitat relativa a la història de l'art i de l'arquitectura, a la filosofia i a la teoria de les idees, i una formació difícil de definir relativa al delicat i inefable acte de projectar un edifici o planejar una ciutat; això últim, és el més important per a un arquitecte, és com la seva funció mítica, allò que li dona la seva raó de ser. En la Francmaçoneria he rebut una iniciació regular i durant trenta anys he estudiat el símbol i els mites fundacionals i he practicat el ritus amb abnegació i disciplina, fent el meu camí iniciàtic amb la cobertura i suport dels meus germans.

En el *Compagnonnage*, de forma heterodoxa i, de vegades, Inesperada, a través de compan-

yons que, malgrat provenir de *gildes* regulars, eren llops esteparis, silvestres i lliures com el vent, m'han transmès, entre murs d'ermites romàniques pirenaïques, en un bar a Nîmes, davant l'Ostau cairat o en una clandestina caravana atrotinada perduda en una pineda de Bessa d'Issòla, com la geometria, la numerologia, l'astrologia i la geomància s'apliquen en la praxis.

Malgrat que l'aprenentatge és imperfecte i freqüentment avança a cegues, es pot dir que he tingut l'oportunitat de posar en pràctica els coneixements rebuts a mida que el meu patró *Janus* anava obrint les portes del meu modest laboratori a clients que em proporcionaven un pressupost gens menyspreable per poder edificar. El tracte amb el client, la relació amb els *tektons* (obrers), el tacte del material fred i humit en les mans fràgils de dibuixant, el control del pressupost, les sobrevalorades “creativitat” i “inspiració”, la feina d'hores només acompanyat per la remor somorta del grafit solcant el paper blanc, el compàs i l'esquadra sobre la taula, el nivell i la plomada a peu d'obra per verificar la finesa de la feina... en fi, tantes i tantes coses, tot ha format part del meu camí iniciàtic. La intensitat i la consciència plena d'una acció que sempre és ritual o, al menys, cíclica i ordenadora, és per se iniciàtica.

Iniciació i exoterisme

Jo no he volgut ser francmaçó sinó un arquitecte el més complet possible i vaig entendre, perquè algú m'ho va explicar molt bé, que no tindria ni tan sols la possibilitat d'intentar-ho si no tenia coneixement de la simbòlica tradicional, de la metafísica i de com aplicar aquests coneixements en la pràctica, però, sobretot, si no tenia una iniciació regular. Després del justificat desconcert inicial, venint d'una Acadèmia

que nega qualsevol coneixement que no provingui del seu paradigma, després de la lectura atenta de l'obra guenoniana i de valorar les possibilitats iniciàtiques realment existents, aquella veu que “cadascú escolta en el seu silenci” em va empènyer a “trucar a la porta”, i, com un do d'Hermes, se'm va donar la possibilitat d'obtenir una iniciació regular en el Ritus Escocès Antic i Acceptat en l'única Lògia que, a l'època, era totalment de format simbòlic i metafísic, i que treballava discretament al marge de la Francmaçoneria institucional.

La meva iniciació, doncs, és d'ofici i considero que, amb tot el coneixement rebut, el meu despatx –per dir-ho en terminologia contemporània– és una Lògia operativa regular immersa en el caos d'un Fi de cicle esperpèntic i corrupte, sí, però alhora harmònic dins d'un Ordre còsmic que travessa els Eons. En efecte, el lloc on treballa no té forma de Lògia sinó de despatx del segle vint-i-ú, amb wifi, ordinadors, mòbils, softwares, amb tècnics i dibuixants aliens a la simbòlica i a la tradició i altres agents de la construcció entrant i sortint amb les sabates brutes de ciment i de guix. A part, és clar, de la taula de dibuix amb l'esquadra, el compàs, la regla de mesurar, el llapis i el paral·lel!, un invent català que no passa de moda, que faig servir a diari amb tota la consciència de la que soc capaç. Però això, no tindria la transcendència necessària sense estar en possessió d'una iniciació regular. Faig especial èmfasi en aquest últim punt: la iniciació regular és absolutament imprescindible en aquesta Edat de ferro que ens toca viure i, encara així, no és garantia de res; caure en un “anarquisme gnoseològic” (vid. *Simbòlica arquitectònica*, V) o en un sincretisme transoceànic o en teosòfiques vivències hipercòsmiques de tarannà misticopanteïsta o, en definitiva, pensar que

hom ha rebut una “influència espiritual” directa i creure-se-la no té cap fonament tradicional, més aviat el contrari.

Casos possibles com els *afrad* de la tradició islàmica, en tot cas, mostren la validesa de la regla, però és cert que l'esperit bufa on vol i quan vol i el que sí constato és que la solitud (*frad*, d'on *afrad*) és un mestre intern poderosíssim, la solitud espiritual de qui segueix la veritat nua i sense forma i del que entén el llenguatge inefable de l'únic mestre efectiu: el silenci interior.

Però, per què l'ofici té aquest component iniciàtic? Cal anar a buscar la raó en la mateixa naturalesa de les coses. Molts notem una forta afinitat entre l'ofici que realitzem (sigui quin sigui, fins i tot si és un ofici sorgit de la modernitat) i la nostra pròpia naturalesa interna, com si “haguéssim nascut” per fer el que fem; en flagrant oposició a l'ofici tradicional, la indústria moderna desvirtua, fins al punt de negar-lo, aquest fet; doncs, per a un capitalisme desaforat tots som “instruments animats” útils, sense importar en quin domini sigui necessària la nostra utilitat. Però, malgrat això, l'ofici, viscut en plenitud, és una pràctica consubstancial a la nostra naturalesa interna; en cert sentit, és com la seva prolongació natural. És per això que l'ofici revesteix un caràcter iniciàtic, perquè el “Conèixer-te a tu mateix” és, justament, assolir el coneixement de la nostra pròpia naturalesa, una amb l'Absolut (Guénon feia referència a l'ofici com un “sacerdocí”).

Llavors, consegüent a la pràctica de l'ofici es produeix una “construcció del temple intern” (Conèixer-te a tu mateix), cert, però principalment produeix una “obra externa” que és, en veritat, la raó de ser de l'ofici, és a dir, la raó de ser de posseir un saber científic, un

coneixement tècnic i un coneixement de base metafísica. Dant escriu La Comèdia, Llull *El llibre de l'amic i l'amat*, Ausiàs March els *Cants espirituals*, Agripa construeix El Panteó de Roma, Imhotep la piràmide de Saqqara, Mignot la Catedral de Milà... o, per posar un exemple fundacional, Salomó construeix el Temple, i tots els sabers relatius a la forma, a la funció, a l'economia, a la tècnica, al simbolisme, etc., estan indicats amb tota precisió en el Llibre: tot s'ha de fer segons “les lleis del número, el pes i les mesures” (*Omnia in numero, pondere et mensura*), que és pròpiament l'objecte de la revelació. Totes aquestes obres es converteixen en “lletra viva”, en “pedra viva”, transmissores d'un saber tradicional més enllà de la història lineal. Per altra banda, no hem d'entendre “intern” i “extern” com a sinònim d'“esotèric” i “exotèric” o “profà” i “sagrat”; “intern” i “extern” fa referència a la mateixa acció resolta en formes i funcions diferents. Pels *tektons*, l'esoterisme, la tradició metafísica, és la base única indiscutible, però la practica exotèrica, sempre que no es veiés compromesa la llibertat i els bons costums, era la pròpia de l'entorn tradicional on circumstancialment es trobaven. En realitat, pels *tektons* i *architektons* l'exoterisme és l'obra construïda.

“Construir” i “construir-se”

Quan l'Eupalinos de Valéry exclama: «a mesura que construeixo, em vaig construir», malgrat la simultaneïtat implícita a les accions de “construir” i de “construir-se”, estableix una anterioritat en la lògica en les classes, a saber, primer “construeixo”, doncs és l'objecte del meu ofici, i després “em construeixo” com a conseqüència de la pràctica conscient, ritual i sagrada de l'ofici. No pot ser al revés. Aquesta lògica és la que la Francmaçoneria ha invertit fins al punt de negar l'objecte últim de l'ofici: la “construcció del Temple”.

La Francmaçoneria, però, no té l'absurda pretensió, a diferència de l'Acadèmia, que els coneixements que dona són suficients per exercir l'ofici. L'arrogància de l'Acadèmia està fora de dubte, i d'això en tinc moltes evidències que ara seria ocios relatar. El *Compagnonnage*, per contra, manté una operativitat fora de tot dubte: per mitjà de l'ofici fan camí espiritual, i no com una forma de passat ni cenyint-se rígidament a les formes del passat sinó adequant-se als temps, doncs hi ha oficis propis de la modernitat que s'han integrat sense cap problema en l'estructura general de l'organització; per exemple: un dels meus instructors era soldador, treballava en el *Medgaz*, el gasoducte que des d'Hassi R'Mel arriba a Almeria. Els companys, conscients de l'heretatge rebut (i que fidelment transmeten), tenen una relació de mutu respecte amb el francmaçons, però no els consideren "germans" sinó "cosins", terme aquest emprat només en tertúlies disteses i amb tot respecte, però també amb tota intencionalitat.

El *nous* i el *soma*. Una dualitat fictícia.

¿Com és possible que perdent-se totalment l'Operativitat es pugui considerar que la Francmaçoneria vehiculi una iniciació completa i regular? Què hi ha al darrera del fet que el pastor presbiterià Anderson, fundador de la Francmaçoneria moderna, a part de cremar els rituals antics, desacredités la *Craft Masonry* –la francmaçoneria operativa– en favor d'una Francmaçoneria especulativa oberta a tothom? Moltes coses, segur, però hi ha un component històric molt rellevant, i és el següent: Marc Terenci Varró va establir, seguint els coneixements antics, que les "arts lliberals" –que distingia clarament de les "arts manuals"–, eren nou, les que tots coneixem (*trivium* i *quadrivium*) més la Medicina i l'Arquitectura. El fet, és que uns segles més

tard, Marcia Capel·la, un cartaginès convers, procònsol romà al nord d'Àfrica, en l'única obra que se li coneix va eliminar la Medicina i l'Arquitectura de la llista de les "arts lliberals" argumentant que "no són necessàries per a un ésser purament espiritual" ja que són "molt manuals", doncs quan operaven el metge s'embrutava les mans de sang i l'arquitecte de calç. Aquesta idea absurda, que és la que ha arribat fins a nosaltres, va quallar al segle sis de la mà de Boeci, i més tard Tomàs d'Aquino va establir que, en efecte, mentre les "arts lliberals" estaven dirigides a la raó pensant (*nous*), les manuals estaven dirigides al treball del cos (*soma*), que són treballs servils respecte l'ànima. Això no obstant, Heròdot (*Història*, II) ja deia que tant els grecs com el bàrbars que baixaven del nord consideraven inferiors els ciutadans que practicaven un ofici, o Xenofont (*Econòmic*, IV) considerava que les arts mecàniques no honoraven les ciutats. Però també Plató (*Gorgias*, 512) diu que malgrat que siguin útils, les arts mecàniques, manuals o servils són menyspreables; o Aristòtil (*Política*, III, 4) titlla d'esclaus ("instruments animats") els que fan coses útils i necessàries amb les mans. No és tant la mentalitat il·lustrada sinó les lleis còsmiques, les Edats o el yugas els que determinen aquesta inversió en la lògica ontològica de les classes, malgrat que una idea comuna a totes les tradicions és que la teoria és un tresor, però la pràctica és clau, i malgrat constatar que moltes vegades les mans resolen problemes que l'intel·lecte ha intentat resoldre en va.

Dues obres fundacionals de la modernitat.

De la mateixa manera que a mitjans del segle disset (1637) es funda la modernitat amb el *Discurs del mètode* de Descartes, a principis del segle quinze s'inaugura la professió de l'arquitecte. L'any 1420, després d'una desena

d'anys de controvèrsies, maquetes i planificació financera, Brunelleschi rep l'encàrrec de construir *il cupolone de la Cattedrale di Santa Maria del Fiore*, a Florència. Brunelleschi tenia 43 anys i una escassa formació com a arquitecte, però, segons Vasari, era un dels genis més grans que hagi tingut mai Occident. De fet, es diu que la vocació arquitectònica li va venir justament pensant en com resoldre el problema de la construcció de la cúpula, doncs abans d'ell cap arquitecte, ni els reputadíssims llombards ni els vinguts d'orient, havien reeixit en l'intent. El que Brunelleschi defensa és la professionalitat de l'arquitecte davant del magisteri dels gremis tradicionals. "Tenir ofici" queda en segon lloc, el que val és la perícia tècnica i la invenció formal. De fet, el seu oponent, Ghiberti, un insigne arquitecte i escultor de l'època, va perdre el concurs perquè ell comptava i es recolzava amb la tradicional experiència dels gremis i això es va veure com un signe de decadència. Brunelleschi va convèncer tothom que només necessitava el mestratge dels gremis per a l'execució material, és a dir, només necessitava mà d'obra especialitzada, i que ell podia "inventar" la cúpula més meravellosa que mai havia vist Occident i "*épater les bourgeois*", tal com ho va anomenar Baudelaire segles més tard. Davant de l'experiència global de l'ofici que es transmet a través de la tradició, Brunelleschi opina que la tradició ha de ser restituïda, superada, perquè les coses ja no representen la perfecció divina sinó que són realitats finites que en sí mateixes ja contenen el seu propi significat. En aquest moment, l'ofici es fragmenta: apareix la professió, l'art, la indústria, l'arquitecte renai-xentista es dona a presència amb espectacular singularitat i el coneixement iniciàtic s'oculta en lògies per preservar-lo i perd la vinculació efectiva amb la pràctica de l'ofici en sí.

Epíleg

Ara diríem que, malgrat que està constituïda per homes i dones lliures i de bons costums amb clara intencionalitat iniciàtica i/o humanista, és una mentalitat il·lustrada, petit-burguesa, i una ètica i una moral deterministes basades en la pràctica religiosa la que determina gran part de la Francmaçoneria institucional, però, malgrat ser així en molts casos, la Francmaçoneria ha tingut i té una funció providencial per a Occident, de tal magnitud que bé podríem dir que sense ella tot estaria perdut. És manifest i molt significatiu que totes les tradicions admeten que en períodes de final de cicle és la tradició la que restitueix la humanitat i no al revés.

Si, com va dir Denis Roman, la Francmaçoneria és l'"arca vivent dels símbols", un continent que té la funció cabdal de la protecció i conservació en època de fi de cicle d'un llegat sapiencial i metafísic en vistes a la "realització espiritual", potser, el proper "treball" consisteix en obrir les portes de l'Arca, alliberar-la del llegat tradicional i iniciàtic que no pertany pròpiament a l'ofici que representa i que magníficament ha preservat i que aquest llegat, degudament disposat, servís per reconstruir l'esoterisme i la iniciació allà on s'ha perdut; un cas clar, dit sia amb la màxima prudència, és el ritus Rectificat, que podria ajudar a reconstruir i restituir els orígens iniciàtics perduts del Cristianisme. Jesús de Natzaret era un *tekton*, fill de *tekton*.

LA TRANSMISSIÓ DEL BUDISME

Montse Castellà Olivé

El budisme neix a l'Índia al segle VI aC i des d'allà es va expandir cap a Sri Lanka, Birmània, Tailàndia, Laos... Aquest budisme primerenc o corrent *theravada* conforma el que s'anomena el primer gir de la roda del Dharma. Posteriorment, al segle I dC, sorgeix el corrent *mahayana*, que conforma el segon gir de la roda del Dharma i s'introdueix a la Xina, Corea, Vietnam, Japó... fins arribar al Tibet al segle VII.

Una característica que trobem al llarg de tot aquest llarg recorregut és que el budisme s'ha mostrat flexible i capaç d'adaptar-se a les diferents èpoques i cultures que l'han acollit; s'ha deixat transformar pels aspectes culturals, preservant, alhora, tot allò que és essencial. En cada una de les societats on es va expandir, el budisme es va transmetre a través de la visió i els paràmetres de la cultura receptora, de la qual s'impregnava profundament. Aquest és el motiu pel qual existeix una gran diversitat de tradicions que, tot i que aparentment puguin semblar molt diferents, són iguals pel que fa als seus fonaments.

El budisme s'arrela a Occident durant les últimes dècades del segle XX. Pel que fa a l'Estat espanyol, els primers centres budistes –de tradició tibetana i zen respectivament– van ser constituïts a Catalunya a finals dels anys 70. Era un moment crític, en què la societat industrial ja estava arribant als seus

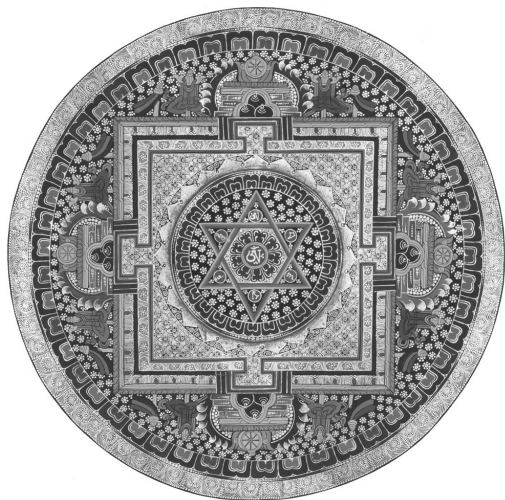
propis límits devastadors. Aquesta societat depredadora i antropocèntrica, basada purament en els interessos econòmics a curt termini, ha generat tan alt grau de competitivitat i de consum frenètic que ens ha portat a una situació sense precedents al llarg de la història: tots som responsables i alhora víctimes de la destrucció del nostre propi planeta. Moltes espècies ja han desaparegut i tots podem sentir, ara més que mai, la fragilitat de la nostra pròpia existència i la de tota la humanitat. Els valors espirituals que ens proveïen d'un sentit sagrat, amb relació a la nostra vida i al nostre entorn, han estat abolits en qüestió de poques generacions.

Actualment, davant aquest gran buit, hi ha un profund anhel per connectar amb la pròpia dimensió espiritual. En resposta a aquesta creixent demanda, la societat occidental, rigorosament mercantilista, no dubta a oferir un gran ventall d'eines i mètodes extrets del budisme que, si bé poden ser útils i beneficiosos en certa manera, estan descontextualitzats i, per tant, corren el risc de ser malinterpretats o fins i tot nocius.

¿Com evitar que el budisme sigui absorbit i neutralitzat per la mateixa societat, amb el perill d'esdevenir un instrument d'auto-engany o de convertir-se en un producte més del mercat? ¿Existeix el perill que el budisme

s'adapti tant als gustos i a les modes de la societat occidental que finalment s'esvaeixi el sentit profund dels ensenyaments de Buda?

En aquest context, el Dalai Lama, cap de l'escola *guelug* del budisme tibetà i persona de reconeguda autoritat dins del budisme en general, sol destacar dos punts: «La manera de presentar el budisme ha de ser molt oberta i àmplia, sense cap noció d'exclusivitat o idea de conversió, i ha de ser font d'inspiració tant per als homes com per a les dones, independentment de quina sigui la seva religió, estils de vida o professi». Per altra banda, subratlla: «No hem d'oblidar mai que el caràcter únic i la força que el budisme té provenen del fet que es tracta d'una tradició espiritual completa, en la qual el llinatge de transmissió s'ha mantingut pur i viu durant més de 2.500 anys fins arribar a l'època actual». I afegeix: «Tot allò que és cultural s'ha de transformar, però el que és essencial s'ha de preservar, doncs, si perdem això ho haurem perdut tot».

Un element que podem considerar essencial en tota tradició religiosa o espiritual, són els textos. En aquest sentit, un aspecte important que ha afavorit la correcta transmissió del budisme radica en el fet que, antigament, els traductors solien ser prestigiosos erudits experts en la llengua original –el sànscrit– i alhora grans savis capaços de copsar la dimensió intangible i inefable a la qual apunten els textos, a més a més de ser profundament coneixedors de la cultura receptora. Aquests factors van jugar un paper fonamental a l'hora de preservar l'essència d'aquesta tradició espiritual. No es tractava només de traduir del sànscrit, doncs les paraules no són la suma de lletres i, particularment, el llenguatge textual ha de transmetre l'esperit, ha de ser revelador i inspirador.

Per altra banda, cal tenir present el fet que, originàriament, la transmissió dels ensenyaments de Buda va ser oral i les seves paraules no es van recopilar per escrit fins després de 500 anys de la seva mort. Aquests textos van ser escrits per homes monjos i anaven dirigits a homes monjos sota la influència d'un context sociocultural fortament patriarcal: els homes al centre i les dones, així com la natura, a la perifèria. En conseqüència, tant la interpretació del budisme com la major part de la documentació historiogràfica existent, tant occidental com oriental, està fonamentada en una visió androcèntrica en la qual qualsevol referència a les dones sol ser com a objecte i no pas com a subjecte. Per tant, la seva visió i experiència ha estat, en gran manera, exclosa i silenciada des de sempre. Davant d'aquesta evidència, es fa rellevant la necessitat de rellegir els textos i litúrgies aplicant la perspectiva de gènere, per tal que el budisme, en les nostres societats laiques, continuï sent font d'inspiració tant per a homes com per a dones.

Com diu una analogia popular, les dues ales d'un ocell han d'estar en equilibri per poder volar; de la mateixa manera, tota pràctica budista requereix l'equilibri de la saviesa i la compassió. Una pràctica espiritual autèntica t'ha d'empènyer a superar la visió egocèntrica que tots tenim profundament arrelada, la percepció errònia d'un jo separat de la resta.

Segons el budisme, la causa fonamental del sofriment és la ignorància –*avidya*, en sànscrit– que vol dir no veure la realitat tal com és. Res existeix per si mateix, tot està interrelacionat i és interdependent; si alguna cosa existeix, és gràcies a tota la resta. En aquest sentit, cal subratllar que aquesta visió holística de la realitat –*pratītyasamutpāda*, en sànscrit– no només la trobem en els textos de les tradicions oceàniques com ara l'hinduisme, el taoisme o el budisme, sinó també en la dimensió espiritual o mística de les tradicions teistes com ara el cristianisme, el judaisme o l'islam, així com en les antigues cultures indígenes que encara preserven, avui dia, aquesta visió profundament arrelada a la Mare Terra. En conseqüència, per tal de poder anar més enllà dels condicionaments culturals, i contactar amb el que realment és essencial, només cal abraçar el llegat de saviesa que es troba al cor de les tradicions espirituals més antigues de la humanitat.

Referències

Thich Nhat Hanh. *Ser paz*.
Neo Person Ediciones, 1999

Rita Gross. *El budismo más allá del patriarcado*.
Editorial Trotta, 2005

<https://www.ccebudistes.org/>

<https://sakyadhitaspain.org/>

L'EXPERIÈNCIA DIRECTA DE LA DIVINITAT EN EL SHIVAISME CAIXMIR ADVAITA

Arcadio Rojo

CONSIDERACIONS PRÈVIES

Per al Shivaisme Caixmir Advaita el perquè d'una Tradició és l'experiència directa de la Divinitat, de la seva Plenitud, i des d'aquell estat de Plenitud viure cada acte diari com a diví.

Aquesta Plenitud, en ser divina no depèn de l'estat d'ignorància en què es trobi la humanitat o nosaltres mateixos. No depèn tampoc de fins a quin nivell som capaços de transformar aquesta humanitat en lluita contra les injustícies, per la igualtat, etc. Ens estaríem llavors adherint a l'activitat política, que la Modernitat considera com el centre de tot progrés humà juntament amb la invenció i el gaudi dels artefactes tecnològics.

En aquest sentit vull fer referència a la Tradició Cristiana. La pregunta que us faig és aquesta: ¿a qui voleu, a Jesús o a Barrabàs? Si escolliu a Jesús llavors el seu missatge és *"el meu regne no és d'aquest món ni de la seva ignorància"*. I la seva Plenitud no era la lluita contra els romans i l'alliberament polític d'Israel. Potser aquell era el Messies que esperaven els jueus i que liderava Barrabàs. En contrast, "la Plenitud era el mateix Jesús, l'experiència de la seva Divinitat, de la seva transcendència, del mateix misteri de la Trinitat".

Conseqüents amb això, els primers cristians vivien la seva fe, i des d'ella, sense lluita política

contra els romans, des del perdó, des de considerar-los fills de Déu, des del testimoni de la seva fe, van transformar Roma.

COM EXPERIMENTAR LA PLENITUD DIVINA I LA SEVA IGNORÀNCIA

D'acord amb aquestes consideracions prèvies, em centraré en com experimentar la Plenitud Divina en el Shivaisme Caixmir Advaita. I això tenint en compte la seva doctrina, és a dir, la seva Revelació no dual, i les pràctiques corresponents per experimentar aquesta doctrina a nivell personal, guiades sempre pel Mestre, pel Gurú, consagrat dins de l'ininterromput llinatge mil·lenari.

¿Què significa, per tant, aquest caràcter advaita, de no dualitat, d'aquesta Tradició? Aquesta no dualitat s'expressa en els mantres "Jo soc tú", "*So'ham*"; " Jo sóc *Shiva*", "*Sivo'ham*". Observeu com es repeteix la paraula "*aham*", "Jo", identificada amb "*Shiva*". Però ¿Qui és aquest "*aham*", aquest únic "Jo"? Observeu com les lletres "a" i "ha" són la primera i l'última lletra de l'abecedari sanscrit, significat que en "*aham*" està continguda tota la realitat, tant la transcendent com la immanent.

Aquest "*aham*" és "*caitanyam atma*", les dues paraules del primer vers de la Revelació Shivaïta, dels "*Shiva Sutras*", en el text sagrat en el qual està continguda tota aquesta Revelació, i

aquest és el seu significat: "*caitanya*", l'Eterna, Divina, Vibrant, Autoconsciència de Sí Mateixa, Llibertat absoluta de Voluntat, Coneixement i Acció, és l'"*atma*", el "Sí Mateix" de tot el que hi ha.

En conseqüència, tot el que hi ha, nosaltres mateixos, som formes d'aquesta "Divina, Vibrant Autoconsciència". La nostra veritable naturalesa no és el nostre ésser limitat en l'espai i en el temps, la nostra veritable naturalesa és ser aquesta Divina, Vibrant Autoconsciència. És ser la seva Plenitud, la seva Omnipotència, la seva Omniscència, la seva Eternitat i la seva Omnipresència. Perquè aquesta "Divina Autoconsciència", ella mateixa, s'està desbordant en el seu propi interior en la forma dels universos, en la forma de nosaltres mateixos, posant-nos a cada dècima de segon en la realitat, mantenint-nos i reabsorbint-nos de nou en el seu Sí Mateix Diví.

Us proposo ara que m'acompanyeu en aquesta Pràctica. Tractem d'experimentar el que he explicat. Tanqueu els ulls. Inspireu i expireu profundament. Tracteu de visualitzar tot el que us envolta, i a vosaltres mateixos, com a formes vibrants d'aquesta Eterna Vibrant Consciència. Imagineu l'Oceà en tota la seva immensitat, i a vosaltres agafant una galleda d'aigua d'aquell Oceà. Aquesta galleda d'aigua segueix sent indivisiblement l'Oceà, però nosaltres el percebem com una mica d'aigua diferent, diferent de l'Oceà.

De la mateixa manera experimentem ara el nostre jo consciència individual com a idèntic a la infinita immensitat de la Divina Consciència, de l'Únic Jo transcendent i immanent, fora del qual res existeix. I en aquest estat visualitzem també com aquest Únic Jo, Divina Vibrant Consciència ens està creant aquí i ara, posant-nos en la realitat a cada dècima de segon, ens

està mantenint i ens està reabsorbint. Si la Divina Consciència deixés una dècima de segon de tenir-nos en la seva Consciència deixariem d'existir. Fi de la Pràctica.

Per tant, tot el que existeix és la Divina, Vibrant Autoconsciència en la seva Plenitud i també en la seva Ignorància. Acceptar llavors la nostra ignorància com a part del "Diví Joc", és admetre que la Divina Autoconsciència s'autooculta i s'autolimita lliurement. Aquestes són les tres formes de la seva Ignorància, de la seva visió dual de la realitat:

"ANAVA MALA", jo no sóc la Divinitat, sóc un ésser diferent d'Ella. Aquesta és l'arrel de tota visió dual.

"MAYIYA MALA", la visió dualista de les nostres limitacions en contraposició a la Plenitud de la Consciència Divina, la qual és la nostra veritable naturalesa. I això es tradueix en les cinc classes d'ignorància:

"*kalā tattva*": SOM OMNIPOTÈNCIA, i ens creiem limitats en l'acció. "*vidyā tattva*": SOM CONEIXEMENT PLE, OMNISCIENT i ens percebem limitats per la ignorància. "*rāgā tattva*": SOM PLENITUD, SATISFACCIÓ ABSOLUTA, i ens percebem esclaus dels nostres limitats desitjos en percebre no ser la Plenitud. "*kāla tattva*": SOM ETERNITAT, i ens percebem amb els nostres anys d'edat. "*niyati tattva*": SOM OMNIPRESENCIA i ens percebem limitats per un espai i lloc concret.

"KARMA MALA": Hem de ser Indiferents davant els fruits de les nostres accions, ja que la Plenitud no procedeix del bon resultat de les nostres accions. Tanmateix, ho volem assolir tot amb les nostres accions limitades ja que pensem que no som la Divina Consciència en la qual tot existeix.

En conseqüència, la "Divina Vibrant Autoconsciència" s'autolimita, però també s'autoreconeix de nou en nosaltres. Aquest "Diví Joc" està perfectament expressat en el vers 33 del "*Paramarthasara*", "L'essència del Suprem Coneixement" i en el seu comentari per un dels grans mestre del Shivaisme, com va ser Abhinavagupta. Aquest és el vers:

स्वज्ञानविभवभासनयोगेनोद्वेष्टयेन्निजात्मानम् ।
इति बन्धमोक्षचित्तरां क्रीडां प्रतनोति परमशिवः ॥ ३३

*Sva-jñāna-vibhava-bhāsana- yogenodveṣṭayen-
nijātmānam | iti banda-mokṣa-citrām kṛidāṃ
pratānoti paramaśivaḥ || 33*

«Mitjançant el seu gloriós coneixement, El Senyor Paramaśiva, l'Eterna Vibrant Autoconsciència, s'allibera a si mateixa de l'esclavatge de la ignorància. Aquest esclavatge i alliberament constitueixen el "diví joc" del Senyor Paramaśiva».

En la seva traducció literal "*odveṣṭayen-nijātmānam*": La Consciència Divina "es desenrosca de la seva pròpia contracció, de la seva ignorància". I aquest és el comentari del vers:

«Es podria preguntar per què el Suprem Senyor, la Divina Vibrant Autoconsciència, primer s'encadena a Si Mateixa i després s'allibera a Si Mateixa.

La resposta que dona Abhinavagupta està en la frase que apareix en el present vers i que diu: "per tant, en lligar-se a la ignorància", i que significa que el Suprem Senyor Paramaśiva, que és absolutament lliure i la veritable naturalesa del qual és la seva Vibrant Autoconsciència i massiva Felicitat, Ananda, es lliga a Si mateix a la ignorància, en identificar-se Ell mateix en nosaltres amb el cos físic, amb la ment, amb el jo limitat, etc., negant així i ocultant la seva Divina Essència com a part del seu "Diví Joc".

I com a part també d'aquest "Diví Joc" a continuació, s'allibera de tot aquest encadenament a la ignorància que s'ha imposat a Si mateix per la seva lliure voluntat. I això ho fa recurrent al poder de la seva Omnisciència, reconeixent de nou la seva veritable essència.

Així doncs, la Divina Vibrant Autoconsciència s'allibera a Si Mateixa i als individus de la ignorància, éssers individuals que no són altra cosa que la pròpia Divina Vibrant Autoconsciència. D'aquesta manera, mostra el seu "Diví Joc", que consisteix en l'autolimitació que Ella Mateixa s'autoimposa i en el consegüent alliberament.»

Fi de la cita del "*Paramarthasara*". Como podeu observar aquesta és la forma més específica i radical de la visió no dual que distingeix aquesta Tradició Shivaïta.

Dins d'aquest "Diví Joc" tot té per a nosaltres un sentit diví, incloses totes les conductes que es deriven de la ignorància, com la violència, les guerres, l'odi, etc. Perquè aquest Únic Jo Absolut, Eterna Vibrant Consciència, no està mai "en crisi" ja que és l'Eterna Plenitud. Per tant, res ni ningú està "en crisi".

Tot està en Plenitud, ja que tota la diversitat de l'Univers i nosaltres mateixos no deixem de ser indis-solublement aquesta Divina Consciència, encara que siguem finits o immersos en la ignorància. Com diu el Mestre Lakshman Joo: «No tenim consciència que tot és diví, la Divina Consciència sí la té. Per tant, la Divina Consciència no se sent culpable quan mata un individu. No se sent culpable perquè de cap manera és un carnisser, o un assassí, es tracta només d'un canvi d'estat».

Des de la visió dual això apareix com la lluita entre el Bé (Déu) i el Mal (el Dimoni, el pecat), entre la Justícia i la Injustícia, entre la Culpa o el Càstig i la Redempció... Per això Lakshman Joo insisteix: «Per a nosaltres és un dolor, és una tortura. Per a la Divina Consciència és un teatre, és el seu "Diví Joc"».

Finalment, d'aquí se'n deriva "AHIMSA", la no-violència, la compassió, el "*cum-patere*", el patir conjuntament la ignorància i les seves conseqüències amb aquells que les fan ja que són part del "Diví Joc". Al Shivaisme Caixmir no hi ha el Mal, no hi ha el malvat sinó l'ignorant, que és indivisiblement la pròpia Divina Vibrant Autoconsciència.

Per entendre-ho millor, acabo amb aquest exemple real. L'exèrcit anglès en la seva conquesta de l'Índia va entrar a sang i foc en un petit poble. Un dels soldats es va trobar davant d'un Gurú que estava en meditació. Primer va dubtar, però finalment li va clavar la baioneta. El Gurú va obrir els seus ulls i li va dir: «No m'enganyaràs, tu i jo som la mateixa Divinitat».

SHANTI, SHANTI, SHANTI.

LA FUNCIÓ DE LES INICIACIONS AUTÈNTIQUES

Bamut Baso

1 - Precisions semàntiques

Iniciació - Des del primer moment situem el nostre enfocament des de l'angle particular de l'esfera de l'espiritualitat. La iniciació ens va acompanyada d'uns criteris fonamentals. Podem enumerar una adquisició de coneixements específics, una transformació profunda i una obertura real a la transcendència.

Autenticitat - El terme esmentat aquí es basa en alguns fonaments. Citem en aquest context la virtut, la verticalitat, la llibertat i un abast universal intrínsec. Els fonaments esmentats inscriuran l'autenticitat en la sacralitat dels éssers i la natura, alhora que l'obren a una transcendència marcada per un ancoratge còsmic i una obertura a l'esperança.

L'autèntica iniciació ha de complir certs objectius d'una frase: fonamentar, ennoblir, elevar i santificar l'Ésser, amb vista a una existència harmònica dins d'un entorn santificat. L'autèntica iniciació contribueix necessàriament a l'establiment d'una dinàmica de regulació social harmònica, en detriment d'una dinàmica depredadora hegemònica. Pel que fa al seu impacte social, la funció d'iniciació autèntica es podria resumir en dues paraules: llibertat i responsabilitat.

2 - La llibertat

A través de la llibertat real, "pensar" (meditació, somni, revelació; *li'bo* en Basaa) aconseguirà una expressió òptima en l'autèntic iniciat. "Pensar" pot esdevenir, doncs, un destí, el destí assumit del gran iniciat. "Pensar" es desenvoluparà en un ambient de fidelitat, austeritat, perseverança, paciència i vigilància constant. A aquest camí d'aparent austeritat el segueix un enriquiment per una subtil il·luminació interior que aporta pau, tranquil·litat i serenor. La subtil il·luminació interior permetrà la constitució d'un gresol de virtuts a partir del qual s'omplirà la vocació de transmissió, fins ara soterrada.

L'obra principal del gran iniciat finalment es pot dur a terme, és a dir, contribuir activament a la perpetuació, mitjançant la transmissió que es tradueix en la preservació de la transcendència i la sacralitat autèntiques. La gran llibertat obtinguda produeix dos efectes relacionats. S'omple d'il·luminació i limita amb el deure i la capacitat de transmetre. La transmissió aborda dos eixos, la transcendència autèntica i la sacralitat autèntica.

"Pensar" té el corol·lari de "veure" (*li'memle* = contemplar, mirar amb profunda satisfacció). "Veure'l" és la realització concreta i percep-

tible. La concreció, la perceptibilitat tan esperada i que s'ofereix als sentits (a la sensibilitat directa dels Éssers) inscriurà el "pensament" (l'imperceptible per naturalesa) en la temporalitat. L'acció manifestada, en el mateix impuls, oferirà i congelarà el pensament (l'objecte del pensament, projectat pel "pensar") en un moment precís (espai-temps). Oferir i congelar implicarà una adaptació i una adequació en fase amb una expectativa concreta.

L'adaptació i l'adequació indueixen necessàriament l'ajust o el reajustament. L'ajustament o el reajustament imposa un compromís relatiu. El viatge entre "pensar-ho" i "veure-ho" té un cost. "Veure" és el reflex momentani de "pensar". El reflex és la projecció de la imatge autèntica. Des d'una perspectiva més global, "veure'l" com el concret, és l'essència material insubstituïble que nodreix i porta l'existència quotidiana. "Veure" beu del "pensar" i s'hi ha de mantenir el màxim possible.

"Veure" implica adaptació i adequació d'una banda, i d'altra banda aporta realització, satisfacció, estètica, emoció i vitalitat. La materialització, la realització concreta, correspondrà a un desenllaç sovint tant esperat pel gran iniciat. El resultat obtingut omplirà durant un temps (només durant un temps) l'expectativa (sovint impacient) de l'establiment del pont que separa "pensar" i "veure". La satisfacció obtinguda és sovint transitòria. L'expectativa satisfeta pot ser substituïda llavors per una nova expectativa, segons un cicle continu que tradueix la vitalitat i la força creadora que animen i acompanyen els vius.

"Veure" implica adaptació i adequació d'una banda, i d'altra banda aporta realització,

satisfacció, estètica, emoció i vitalitat. La materialització, la realització concreta, correspondrà a un desenllaç sovint tant esperat pel gran iniciat. El resultat obtingut omplirà durant un temps (només durant un temps) l'expectativa (sovint impacient) de l'establiment del pont que separa "pensar" i "veure". La satisfacció obtinguda és sovint transitòria. L'expectativa satisfeta pot ser substituïda llavors per una nova expectativa, segons un cicle continu que tradueix la vitalitat i la força creadora que animen i acompanyen els vius.

"Pensar" guiarà l'autèntic iniciat cap a dues preocupacions clau, la sostenibilitat i el valor. El valor ideal es conserva (en tota la seva quinta essència) a nivell del principi. El valor nu, el valor pur, tendeix a tornar a ser un principi. El valor nu té una forma, estimació o quantitat precisa. Aquesta és inestimable. Aquesta és incommensurablement rica. És despullar qualsevol incidència de temporalitat. És gairebé un principi. El valor que pren forma, volum o quantitat, esdevindrà apreciable, per tant, estimable.

La preservació del valor es basarà en una fidelitat rigorosa al principi malgrat la prova del temps. La realització de la transmissió garantirà l'autenticitat del valor, és a dir, la fidelitat al principi. "Pensar" és la força motriu, l'ànima de la transmissió de valors i principis a través de les successives generacions en el temps. "Pensar" orienta i porta esperança. "Veure'l" nodreix i calma l'Ésser.

"Veure" és un privilegi, una oportunitat excepcional per al gran iniciat. L'actitud de despertar permanent dona a l'iniciat el capital òptim de reactivitat per no perdre l'oportunitat que s'ofereix. "Pensar" és un

destí, el destí que l'iniciat genuí ha d'assumir. Per als savis: "Veure-ho" és una oportunitat excepcional, i "Pensar-ho" correspon a un destí.

3 – Responsabilitat

La responsabilitat de l'autèntic iniciat es pot percebre des de tres angles complementaris. La primera implicació fa referència a la participació activa en el marc de la **regulació social**. Les tasques efectivament assumides variaran en funció de les possibilitats d'acció realment concedides a l'iniciat. L'impacte de l'acció a nivell social pot ser en funció de contextos culturals, particularitats sociològiques, ideològiques o polítiques. El paper de l'iniciat pot ser el d'un actor social protagonista, de nivell secundari, merament simbòlic o pràcticament absent de l'esfera social pública. El paper cobrirà diferents aspectes de la vida social. Trobem, així, funcions del principal dipòsit de la tradició, guia suprema de la societat, guia espiritual de la societat, principal regulador de l'ordre social, entre moltes altres. El compromís social directe permet que la tradició mantingui una vitalitat i una funcionalitat que ajuden a mantenir viva l'ànima de la tradició mitjançant una acció social significativa.

La segona implicació es refereix a la gestió del **patrimoni cultural** i del capital del coneixement de la societat. La responsabilitat en aquest context exigeix les habilitats específiques i excepcionals de la persona privilegiada. El camp d'habilitats pot ser ampli i variat. El gran iniciat podrà intervenir per apel·lar a la seva saviesa, aportar llum esperada, recordar l'ètica, promoure la virtut i dirigir les persones més ben preparades cap a l'autèntica iniciació. L'acció de l'autèntic

iniciat es considera aquí excepcional i insubstituïble. El coneixement agut i polifacètic del gran iniciat es troba aquí amb la sol·licitud més forta i subtil. Es qüestionen els dos dominis privilegiats de la manifestació de l'acció humana. Els àmbits de l'horitzontalitat i la transcendència són, doncs, objecte d'una atenció especial que pot requerir una intervenció específica o complementària.

La tercera i última implicació creix cada cop més. S'espera fermament de l'iniciat una participació molt activa en el paper d'actor del primer pla de promoció de la **Gran Aliança Universal en l'Esperit**, per a un òptim destí comú. La seva experiència com a "font permanent de valor" és intensament buscada en un context planetari marcat pel gran desert iniciàtic que caracteritza l'esfera de l'espiritualitat. Del que diem, en sorgeixen quatre grans termes: llibertat, responsabilitat, valor, sostenibilitat.

Douala 14 d'abril de 2022

INICIACIÓ CRISTIANA

La francmaçoneria de tradició avui

Ferran Iniesta

Al món occidental d'avui, les generacions de més edat no arriben a transmetre la saviesa de la seva tradició històrica, el cristianisme en variant catòlica o reformada. Les esglésies i temples es buiden o tenen escassa presència jove i l'avançat procés secularitzador fa que elements bàsics del pensament cristià resultin desconeguts, des de pregàries a litúrgia. Quan els joves inquiets s'interroguen sobre el misteri de l'existència o volen anar més enllà del racionalisme estret imperant, van a fer classes de ioga o fan estones de meditació més o menys serioses segons qui les dirigeix. Una minoria busca pel cantó ortodox, però sol ser més freqüent anar a trobar escoles de budisme zen, d'hinduisme en qualsevol de les seves branques o d'islam amb metodologia sufí. I quan Pelle Maha publica alguns articles es procura que siguin breus, clars, personals i poc acadèmics, perquè hi ha clara consciència que la tradició espiritual és una gran desconeguda.

Jo mateix, allunyat durant dècades de qualsevol perspectiva transcendent, quan vaig intuir que la realitat era molt més que la matèria que també som, vaig acostar-me a l'islam dels meus conciutadans negroafricans. Per això, al retornar a Europa i amb l'ajuda d'amics que anaven tan perduts com jo, vam llegir l'obra potser més superficial de René Guénon (*La crise du monde moderne*), que a gent d'esquerra radical com nosaltres ens va impactar: el món

occidental dels últims segles havia errat el camí. Així que, quan un grapat d'antics militants trotskistes va voler tornar a la pràctica de l'esperit ho vam fer per la via maçònica (Guénon *Études sur la francmaçonnerie et le Compagnonage*, 2 vols.), que segons l'autor francès era el darrer espai tradicional que li quedava a l'occident contemporani. La meua sorpresa va ser que com més entrava en el ritu maçònic més evident se'm feia que la simbologia i les bases doctrinals eren cristianes, justament aquella ruta històrica a la que jo no volia tornar. Fins que, acceptant la realitat, vaig ser 'reiniciat' en maçoneria cristiana. Val més que en parlem.

La maçoneria moderna

La primera constatació que es pot fer, veient estadístiques públiques, és que a tot Occident el nombre d'afiliats a la francmaçoneria està baixant espectacularment els darrers vint anys –d'uns 7 a 3 milions–, sigui als Estats Units, a Anglaterra o a França. En això, aquesta via de saviesa acompanya la reculada del cristianisme i tots dos són percebuts com a arcaics, barrocs i massa vinculats al poder; per tant, poc eficaços per respondre a qualsevol inquietud espiritual. Els primers cristians devien sentir també que tot el que es vinculava al vell judaisme –temple, sacerdoci– estava anquilosat i no deixava

passar l'aire fresc. Si alguns de nosaltres vam retornar a l'esperitualitat per aquesta ruta, segurament ho vam fer perquè disposàvem d'una preparació infantil i juvenil que ens permetia la reconexió adulta, amb una comprensió diferent i més fonamentada. Però tant l'ascens com el declivi maçònic tenen causes menys conjunturals.

Totes les tradicions espirituals disposen de mètodes iniciàtics per ajudar a l'elevació de l'ànima a la realitat absoluta, i això des de l'inici mateix en què la revelació divina obre un nou camí tradicional. Amb el pas del temps, amb la institucionalització excessiva i amb els rituals fets de forma mecànica, les tradicions solen degradar-se fins que apareixen escoles iniciàtiques que procuren protegir i transmetre la saviesa inicial. No és que tradició i via iniciàtica es contraposin, sinó que qualsevol iniciació vol preservar el nucli de la seva tradició, encara que amb un mètode particular: a l'Edat Mitjana europea, la francmaçoneria era la saviesa dels mestres constructors, com el de les dones era el beguinatge, el dels guerrers era la cavalleria i el dels monjos eren els exercicis de contemplació. Molt d'això encara perviu, tot i que ignorat del gran públic i de qualsevol propaganda i, per tant, si no hi ha publicitat avui se sol considerar que no existeix. La maçoneria viu, així, una existència marginal.

Van ser maçons que coneixien bé tot el món simbòlic els qui ens van preparar per entrar en la via dels constructors, malgrat que fa tres segles (Constitucions angleses de 1723) que la gran majoria d'iniciats en maçoneria no sabem ni posar una totxana i encara menys ser bons geòmetres. És una anomalia ben coneguda que un mètode iniciàtic de constructors s'hagi convertit en refugi de gent de tota professió, perquè les iniciacions

d'altres àmbits han desaparegut: l'anomenat REAA –ritu escocès antic i acceptat– és practicat per gent aliena a l'ofici arquitectònic i la immensa majoria dels seus membres no són 'antics' (mestres en arquitectura) sinó 'acceptats' (intel·lectuals i professions liberals), com és el meu cas i el de tants altres. Com es va arribar aquí? El gruix de la francmaçoneria actual es va perfilar a Anglaterra entre els anys 1717 i 1723, sota la reestructuració endegada pels pastors protestants Anderson i Desaguliers, deixant de banda molts textos medievals massa cristians i obrint portes a tots els no constructors, els especulatius o acceptats. Un índex del mal estat de les Esglésies cristianes en aquell segle XVIII és que molts membres de les classes altes i de la intel·lectualitat es van afiliar en pocs anys a la nova maçoneria, dita també 'andersoniana' o 'moderna', perquè a les Esglésies no es realitzaven. L'excomunicació papal del 1738 no va ser gaire eficaç, si pensem que prelatos d'alt rang i un pensador catòlic com De Maistre es van afiliar a lògies maçòniques.

Medalla distintiva dels mestres escocesos de St. Andreu

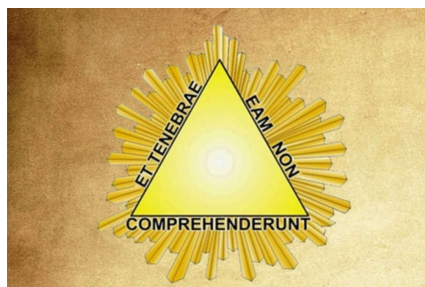
La insatisfacció generada per un cristianisme superficial i punitiu, la desaparició de moltes vies iniciàtiques per acostar-se al misteri de mort i resurrecció, tot això explica l'especta-

cular floriment d'obediències maçòniques nacionals a les dues bandes de l'Atlàntic. Mentre la Gran Lògia Unida d'Anglaterra i la majoria d'obediències han seguit treballant «A la Glòria del Gran Arquitecte de l'Univers», altres ja al segle XIX van optar per fer-ho a la glòria de la humanitat, com ho fa el Gran Orient de França. Tanmateix, a la pràctica, els dos corrents –'regularitat' anglesa i 'adogmatisme' francès– tendeixen actualment a la reflexió social o política, molt més que a la recerca metafísica original. El simbolisme i el ritu, cada cop més estranys a la quotidianitat d'aquests temps, han deixat de ser atractius per a molts buscadors de la veritat i això agreuja aquesta pèrdua de centralitat d'una via iniciàtica mil·lenària. Cal preguntar-se si queda algun espai maçònic encara vinculat a la tradició medieval, cristiana.

La maçoneria de tradició: el RER o rectificació escocesa

De forma anàloga als inicis del cristianisme, en què les comunitats joàniques –basades en l'Evangeli de Joan– van quedar en minoria però van seguir transmetent la seva percepció del missatge original dins la mateixa Església, també hi va haver rellevants minories maçòniques que van retornar obertament a les bases cristianes medievals. Laurence Dermott va crear la Gran Lògia dels Ancients (els Antics, 1753) a la pròpia Anglaterra, Swedemborg va establir el seu ritu als països escandinaus, Von Hunt amb l'Estricta Observança Templera ho va fer a Alemanya, mentre Martinez de Pasqually amb els seus Elus (Escollits), Cohen i després Willermoz amb el Règim Escocès Rectificat (1778-1782) ho feien a França a mitjans del segle XVIII. De fet, l'anomenat Segle de les Llums (de la

raó, certament) va ser una espectacular batalla entre els qui pensaven que tot és immanent i els qui seguien convençuts que l'existència és transcendent, que l'Esperit està en tot i més enllà de tot. Al segle XIX, el racionalisme ja s'havia imposat.

Triangle radiant que presideix les lògies rectificades (RER): «i les tenebres no la van ofegar (la Llum)» (Jn 1,5)

He volgut parlar d'iniciació cristiana perquè no sols es troba en la maçoneria de Ritu Francès o en la del Rectificat (RER), sinó en algunes lògies andersonianes que van a fons en el seu treball interior, però també en ordes monàstics contemplatius i cert martinisme cristià (seguidor de Louis-Claude de Saint-Martin) que opera en l'anomenada 'via cardíaca'. La peculiaritat maçònica és que la seva acció no es fa fora de l'àmbit urbà, sinó al seu mateix cor, i per això manté validesa si algú no necessita apartar-se per viure la transcendència en comunitat o en pràctica eremítica. La manca d'una columna vertebral a la societat moderna, la seva absència de resposta al misteri còsmic, la seva follia individualista que tot ho destrueix, interroga molta gent que busca resposta, sigui en fórmules superficials new age, sigui en pràctiques sectàries poc o gens fiables. I aquí és on les velles tradicions com islam, hinduisme o cristianisme recuperen centralitat i on les seves iniciacions consagrades pels segles ofereixen fiabilitat, malgrat les seves

deficiències, i, sovint, l'escassa adaptació a les fortes variacions d'aquesta època, on els transhumanistes prediquen que l'objectiu humà és esdevenir màquines o *cyborg*. Ara, més que mai, les velles escoles d'iniciació són la millor resposta a la desorientació general.

Recuperant simbologia i bases bíbliques, el RER o Ritu Escocès Rectificat que impulsà Willermoz restableix una iniciació que a la maçoneria andersoniana quedava dispersa en una poc vertebrada 'arca dels símbols'.

Tota la poderosa mistagogia rectificadora és una invitació constant a la introspecció («*In silentio et spe fortitudo mea*» 'La meua força rau en el silenci i l'esperança' Isaïes 30,15), a l'acceptació que el temple interior està en runes, però no destruït («*Adhuc stat!*» 'Malgrat tot, dempeus!') i en la convicció que la llum transcendent sempre presideix la vida («*Et tenebrae eam non comprehenderunt*» 'I la foscor mai va poder ofegar-la' Joan 1,5). L'aspecte formal, exterior, del ritu rectificat és, per al nostre segle XXI, recarregat (espasa, joies-símbol, barret tricorni, elevat nombre de llums-espelma que llueixen al temple), però la seva força és extraordinària perquè concentra tota la feina del maçó i del cavaller en la interioritat. Només guardo agraïment al suport rebut d'aquesta iniciació, obertament cristiana, de medieval forma maçònica i amb una sàvia guia metafísica.

A la benintencionada pregunta de si al món occidental ens queden vies cristianes d'accés a la «lluminosa tenebra» de la que parlaven Areopagita, Eckhart, Malaval o Willermoz, la resposta és clarament afirmativa. Deficiències, com en qualsevol ruta, en trobarem, però el camí hi és, traçat des de temps immemorials, com diu el ritual antic i acceptat: «Hem vingut a seguir els camins que ens han estat marcats» (REAA, grau de mestre). Enmig de

la desorientació del període que vivim, en plena necessitat de retornar a la gent el sentit de l'existència, amb consciència forta que calen potser formes d'espiritualitat més despulades, voldria recordar que si es vol que l'arbre es desplegui en tot el seu esplendor convé que es trobi ben arrelat en terra antiga i renovada. A Occident, aquells qui se senten vinculats a la tradició cristiana, en la seva dimensió amorosa i trinitària, disposen encara avui de vies de saviesa, de portes iniciàtiques on aprendre a morir i ressuscitar en vida. Com qualsevol mètode, el Rectificat té febleses –algunes de caire gnòstic a l'anomenada Professiò (veure Martí Blanco)– però segueix sent una notable ruta cap a la pau interior i a l'harmonia en el món: com diu el ritu rectificat, seguint Isaïes, només en el silenci i l'esperança trobarem la nostra veritable força.

Algunes referències

- Bayard, Jean-Pierre. *Symbolisme maçonnique traditionnel* A.B.I. 1976
- Guénon, René. *Études sur la franc-maçonnerie et le compagnonnage* Ed.Traditionnelles 1991-92
- Manguy, Irène. *La symbolique maçonnique du troisième millénaire* Dervy 2001
- Martí Blanco, Ramon. *La Gran Profesión. Clase secreta del RER* Masónica 2022
- Naudon, Paul. *Les origines religieuses et corporatives de la Franc-Maçonnerie* Dervy 1984
- Tourniac, Jean. *Principes et problèmes spirituels du Rite Écossais Rectifié* Dervy 1979
- Var, Jean-François. *La franc-maçonnerie a la luz del Verbo. El Régimen Escocés Rectificado*, EDL, 2 vols. 2014-2016
- Vivenza, Jean-Marc. *Les Élus Coëns et le Régime Écossais Rectifié* Le Mercure Dauphinois 2010

SUFISME, COR DE L'ISLAM; ISLAM, COR DEL SUFISME

Halil Bárcena

No vivim en una època de canvis, com alguns afirmen, sinó en un veritable canvi d'època. Ja no és possible continuar parlant de religió, sobre el fet religiós en general, com si res al nostre voltant hagués passat en les darreres dècades, potser centúries, sobretot en les anomenades societats europees d'innovació i coneixement cada cop més post-: postreligioses, postmodernes, postutòpiques; unes societats mòbils, fortament laïcitzades i en què el pes del religiós és cada vegada més lleuger i marginal, en haver estat arrumbat i, en conseqüència, desplaçat de l'eix central de la cultura, fenomen aquest àmpliament estudiat des de diferents perspectives. Però una cosa és que hagi estat estudiat i una altra de ben diferent és que siguem conscients de les seves tremendes conseqüències en tots els ordres de la vida dels éssers humans i del conjunt del planeta. Dit sense embuts: hem tret Déu de les nostres vides –i si és que això és possible!–, tant personals com col·lectives; i ara què?

Sigui com sigui, la veritat és que assistim avui a un fenomen que condiciona qualsevol mena de reflexió sobre el fet religiós i la dimensió espiritual de l'ésser humà. Insisteixo, és una realitat incontestable la profunda crisi d'ubicació, i el descrèdit subsegüent, que la religió ha patit i està patint en el nostre àmbit cultural més immediat. Més encara: per a bona part dels nostres contemporanis,

sobretot els joves i no tan joves, la religió és una mena de continent perdut. El que és propi de la religió –el més medul·lar, almenys– és el simbolisme; aquest és el llenguatge on s'expressen les veritats de l'esperit. Doncs bé, l'home contemporani és un perfecte analfabet pel que fa al llenguatge simbòlic, cosa que resulta dramàtica, atès que aquest món és el món dels símbols. Tot és signe d'Allàh, afirmen els savis sufís de l'Islam. El simbolisme és la clau interpretativa de l'existència. Ignorar aquest llenguatge simbòlic comporta vagar sense rumb per la vida.

Crisi religiosa i set innata d'esperit

No albergo el menor dubte sobre el caràcter irreversible de la crisi deflacionista dels models religiosos imperants a Europa, per més que alguns s'entestin a sostenir el contrari, de la mateixa manera que jutjo no només inútil, sinó també inadequat i impossible, intentar reconvertir aquests models religiosos, ni tan sols de reformar-los o adaptar-los, a fi de fer-los més digeribles als homes i dones de la nostra atribolada i trepidant contemporaneïtat, que, insisteixo, viuen, en la seva immensa majoria, d'esquena al fet religiós i tot el que té a veure amb ell. I és que per a bona part de la gent d'avui les cartes se'ls han posat de cap per avall i la religió s'ha convertit literalment en una cosa

insuportable, sobretot si entenem la religió com un sistema dogmàtic de creences, exclusiu i exclusivista, portador d'una llei moral a la qual sotmetre's a fi d'assolir la salvació, sense cap altre horitzó que el compliment de formes religioses buides de sentit espiritual. Dit d'una altra manera, la religió del compliment (que moltes vegades no és més que un simple "compleixo i menteixo") s'ha tornat intolerable per a bona part de la ciutadania.

Així doncs, la crisi de la religió no només és atribuïble als canvis radicals soferts per les nostres societats a nivell social, econòmic i cultural. La vulgarització i mundanització de la pròpia religió hi té molt a veure. En aquest sentit, culpabilitzar les persones de la seva irreligiositat indica no haver entès res, i altres coses que prefereixo obviar. Cal entendre que hi ha formes religioses que ens aparten del camí de l'esperit, que ens allunyen de Déu. És evident que la raó no pot ni té dret a matar la fe, però, de la mateixa manera, la fe mai no pot ser repugnant a la raó, com, per desgràcia, hem vist en el passat i veiem encara.

Però, que aquest tipus de religió formal i legalista, la religió del compliment, estigui ferida de mort, de cap manera significa que ho estigui això que a falta de millor expressió va dir-se espiritualitat en el passat; entre altres coses perquè la dimensió espiritual és un constitutiu antropològic de l'ésser humà, quelcom que està inscrit en la nostra naturalesa primordial, i no un afegit exogen. En altres paraules, l'ésser humà posseeix una set innata de ser i d'esperit, d'amor i de bellesa, de saviesa i transcendència que, paradoxalment, avui ja no se sacia en la religió dels nostres avantpassats, perquè és una font esgotada. En aquest sentit, s'ha

d'entendre que la confusió espiritual que regna avui dia deu molt a la pròpia incapacitat dels religiosos per oferir aigua de vida capaç de mitigar la set espiritual de l'ésser humà contemporani, que cerca aquí i allà de manera salvatge i, moltes vegades, aberrant, perquè no té coordenades precises. En aquest sentit, tota aquesta nebulosa proteica anomenada espiritualitat *new age* no és sinó filla d'una forma de religió morta i, com a tal, mereix ser observada no com a model de res, sinó com a símptoma del malestar espiritual que ens assola.

És en aquest context de regnant confusió en què deu ser entès el *taṣawwuf* o sufisme islàmic. Al meu parer, si no sabem diagnosticar correctament quin és el mal que ens afecta difícilment podrem aportar un mínim de llum que contribueixi a mitigar la densa foscor que ens envolta. Vagi per davant quelcom que, tot i ser evident, aquí no sempre es comprèn i accepta; és més, es nega, de vegades per ignorància i d'altres per expressa mala voluntat. La desislamització del sufisme obeeix a uns interessos molt concrets, l'exposició dels quals excedeix l'abast d'aquest article. Aquestes línies arrenquen del convenciment profund que el sufisme –ja ho hem insinuat una mica més amunt– està inextricablement arrelat a l'Islam, que és el mateix que dir a l'Alcorà, i, més en particular, a l'experiència vital i espiritual del profeta Muḥammad; quelcom obvi, insisteixo, però que, avui més que mai, ha de ser puntualitzat, davant del clima de confusionisme regnant a propòsit de la filiació espiritual del sufisme, que no és una mena de misticisme a l'abast de tothom, sorgit del no-res. El sufisme és el cor de l'Islam i l'Islam és el cor del sufisme.

Igual com hem descrit a l'inici d'aquest article la crisi profunda de la religió que es viu a les

nostres societats, és imprescindible, alhora, referir-nos a una altra crisi, aquesta sí d'ordre estrictament islàmic. Avui, no és possible acostar-se amb rigor al sufisme sense tenir en compte la crisi d'identitat que pateix la tradició islàmica als nostres dies –exacerbada en alguns llocs més que en altres–, en un món que està prescindint de les distàncies i és cada vegada més global. Les dues grans preguntes que els musulmans s'han plantejat històricament tenen actualment més sentit que mai: què és ser musulmà i com ser musulmà avui dia.

Sufisme quintaessencial

Contemplat amb perspectiva de conjunt no hi ha un únic sufisme islàmic. En rigor, hi ha sufismes –en plural–, més que sufisme. El sufisme no és una realitat monocroma, plana i unidireccional, ni tan sols és una moneda de dues cares. El sufisme islàmic és un veritable poliedre que conté múltiples cares espirituals. Aquí, al breu espai de què disposem, em referiré al millor sufisme, valgui l'expressió, a això que Frithjof Schuon va anomenar el “sufisme quintaessencial”, davant del “sufisme mitjà” –l'expressió també és seva–, que no deixa de ser un mer Islam piadós, aferrat al formalisme devocional i el moralisme, sense cap mena d'horitzó sapiencial. Aquest “sufisme mitjà” ha estat una mena de religió de substitució per a molts conversos europeus.

Parlem aquí d'aquest “sufisme quintaessencial”, el saber i el sabor del qual –perquè el sufisme és les dues coses alhora: un què i un com– no envelleix i, en conseqüència, constitueix un missatge –urgent, m'atreviria a dir– per a l'ésser humà d'avui; una paraula viva que és com un germen diví al cor de l'home, el valor del qual val la pena ser preservat de l'oblit.

Des dels seus inicis, coincidint amb la irrupció de l'Islam a la història, els savis sufís han cultivat una perspectiva espiritual preocupada per l'essencialitat i, en conseqüència, pel valor dels principis.

Tamýiz o capacitat de discernir

El poeta i savi sufí persa Mawlānā Rūmī (m. 1273) afirmava que tot en el camí espiritual és *tamýiz* i res més. Aquest terme àrab, *tamýiz*, que ha donat en català “tamís” i en castellà “tamiz”, vol dir capacitat de discernir. I és que, en certa manera, discernir és saber tamisar, a fi de distingir entre allò que és Absolut i el relatiu, entre allò que és Etern i l'efímer, entre Déu i els ídols. Doncs bé, heus aquí el fonament principal i princi-pal, quintaessencial, del sufisme. ¡I què més important que saber distingir en un món com el nostre tan confús, on tant costa de vegades distingir l'or pur de la bijuteria barata!

Segons el meu parer, el sufisme islàmic es fonamenta en tres realitats que constitueixen, alhora, tres experiències profundes i tres estats de l'ésser, que jo sintetitzo en aquestes tres paraules: “centre”, “cova” i “cim”. Avui, l'home contemporani té molts centres d'interès, però no té centre. El sufisme islàmic, els seus mètodes i principis, condueixen i conviden a tenir un centre, la qual cosa subratlla la necessitat imperiosa que tenim de “reunir el dispers”, en paraules del savi sufí andalusí Ibn ‘Arabī (m. 1240). Aquest “centre” no és un lloc, per descomptat, sinó una presència que centra, el no-lloc on el cel i la terra es toquen.

Que el sufisme islàmic sigui “cova” indica la vocació de profunditat que posseeixen els savis sufís, quelcom inusual avui dia en què tot convida a la banalitat i la superficialitat. I és que la veritat de les coses no s'esgota a la seva aparença formal. Alhora, constitueix una exhortació a l'autoconeixement, la qual cosa equival a dir que Déu és dins nostre i que és més a prop nostre que nosaltres mateixos. “*Qui es coneix a si mateix, coneix el seu Senyor*”, afirmava el profeta Muḥammad. I, finalment, el sufisme islàmic és “cim” o invitació a elevar-nos més enllà de nosaltres mateixos, perquè l'ésser humà és molt més que les seves necessitats. Sovint veiem la realitat amb una mirada curta i estereotipada. No veiem les coses tal com *són*, sinó tal com *som*. Necessitem una raó panoràmica, la que ens ofereix el cim, capaç de captar el detall sense renunciar per això al conjunt.

Epíleg

La tradició europea posseeix excel·lents filòsofs, alguns d'extraordinaris, però no té mestres, en el sentit tradicional del terme, és a dir, mestres de vida com es coneixen en altres civilitzacions, com, per exemple, la islàmica. El virtuosisme mental dels filòsofs els permet jugar indefinidament amb conceptes abstrusos que la majoria de vegades no condueixen enlloc. Sovint, no fan altra cosa que complicar verbalment el que és obvi. És com qui col·lecciona claus, però no sap obrir una porta. Els filòsofs han caminat durant segles fent voltes al temple, però mai hi han penetrat. Els filòsofs caminen, els sufís dansen. Per sortir de l'atzucac on es troba l'home modern no calen més conceptes, sinó paraules de vida com la dels savis sufís; paraules enceses i incendiades pel foc de l'amor diví, sabent que aquest amor seu és fruit del coneixement. I és que qui El coneix –a l'Amic diví, és clar–, L'estima.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

L'ESPAI PELLE MAHA

Consell Editorial

Arribem al final del número 6 i, tal i com ho hem fet en números anteriors, ho farem amb dos textos més de proximitat. El primer és una crònica de la trobada de Pelle Maha a l'hostatgeria del Temple Tibidabo el cap de setmana del 11 al 13 de març. Va ser el primerencontre presencial des de la primavera del 2019. En la trobada del 2022 també van participar membres de Pelle Maha de País Bassa i el Quebec, això sí per via digital.

I el segon document és l'entrevista a Swami Satyananda Saraswati entorn de l'Hinduisme, tradició i modernitat. Swamiha ha viscut quasi trenta anys a l'Índia portant una vida ascètica, seguint una intensa pràctica espiritual i estudiant els textos tradicionals sota la guia i benedicció de mestres hindús. Ara fa uns dotze anys que hi viu a Catalunya, des d'on ha viatjat, ensenyant, per diferents països de parla hispana.

Volem agrair de cor i esperit la participació de totes les persones que han fet possible aquest número, el que permet seguir el camí de Pelle Maha amb fermesa i esperança.

Gràcies

QUARTA PART:
PELLE MAHA,
IDEES I ACCIONS

CRÒNICA TROBADA *PELLE MAHA* Hostatgeria Temple TIBIDABO | 11-13 de març 2022

per Núria Suárez i Rafa Crespo | *Pelle Maha Catalunya*

La proposta

Durant els dos darrers anys només ens havíem trobat a través de les pantalles, degut a les restriccions per la pandèmia. Llavors, vam considerar revifar les trobades presencials i proposàrem fer un parell de dies d'activitat directa, presencial, amb ocasió de la preparació del núm. 6 de la revista (tradicions, iniciacions i nous corrents). Conjuminant la presencialitat amb la connexió virtual amb el Quebec, el País Bassa i la Sibèria.

Sobretot, el que volíem era retrobar-nos, dialogar, compartir... viure conjuntament un parell de dies a la muntanya del Tibidabo, a l'hostatgeria del germans salesians. *Pelle Maha* és molt més que la revista, tot i que a vegades sembla que sigui el més important, per la seva visibilitat. La trobada entre nosaltres, el compartir des de la pròpia espiritualitat de cadascú de nosaltres és realment l'essència i la intenció de la "Casa Gran". No estem sols, i és vital poder acompanyar-nos i aprendre de tots i de totes les persones que formem part de *Pelle Maha*, i que cadascú hi participi des del seu "jo" més profund, aportant i sumant.

Compartim una petita crònica del cap de setmana; tingueu present que l'aprofundiment dels continguts exposats va més enllà de la trobada. Per una banda, alguns queden reflectits en aquest núm. 6 i per una altra són un estímul per a properes trobades on podrem dedicar més temps a qüestions plantejades al Tibidabo.

El recorregut

I així arribàrem al matí del 12 de març. L'inici de les jornades es va centrar en la percepció que tenen alguns col·laboradors de *Pelle Maha* de l'estat general de les pròpies tradicions i la seva validesa en els temps que corren. Així, sota l'enunciat *El Món tradicional avui* van intervenir en Jesús Artiola, que va parlar sobre la tradició Maia, la Isabel Osorio, sobre el seu camí cap a l'Islam, en Quim Cervera, sobre el Cristianisme, i en Mbombog Bamut Baso Badjang sobre la tradició africana del Mbog.

A la tarda, després de dinar plegats (allotjats i visitants diürns), des del marc de la *Funció de les autèntiques iniciacions* es va abordar la temàtica de les vies iniciàtiques, el seu contingut dins de les tradicions i la seva funció en l'època present. Aquí la diversitat va ser de nou el tret definitori; hi van intervenir en Mbombog Nguidjol Soho per parlar de la situació d'expansió del *Mbog* a la costa equatorial africana, després l'Arcadio Rojo presentant el Shivaisme Caixmir, seguit del Josep M. Gràcia parlant de companyonatge, i va tancar la sessió en Ferran Iniesta amb la seva visió de la Maçoneria i altres vies cristianes.

Malauradament, l'extensió i profunditat de les presentacions va limitar el temps per a preguntes, aportacions, aclariments, etc. Com passa sovint, fem programes molt atapeïts i amb poc temps per a l'intercanvi. Per això en el programa vam deixar el diumenge per al diàleg.

El matí assolellat i lluminós del diumenge 13 de març, sota el títol de la *sacralitat en els temps presents* ens vam centrar en dialogar entorn de la riquesa d'aportacions del dia anterior. I ho vam fer a partir del text «L'esfera de l'espiritualitat» que va presentar Mbombog Bamut Baso. Va ser una dinàmica de diàleg intercultural, en la línia del que deia Panikkar: «Un diàleg autèntic ha de ser humà, i l'home és més que la raó sola. (...) El diàleg és impossible si ens esperem que sigui purament objectiu i que exclogui la subjectivitat de cada participació» (2004, *Pau i interculturalitat. Una reflexió filosòfica*. Ed. Proa, Barcelona, p. 45).

Finalment, tancàrem la trobada amb un dinar de germanor i ens vam desitjar bona vida.

Volem finalitzar la crònica remarcant alguns aspectes que ens semblen rellevants i que visibilitzen el que és *Pelle Maha*: diversitat en interacció, la unitat des de la pluralitat, que no homogeneïtat. A la trobada va haver-hi aportacions des de diverses tradicions i sensibilitats ideològiques a allò que es pensa que ha de ser avui la funció de les tradicions espirituals, de les seves escoles iniciàtiques i de les perspectives amb què espais com el nostre poden operar.

Les hores de taula compartida, de silenci, de meditació, d'escolta o de passejos curts sota la pluja de dissabte van permetre de crear un ambient fratern, evitant així les rigideses que les exposicions teòriques poden produir. *Pelle Maha* és un espai tradicional, obert i dialogant que vol evitar exclusions, enfortir les tradicions dels seus membres i obrir camins. I considerem que la diversitat i la pluralitat són un dels fonaments de la iniciativa.

Vam ser 25 persones, algunes ens tornàvem a trobar, d'altres era la primera vegada que venien a una activitat de *Pelle Maha*. La participació va ser presencial i virtual amb membres de PM del Quebec, la Sibèria, el Camerun. És el contacte humà potser el millor de tot, perquè molts participants no estaven connectats entre sí i ara ho estan. Petits grups de discussió s'activaven a cada pausa i durant les hores de dinar. Com a tendra curiositat, la conversa en rus entre la gerent de l'hostatgeria, que és rusa de *Krasnoyarsk*, i Dani Díaz de Quijano, que treballa en aquesta ciutat siberiana. Al nostre parer, l'aspecte més important que ens han transmès les persones participants ha sigut la comunicació humana, millor que els necessaris intercanvis teòrics: som més que una revista.

Al llarg de tota la Jornada es va poder sentir com estàvem en comunió entre nosaltres. A més d'aprendre molt a nivell teòric es va crear un clima, una sintonia, una musicalitat que va permetre que ens sentíssim plens, satisfets i emocionats des del Cor, que és realment el més important, i la intenció màxima de *Pelle Maha*. La revista, els discursos i els coneixements acadèmics ens interessen molt i ens motiven, però no deixen de ser eines que ens permeten aprofundir en determinades temàtiques, per poder arribar a la dimensió més profunda de la nostra espiritualitat. Aquest espai no es troba a la ment, com tots sabem, sinó que s'enquadra en una altra dimensió de nosaltres mateixos. I tot i que el camí a fer és molt íntim i personal, també el podem compartir, i ajudar-nos a continuar caminant.

Som pocs i molt escampats pel món, però molt afortunats; la quantitat no ens incomoda perquè cerquem la qualitat i el gaudir del coneixement, nodrir la nostra ànima.

Gràcies de tot cor a totes les persones que hi vau participar i vau fer possible la trobada. Moltes gràcies per estar oberts i permetre que en aquells dos dies algun raig de Llum ens arribés a tots nosaltres per la via del compartir.

Hem pres força per continuar caminant. Fins aviat!

SWAMI SATYANANDA SARASWATI

Hinduisme, tradició i modernitat

per Consell Editorial

P.M: Molts anys vivint a l'Índia i després guiant buscadors de la veritat en terres catalanes i espanyoles. ¿Les variants cristianes no ofereixen cap possibilitat? ¿No hi havia opcions fiables –islam sufi, budisme zen– en terres occidentals?

Respecte a les possibilitats de les variants cristianes, recordo que a la meua adolescència, a Catalunya, podíem trobar, per un costat, reminiscències del “nacionalcatolicismo” i, per l'altre, els moviments cristians de base, amb un gran èmfasi en el treball social i el rebuig de la dictadura. Francament, no vaig trobar ningú que pogués portar-me més enllà d'una fe o d'una creença. Possiblement existien altres opcions fiables, però el que sentia més viu i proper era l'ensenyament de les Upanishads i de la Bhagavad Gita. També el fet de viatjar i deixar-ho tot enrere era quelcom que m'atreia.

P.M: Per què la via iniciàtica de l'advaita vedanta? ¿Exigeix vinculació particular a un llinatge hindú i formació orientada dins d'un ashram o escola iniciàtica?

No estic segur de si trobem el camí o el camí ens troba a nosaltres. En el meu cas, quan vaig conèixer el meu mestre a l'Índia, vaig sentir molt proper l'ensenyament clar i sense concessions de l'advaita vedanta. De fet, tots reaccionem segons les nostres impressions passades (samskaras). Certament, l'advaita vedanta és un camí (marga) que exigeix una vinculació a un llinatge hindú, unes determinades qualitats o preparació i, molt important, la guia d'un guru (mestre).

La preparació o formació en un ashram és molt necessària. En molts textos hi ha relats en què el deixeble acudeix a la casa del guru i hi passa un període (a vegades simbòlic) de dotze anys per poder experimentar una profunda transformació interior.

Avui dia ens trobem amb el que s'anomena neoadvaita. Alguns dels seus ensenyants neguen la necessitat d'una intensa i prolongada pràctica de contemplació i autoindagació, neguen la necessitat de la sagrada relació mestre-deixeble i també tota vinculació amb la tradició mare que és l'hinduisme. Aquest “advaita modern”, en molts casos, es converteix en una simple especulació intel·lectual que no porta enlloc.

P.M: Quina relació veus entre la Tradició de l'advaita vedanta i la Tradició del Shivaisme Caixmir Advaita? I quines coincidències i diferències, entre les dues vies iniciàtiques?

L'*advaita vedanta* i el shivaisme del *Caixmir* són dues escoles amb una metafísica molt profunda i amb pràctiques contemplatives (*sadhanas*) que porten al reconeixement de la no-dualitat. Les dues formen part integral de l'hinduisme, l'*advaita* està més arrelat a la metafísica vèdica de les Upanishads i el shivaisme té com a suport l'ensenyament dels *agamas* i del *tantra*. La diferència més important entre aquestes dues vies, tot i els molts punts de concordança, és que en el mètode de l'*advaita vedanta* es dona un gran èmfasi al fet que la manifestació, la totalitat del que existeix amb nom i forma, és irreal (*asat*); *asat* inclou tot allò que no existeix sempre i que està sotmès al canvi. En la contemplació shivaïta, aquest cosmos és la manifestació del ball de Shiva, l'univers és el joc dels diferents poders (*shaktis*) de l'Absolut (sense que aquest estigui mai afectat pels canvis del món relatiu). En la seva culminació ambdós camins són molt propers. L'*advaita* expressa *sarvam kalvidam brahma*, 'tot el que existeix és únicament Brahman', i el shivaisme del *Caixmir* proclama *nashivam vidyate kvachit*, 'no existeix res que no sigui Shiva'.

P.M: En aquests temps apareixen noves escoles amb pretensió iniciàtica. ¿Només les tradicions espirituals ofereixen el marc adient perquè la iniciació estigui ben establerta?

Apareixen moltes escoles i "nous ensenyaments" amb tota mena de pretensions. Les tradicions espirituals establertes ofereixen uns marcs segurs, camins ben establerts per on han transitat buscadors al llarg dels segles; tenen una profunda metafísica, unes pràctiques efectives, una guia clara i sobretot la possibilitat d'una iniciació viva (*diksha*), és a dir, la benedicció que un mestre planti en el deixeble la llavor de la plenitud del seu estat. Aquest és el secret del camí.

P.M: Molta gent, adulta i jove, està a la recerca de respostes essencials, vitals, però sovint la distància cultural no és un estímul sinó més aviat un obstacle. ¿Cal seguir unes pautes índies per accedir a la Tradició de l'advaita vedanta?

No estic del tot segur que tanta gent estigui en una veritable recerca. Moltes vegades es busquen respostes purament sentimentals que no apropen a la necessària mort o morts interiors que comporta un autèntic camí. Sense cap dubte, cal penetrar dins de la sapiència de la tradició hindú per tenir un coneixent veritable de l'*advaita vedanta*. Menciones també l'obstacle de la distància cultural i aquí hi ha quelcom molt important que cal remarcar: l'autèntic obstacle és la distància abismal que hi ha entre la mentalitat postmoderna, tan condicionada per ideologies artificials, i la cosmovisió tradicional. El primer pas de tot buscador és anar derruïnt moltes de les seves concepcions antropomòrfiques, evolucionistes, materialistes, científistes, utilitaristes, uniformitzadores i un llarg etcètera. Aquesta mentalitat moderna, o postmoderna, com podem veure, és un autèntic perill per a la terra i per a tots els éssers que hi viuen.

P.M: ¿Hi ha la percepció, aquí força present, d'una pèrdua general de capacitat de resposta de les tradicions a les dificultats presents?

Més que una pèrdua de capacitat de resposta de les tradicions, i tornant al que dèiem abans, el que observo és la pèrdua de capacitat de resposta d'una població cada vegada més submissa a "l'encanteri" dels mitjans de manipulació, així com a ideologies igualitàries sota les quals es perden les arrels i els valors, i que creen un individu amorf, que no és part de res i que viu com un esclau del seu egocentrisme.

El camí comença per trencar moltes de les concepcions del món modern que no ens deixen veure la totalitat de l'univers com la perfecta expressió de la sacralitat de la qual formem part.

P.M: Com es veuen els nous corrents sincrètics, de tipus new age, sota noms diversos?

Aquests corrents *new age*, a la tradició hindú, li han usurpat moltes coses. A la tradició ascètica del ioga, que busca l'absorció (*samadhi*), l'han reduïda a simples classes de moviments corporals i estiraments per a la salut o per relaxar-se. La rica tradició del *tantra*, amb els seus innombrables textos, tècniques i processos d'elevació i transcendència, l'estan venent com a trobades de teràpia sexual o fins i tot de promiscuitat. L'*advaita vedanta*, ja n'hem parlat, es presenta sense tenir en compte les qualitats necessàries (*adhikara*) del buscador, allunyat de l'estudi de les Upanishads o de la necessària contemplació de les grans proclamacions vèdiques (*mahavakyas*) que exposen la no-dualitat i que han estat objecte de contemplació durant mil·lennis. També ens trobem amb la nova moda del cant de *kirtans* (cants devocionals que formen part del camí del *bhakti yoga*) en què persones sense cap lligam amb l'hinduisme repeteixen mantres, himnes sànscrits –des del *gayatri mantra* fins a versos vèdics, sovint acompanyats de ritmes moderns i fora de tot context. Podem observar també una apropiació de símbols, com pot ser l'*om*; l'ús dels noms espirituals –que els mestres tradicionals solen donar als seus deixebles– o de títols com el d'*acharya*, mestre o instructor, que a l'Índia es donen únicament a grans erudits i aquí s'atorguen sols per assistir a cursos de poca durada; o, fins i tot, l'ús de robes i noms dels renunciants hindús (*sannyasis*) que són utilitzats per persones que no segueixen les pautes d'aquest estricte camí ni s'han apartat dels lligams amb el món. Dit això, pots entendre que els hindús veiem amb un grandios escepticisme tot aquest món comercial i mediàtic del *new age*.

P.M: Quina relació estableix l'advaita vedanta amb altres tradicions històriques? ¿Hi ha convergència fonamental entre totes elles o s'han de crear nous espais de trobada?

L'hinduisme, del qual l'*advaita vedanta* forma part, és una mil·lenària tradició que ha crescut amb el diàleg. Diàleg que trobem tant entre els diferents camins (*margas*) dins de l'hinduisme com amb altres tradicions. Textos molt antics ja descriuen els debats i diàlegs entre hindús, budistes o jainistes, buscant les concordances i els punts de diferència entre les escoles i tradicions. Dins de l'hinduisme hi ha hagut grans debats. En la vida de Sri Shankara, el gran mestre de l'*advaita vedanta*, llegim que va anar a veure Mandana Mishra, l'autoritat més gran del ritualisme vèdic d'aquell moment, i van tenir un llarg debat que va durar setmanes. La condició fou que el que perdés en les objeccions i preguntes es faria deixeble de l'altre. Així fou com el gran ritualista Mandana Mishra, convençut de la superioritat del camí de l'*advaita vedanta*, es féu deixeble de Shankara i es convertí en Sureshvaracharya, que esdevindria un dels més grans exponents d'aquesta tradició.

Amb l'arribada a l'Índia dels monoteistes abrahàmics, el diàleg quedà molt reduït. Desanimat davant de la dificultat de convertir els hindús al cristianisme, Sant Francesc Xavier va convèncer el rei de Portugal perquè instituís la inquisició a la regió de Goa, on tots els temples hindús foren derruïts, les celebracions prohibides i les imatges trencades. Fins i tot avui en dia és extraordinari els milions de dòlars que arriben cada any a l'Índia, sobretot per mitjà de les esglésies protestants, per convertir els hindús. Gairebé no cal esmentar que, poc després de la mort de

Mahoma, l'Islam conquerí l'Afganistan, regió on predominava el budisme, i a partir del segle X les invasions a l'Índia es repetiren. Seguint els preceptes de la *jihad* (lluita contra els infidels), va tenir lloc una continuada destrucció dels temples més sagrats, especialment del nord de l'Índia, amb la dessacralització de tot allò que els hindús consideraven símbols de la divinitat. Les invasions islàmiques de l'Índia duraren més de vuit-cents anys.

Entre la concepció del cosmos monoteista abrahàmica i les tradicions de saviesa que busquen el reconeixement de l'*atman* o assolir el *nirvana*, existeixen moltes més diferències que similituds.

En referència als possibles nous espais de trobada que menciones, és difícil trobar-los. Aquest tipus de trobades solen ser molt superficials, es busquen únicament alguns punts de connexió entre les tradicions i s'obvien les importants diferències. Aquí, a Catalunya, hem tingut coneguts i respectats filòsofs-sacerdots que han creat escola afirmant que eren 'cristians, hindús i budistes', la qual cosa no deixa de ser una grandiosa incongruència.

P.M: En termes d'esperit, quina perspectiva veus, tant a nivell global com de proximitat, enmig d'una acceleració del ritme frenètic modern, guerres incloses?

Cal tornar a sacralitzar la nostra vida, a sacralitzar el cosmos. Retrobar la saviesa dels nostres avantpassats. Tornar a viure en harmonia amb la terra, el cel, els arbres i els animals que ens acompanyen. Retrobar la fortalesa i la saviesa. Aprendre a viure amb el foc de la contemplació interior, esperant el moment just en què podrem donar un fort cop a aquesta civilització decadent; de la seva saba podrà sorgir un món nou.

P.M: ¿Pots oferir un missatge a tota la gent que s'articula amb Pelle Maha? ¿Penses que aquest espai tradicional de "trobada" pot ser una ajuda allà on és present?

Cal que cada un de nosaltres trobi el seu camí i pugui rebre la iniciació que li obrirà les portes als sagrats mons interns. A vegades, pensem que trobar un camí és adquirir o guanyar quelcom. Un camí tradicional és com un riu immens en el qual anem entrant fins que hi desapareixem. El buscador es fa un amb la concepció i amb la fita del camí al qual pertany. Sense cap dubte, cal qüestionar l'anomenada "normalitat" del moment present i buscar espais alternatius de pensament i de vida. Pot semblar que el vaixell de la nostra societat s'enfonsa i que anem cap a un totalitarisme tecnocràtic del qual serà difícil escapar. Hem de recordar, però, que aquest pla d'existència està fet de reptes i de dificultats, i que el buscador sincer sempre té el *dharma* al seu costat. I el *dharma*, tal com diu el Veda, és el suport de l'univers.

* * *

I

SEMBLANCES

Mbb Somut Bamut Baso Badjang

És un Mbombog, un alt iniciat en la tradició basaa (poble del bosc camerunès) del Mbog. Nascut el 1958, va fer estudis de secundària a Camerun i universitaris -inclòs el Doctorat- a França. Viu i treballa al propi país. De llarg trajecte iniciàtic, Mbombog Bamut Baso és un reconegut guia de la tradició espiritual basaa, el Mbog. És impulsor destacat de Pelle Maha -la Gran Casa o Llar dels Fonaments- i de la idea compartida d'anar teixint una Aliança de l'Esperit en aquesta època complexa.

Jesús Artiola i Ruhi

Filòsof i professor de Filosofia a secundària. Centrat en els camps de l'educació, la filosofia i la política. Apassionat per tots aquells àmbits on aquests tres aspectes s'entrecreuen. En pensament i filosofia ha pouat en les arrels i la tradició del pensament "català" (Ramon Llull). Molt centrat en la comprensió i la crítica de la modernitat com a colonialitat des de l'escolta del pensament amerindi, impulsa amb altres persones el Seminari "Randa" de Pensament Polític i participa a l'associació Pelle Maha. És també membre de la comunitat cristiana de base "Sant Marc".

Halil Bárcena

Doctor en filologia àrab. Islamòleg, especialista en sufisme.

Director de l'Institut d'Estudis Sufís de Barcelona.

Montse Castellà Olivé

És practicant de budisme tibetà des de finals dels anys 1970. Traductora i editora de textos budistes, així com instructora de meditació. Cofundadora i actual vicepresidenta de la Coordinadora Catalana d'Entitats Budistes, així com presidenta de Sakyadhita Spain. L'any 2004, va formar part de la direcció executiva del Parlament de les Religions del Món i des de llavors col·labora en l'àmbit interreligiós i interconviccional. Actualment és presidenta d'AUDIR i membre del Consell Assessor per la Diversitat Religiosa.

Quim Cervera Duran

Llicenciat en teologia, diplomad en sociologia i llicenciat en sociologia. Professor de Sociologia i Sociologia de la religió a la Facultat de Filosofia (Universitat Ramon Llull) i en el Centre Teològic Salesià Martí Codolar. Membre i Professor del Centre d'Estudis Pastorals de les diòcesis catalanes. Actualment porta la Fundació d'acció social La Vinya de Bellvitge-Gornal i participa activament en l'Associació de la Unesco de Diàleg Interreligiós (AUDIR), a Justícia i Pau, en el Fòrum de l'Hospitalet-Espai de confiança, i en el Col·lectiu de Dones a l'Església.

Daniel Diaz de Quijano i Barbero

És ecòleg i llicenciat en història, interessat en la relació dels humans amb la natura. De matriu cultural cristiana, neda en una relativa minoria d'edat espiritual. El 2015, seguint l'atracció pel desconegut, es trasllada a Krasnoiarsk, sud de la Sibèria central, on ensenya hidrobiologia a la Siberian Federal University. Estudia la història i el present dels canvis ecològics i climàtics a partir del registre dels sediments dels estans i dels anells de creixement dels arbres.

Josep Maria Gràcia

Doctor Arquitecte (ETSAB-UPC). Autor de *Simbòlica arquitectònica* (2004), és coautor, amb Iniesta i Nicolau, de *Tradició i Llibertat. Antics fonaments per una nova Catalunya* (2014). Ha publicat diversos articles sobre simbolisme tradicional, art i arquitectura en revistes especialitzades (*Cahiers Villard d'Honnecourt*, *Symbolos*, *Vers la Tradition*). Ponent als cicles "Ciència i Tradició" (Universitat de Barcelona, 2010) i "Tradició i Modernitat" (Ateneu Barcelonès, 2013).

Ferran Iniesta

Fundador el 2017, amb Mbb Badjang i A. Nicolau, de Pelle Maha. Antic militant de l'esquerra radical, és historiador d'Àfrica, professor Honorífic de la Universitat de Barcelona i membre de la comunitat de Sant Marc.

Josep Maria Mallarach

Llicenciat en Geologia, màster en Ciències Ambientals i doctor en Biologia ambiental, treballa com a consultor ambiental independent. És membre de la Comissió Mundial d'Àrees Protegides de la UICN i del seu Grup especialista en valors culturals i espirituals, dins del qual ha coordinat la Iniciativa Delos, dedicada als espais naturals sagrats en països tecnològicament desenvolupats. Fundador i coordinador de l'associació Silene. Autor i editor d'obres sobre aquests temes.

Xavier Melloni

És membre de la Companyia de Jesús, antropòleg i teòleg, bon coneixedor de l'hinduisme i altres tradicions orientals. Dirigeix la revista *Dialogal* i la Cova de Sant Ignasi, a Manresa. És professor a l'Escola de Teologia de Sant Cugat. Entre les seves obres destaquen *L'Ú en la Multiplicitat*, *El Crist interior* i *Vers un temps de síntesi*. Centra la seva tasca en l'aprofundiment interior i en posar de relleu la coincidència essencial de les tradicions espirituals.

Isabel Osorio

Psicòloga, antropòloga mèdica, experta en polítiques migratòries, membre del Centre d'Estudis Africans I Interculturals de Barcelona. És cofundadora i directora de l'Association Beneen Yoon Sénégal, on es fa recerca en l'àmbit de medicines tradicionals locals africanes.

Glòria Puig Kowerdowicz

Té inquietuds espirituals des de ben petita. Als 17 anys va descobrir el zen i les filosofies orientals. Ha indagat en diferents tradicions (quart camí) i fa més de 40 anys que està compromesa amb el ioga i la meditació com a camins d'alliberament. Fa 15 anys que ensenya aquestes dues disciplines amb aquest enfocament. S'ha format amb diferents mestres. Actualment és deixeble de Genpo Roshi. <https://plenitud.cat/>

Arcadio Rojo

Llicenciat en Filosofia i doctor en Antropologia. Investigador i professor a l'IIULA i col·laborador de l'Observatori de la Comunicació Científica de la UPF. Membre de la xarxa ARDA (UB), ha investigat la cosmovisió tradicional dels Basaa (Camerún). Publicà De Marx a Plató. Retorno a la Tradició Occidental, amb Ferran Iniesta i Lluís Botinas.

Organitzador del congrés "Models de Futur, Noves Tecnologies i Tradició Cultural" (Barcelona), ha estat impulsor de les Jornades Internacionals "Les Tradicions del món a Catalunya. Cap a un Occident Armonios". És fundador del Grup d'Estudis Tradicionals i estudis del sànscrit. Iniciat en el Xivaisme Kashemir Advaita pel seu mestre Datta Kamalesh Tripathi.

Jaume Salinas Ferraz

Diplomat universitari (UB). Editor a Tarannà edicions i voluntari de l'associació Bona Voluntat en Acció, al barri del Poble Sec. Durant la transició va ser membre de CCOO, fins que arran d'una crisi personal, comença la recerca de tipus espiritual, que culmina el 1989 al ser iniciat en Maçoneria, en la GLE, de la qual segueix formant part. És grau 33 i membre fundador del Suprem Consell d'Andorra. També és membre de la GL d'Andorra. Buscador de tot el que dona sentit a la Vida i al seu Origen. Ha begut de les aigües del cristianisme, del sufisme, de l'hinduisme, del budisme, de la teosofia i del taoisme.

Swami Satyananda Saraswati

Monjo i mestre hindú. Nascut a Barcelona, ha viscut la major part de la seva vida a l'Índia dedicat a la pràctica, l'estudi i la contemplació de la tradició de ioga, l'advaita-vedanta i el shivaisme del Caixmir. El 1976 coneix a Swami Muktananda, el seu mestre, que l'iniciarà en el camí de la meditació. Rep els vots com a renunciant (*samnyasa*) de l'orde monàstica de Sri Shankara. Fundador de l'associació Advaitavidya, la comunitat Kailas Ashram (actualment a Zamora) i d'Edicions Advaitavidya. Professor honorari de la Universitat de Gran Rosario (Argentina). És autor de nombrosos textos i llibres com L'hinduisme (Fragmenta), Mauna, Viveka-Vairagya, Sādhana (Advaitavidya) i Las bases del yoga (Kairós) entre d'altres.

Jaume Triginé i Prats

Llicenciat en Psicologia per la Universitat de Barcelona. Ha desenvolupat la seva tasca professional en l'àmbit de la psicologia de les organitzacions. Interessat en les relacions entre la psicologia, l'espiritualitat i la salut mental. Ha publicat diferents articles sobre aquesta temàtica a Lupa Protestante.

